

Yesu Aakpambalb aah tun LITULN pu na

¹ Njɔ Teofilus, min Luk nan ηmee njan aagban̄ ke m tuk si Yesu aah nan ηa pu na mɔmɔk, ni waah mɔk binib pu na mɔmɔk, n-yoonn mu u nan piin waatuln ² ki ti saa n-yoonn mu Uwumbɔr di u buen paacham na. Waah nan bi dulnyaa wee ni na, le u lee waakpambalb. Uwumbɔr Aafuur Nyaan aapɔɔn pu le u nan tuk waakpambalb ngbaan baah ga ηa pu na, le Uwumbɔr nin di u buen paacham. ³ Waah kpo ki fikr nkun ni na, le u di ubaa mɔk bi n-yoonn n-yoonn, le ki ti saa iwiin imonko ilee, ki mɔk bi chain ke u sil kpa limɔfal. Binimbil nan kan u. Le u len bi chee, ki tuk bi Uwumbɔr aanaan aah bi pu na. ⁴ Waah nan laa bi bi chee na, le u bui bi, “Ni taa nya Jerusalem ni. Ni li bi nima, ki ti saa bundaln Nte Uwumbɔr ga tii nimi Waafuur Nyaan, waah nan puu tipuur ti na. Ni nan ηun tipuur ngbaan pu m chee la. ⁵ Mbamɔn, Jɔnn nan muin binib nnyun ni. Naan ki yunn, le m ga di Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin nimi.”

Uwumbɔr aah di Yesu buen paacham pu na

⁶ Yesu aakpambalb aah kuun u chee na, le bi baa u, “Tidindaan, dandana wee, aa ga nyan timi Israel yaab timi aadim aarjaal ni, ki ki giin timi aanaan tii timi ii?”

⁷ Le Yesu tuk bi, “Bundaln Nte Uwumbɔr ga ηa waah ban pu na, aa ye nimi aabɔr. Ti bi u chee la. ⁸ Waafuur Nyaan yaa nan gbiin nimi kan, ni ga li kpa waapɔɔn, ki ga li ye maaseeraadam Jerusalem ponn ni, ni Judea aatim mɔmɔk ni, ni Samaria aatim ni, ni dulnyaa aanaan mɔmɔk ni.” ⁹ Waah len kina na, le Uwumbɔr di u buen paacham, binimbil ni. Le ntaalangbam biin u pu. Baa ki waa u.

¹⁰ Le bi beenin si lik waah cha paacham pu na. Libuul ngbaan ni, le bijab bilee nan sil bi chee,* ki pee njikekepisiin, ¹¹ ki baa bi, “Galilee aanib, ba pu ni si lik paacham kina? Yesu, u Uwumbər nyan u ni chee buen paacham na, u ga gir ni. Ni kan waah buen pu na. Kina, le u ga nan ki gir ni.”

Baah nyan unii ke u lej Judas aalelej pu na

¹² N-yoonn ngbaan, Yesu aakpambalb nan bi lijool libaa paab, bi yin li ke Olif aasui aajool. Naa daa Jerusalem. Ni naahn limalgeln la. Le bi nyan nima, ki gir buen Jerusalem. ¹³ Baah ti fuu Jerusalem na, le bi koo baah koo kidiik ki ponn ni na. Kidiik ngbaan nan ye paacham aadiik la. Le Piita, ni Jønn, ni Jems, ni Andru, ni Filip, ni Tomas, ni Batolomiu, ni Matiu, ni Jems u ye Alfeus aajapoon na, ni Simonn u nan ban u kuln waatiŋ aadim na, ni Judas u ye Jems aajapoon na, məmək nan bi kidiik ngbaan ni. ¹⁴ Le bi ni Mari u ye Yesu aana na, ni bipiib bibaa, ni Yesu aanaatiib, məmək kuuni tɔb chee, ki kpaani kimobaan, ki mee Uwumbər n-yoonn məmək.

¹⁵ N-yoonn ngbaan, le binib bi dii Yesu na nan kuun tɔb chee. Bi ga nan li fuu binib nkub ni moninko. Le Piita fii sil bikaasisik ni, ki bui bi, ¹⁶ “Nnaabitiib, n-yaayoonn na, Uwumbər Aafuur Nyaan nan cha Ubər David len Judas aabər. Ni ŋmee Uwumbər Aagbaŋ ponn ni. Naah ŋmee pu Uwumbər Aagbaŋ ponn ni na, see ni ŋa kina. Judas le nan mək binib Yesu aah bi nin chee na, le bi ti chuu u. ¹⁷ Judas nan ye timi Yesu aakpambalb ponn ni ubaa la. Yesu nan nyan u, ke u tun Uwumbər aatuln ti chee.”

¹⁸ U ŋa tiwan ni kaa ŋan na, le ki kan ŋimombil, ki daa bukpaab. Le u lir kitin bukpaab ngbaan ponn ni, ki kpo. Upuul nan puu, le tineer məmək nyan. ¹⁹ Binib bimək bi

* 1:10 : Bijab bilee ngbaan nan ye Uwumbər aatuuntiib la.

Jerusalem na nan ŋun waabər. Nima pu na, baaliin ponn ni, bi yin bukpaab ngbaan ke Akeldama aakpaab. Naatataa le ye ke “Nsin aakpaab.”

²⁰ “N-yaayoonn na, Ubər David nan ŋmee Judas aabər, Uwumbər aalahn aagbaŋ ponn ni ke,

‘Taa cha tiwan nibaa ki li bi waadichal ni.

Taa cha unii ubaa ki li bi li ponn ni.’[†]

U nan ki ŋmee Judas aabər ke,

‘Cha unii uken leŋ waaleleŋ.’”[‡]

²¹⁻²² Piita nan ki len ke, “Nima pu na, ni ŋeer ke unii ubaa ki kpee ti pu, ki li ye seeraadaan, ki tuk binib ke Tidindaan Yesu fikr nkun ni. Ti ban unii u nan chuun ŋisachun ti ni Tidindaan Yesu chee, n-yoonn mu Jənn nan muin Yesu nnyun ni na, ki ti saa bundaln Uwumbər nyan Yesu ti chee ki di u buen paacham na.”

²³ Piita aah len kina na, le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Josef Basabas Justus ki yin uken ke Matias. ²⁴⁻²⁵ Le bi mee Uwumbər ke, “Tidindaan, aa nyi binib məmək aasui ni aah bi pu na. Mək timi unii u aa lee u na bijab bilee ngbaan ponn ni aan u li ye saakpambal ki gaa lituln li Judas nan di cha ki buen nin chee ŋeer u na.” ²⁶ Baah mee Uwumbər doo na, le bi di ŋitakpabil tii bi, ke bi lik baah ga lee uja u na. Nimina nan mək bi ke bi ga lee Matias la. Le bi di u kpee Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na pu.

2

Uwumbər Aafuur Nyaan aah nan fuu ni pu na

¹ Juu yaab aawinyaan mubaa nan saa. Bi yin mu ke Pentekost daal. Le binib bi dii Yesu na məmək bi kidiik kibaa ni. ² Libuul ngbaan ni, le bi ŋun kifuuk nyan ni kitaapaak. Ni nan bi ke libuln pəpəəl aah kpa kifuuk pu na, ki nan gbiin lidichal li bi ka li ponn ni na. ³ Le bi kan

[†] 1:20 : Lik Ilahn 69.25. [‡] 1:20 : Lik Ilahn 109.8.

tiwan nibaa, ni bi ke imiigaal na, ki nan tɔŋ bi mɔmɔk aayil paab. ⁴ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin bi mɔmɔk. Le bi len iliin yayan, Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah cha bi len pu na.

⁵ N-yoonn ngbaan le Juu yaab nan bi Jerusalem ni. Bi nan ye binib bi pak Uwumbɔr na, ki nyan ni ŋinibol mɔmɔk ponn ni dulnyaa wee ponn ni. ⁶ Le bi ŋun Yesu aanib len iliin yayan. Le bi kuun ni nima, ki wiir. Le bi mɔmɔk ŋun bi len baaliin ibaabaa. Le ni muk bi nima chee, ki gar bi pam. ⁷ Le bi bui ke, “Bijab bi len kina na mɔmɔk ye Galilee aatiŋ aanib la. ⁸ Bi ŋa kinye aan ki len timi aaliin aabɔŋ kina? Ti ŋun bi len ti mɔmɔk aaliin ibaabaa la. ⁹ Timi bibaa nyan ni Patia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Media aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Elam aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Mesopotamia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Judea aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Kapadosia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pontus aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Asia aatiŋ ni, ¹⁰ bibaa mu nyan ni Frijia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Pamfilia aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Ijipt aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Libia aatim mu bi Sairene aatiŋ chee na, bibaa nan ye Juu yaab, ni Biniyayam bi kpeln bibaa ki dii Juu yaab aasan na, ki nyan ni Rom aatiŋ ni na, ¹¹ bibaa mu nyan ni Krete aatiŋ ni, bibaa mu nyan ni Arabia aatiŋ ni. Ti mɔmɔk ŋun bi len timi aaliin ki mooni Uwumbɔr aah tun lijnjiir aatun pu na.” ¹² Le ni gar bi mɔmɔk, ki cha bilan ŋmal. Le bi baa tɔb, “Naatataa ye kinye?”

¹³ Le bibaa mu ŋani bi mbɔnyun ki bui ke bi nyun ndaan le ki gbii.

Piita aah tuk bi Uwumbɔr aaliin pu na

¹⁴ Le Piita ni Yesu aakpambalb kipiik ni ubaa na fii sil. Le Piita len mpɔɔn pu, ki tuk kinipaak ngbaan, “Nnaabitiib, Juu yaab, ni nimi bimɔk bi Jerusalem ni na, ni li pel mbamɔm, ki ŋun maah ga len pu na. ¹⁵ Ni dak ke binib

ngbaan nyun ndaan gbii la. Baa nyun. Dandana, ni ye tikur tiwae kichakpiik ni la. Nima pu na, baa nyun ndaan.

¹⁶ Baah len iliin yayan pu na, ni ye Uwumbør aabønabr Joel aah nan len pu na la. Joel nan len ke Uwumbør len ke:

¹⁷ ‘N-yoonn mu choo na,

m ga di Maafuur Nyaan ña binib mòmøk pu.

Nijapøtiib ni nibisatiib ga nabr min Uwumbør aah len pu na.

Nimi aanachipøm ga kan lijnjiir aawan.

Nimi aaninkpiib ga daŋ tidaŋ.

¹⁸ N-yoonn ngbaan, m ga nan di Maafuur Nyaan ña maanaagbiijab ni maanaagbiipiib mu pu, le bi ga nabr maah len pu na.

¹⁹ M ga ña lijnjiir aatun kitaapaak ni, ni kitin pu; nsin, ni mmii, ni inmanyuu ga li bi;

²⁰ nwiin ga bølñ, le uŋmal mann ke nsin na,

waahr aan Uwumbør aawiin daal nin fuu ni.

Mu ga li ye nwiin sakpiin mu kpa liyimbil na.

²¹ Liyaadaal ngbaan, unii umøk mee Uwumbør na le ga ñmar.’ ”*

²² Tø, Piita ki len ke, “Israel yaab, li pel man. Uwumbør ban ke u møk binib ke uma le tun ni Yesu, u ye Nasaref aatiñ aanii na. Nima pu le u cha u ñani lijnjiir aatun, ni lituln li kpa liyimbil na, nimi ponn ni. Nimi nibaa nyi kina.

²³ Uwumbør aageehn pu le bi nan di Yesu ña niñaal ni. Uwumbør nan nyi ke bi ga ña kina. Le ni di u ña mbiindam aarjaal ni ke bi ti kpa u ndøpuinkoo pu, ki ku u. Nima pu na, nimi le ku u. ²⁴ Uwumbør le fikr u nkun ni ki bii nkun aapøøn, kaa cha nkun joo u. ²⁵ Ubør David nan len Yesu aabør ke,

‘M nan kani Tidindaan m chee n-yoonn mòmøk.

U bi ñŋangii wøb, ki biin m pu,

* 2:21 : Lik Joel 2.28-32.

ke tiwan nibaa taa muk mi.

²⁶ Nima pu na, m kpa mpopiin, ki len mpopiin aaliin,

²⁷ le ki kpa limakl ke saan cha maawiin bee kitekpiitin ni.

M ye saabo u ye chain na, le saan cha maawon bur.

Nima le m bi dulnyaa wee ni ki kpa nsuudoon.

²⁸ Aa nan mək mi liməfal aasan.

Saah bi m chee pu na, le m kpa mpopiin pam.’ †

²⁹ Le Piita ki len ke, “Nnaabitiib, m ban m tuk nimi tiyaaaja David aabər chain la. U nan kpo, le bi sub u. Din pu na, waakaakul bi do. ³⁰ U nan ye Uwumbər aabənaabr ubaa la, ki nyi ke Uwumbər puu tipuur ke u ga ɲa uma David uyaabil ubaa ubər, ke uma David aah ye ubər pu na.

³¹ David nan nyi Uwumbər aah ga ɲa pu na. Nima pu na, u nan len ke Uwumbər ga nan fikr Kristo u gaa timi lii na nkun ni, kaan cha u bee kitekpiitin ni. Waawon aa bur.

³² Uwumbər fikr Yesu nkun ni. Tinimbil kan u, le ti tuk binib. ³³ Uwumbər nyuɲ Yesu, ki di u kaan uɲangii wəb. U gaa Nfuur Nyaan Ute Uwumbər chee, uma Uwumbər aah nan puu tipuur ti ke u ga tii u na. Naah kan pu na, ni naah ɲun pu dandana wee na, ye Uwumbər Aafuur Nyaan le u di ɲa ti ni. ³⁴ David aa nan buen paacham. U mu nan len ke,

‘Uwumbər bui Ndindaan ke: Kal ɲɲangii wəb,

³⁵ ki ti saa buyoonn m ga nyaɲ saadim məmək na.’ ‡

³⁶ Le Piita ki len ke, “Israel yaab məmək, m ban ke ni sil bee ke ni ye Yesu aabər le m len. Nimi le kpa u ndəpuinkoo pu. Uwumbər le mək ke uma Yesu le ye Kristo u gaa timi lii na, ki ye Tidindaan.”

³⁷ Kinipaak ngbaan aah ɲun Piita aah len pu na, le ni muk bi sakpen. Le bi baa Piita ni Yesu aakpambalb biken na, “Tinaabitiib, ti ga ɲa kinye?”

† 2:28 : Lik Ilahn 16.8-11. ‡ 2:35 : Lik Ilahn 110.1.

³⁸ Le Piita bui bi, “Ni məmək kpeln nimi aabimbin, ki cha ti muin nimi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Le Uwumbər ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi, ki tii nimi ipiin i ye Waafuur Nyaan na. ³⁹ Tidindaan Uwumbər nan puu tipuur ke u ga di Waafuur Nyaan tii nimi, ni nimi aabim, ni binib bi bi ni daa na: u ga tii binib bi u ga yin bi na məmək.”

⁴⁰ Le Piita di tibər ti wiir na tuk bi Yesu aabər, le ki sur bi ki bui bi, “Pəən nibaa man ki ɣmar, ki nya ntafadaan mu ga pii titunwanbirdam ngbaan na ni.” ⁴¹ Le bi muin binib bi gaa Piita aah len pu na nnyun ni. Liyaadaal ngbaan le binib ɣichur ɣitaa ɣmar, ki kpee bi pu. ⁴² Binimbil nan man ke bi bae Yesu aabər, waakpambalb chee. Bi məmək nan kpaan kiməbaan, ki ji təb chee tijikaar, ki kpaani təb chee ki mee Uwumbər.

Yesu aanib aabimbin aah nan bi pu na

⁴³ Uwumbər nan cha Yesu aakpambalb tun lijnjiir aatun pam. Nima pu na, binib məmək nan san Uwumbər. ⁴⁴ Le binib bimək gaa Yesu ki kii na kpaan təb chee, ki di baawan yakr təb. ⁴⁵ Binib nan kooh baah kpa tiwan ni na, ki di ɣimombil ngbaan yakr təb, baah ban pu na. ⁴⁶⁻⁴⁷ Idaa məmək bi nan kuuni Uwumbər Aadichal ni, ki kpaani bido ki ji tijikaar, ki pak Uwumbər, ki kpa mpopiin, ni tibulchinn. Le binib məmək pak bi. Tidindaan nan joo binib bi ɣmar na kpaee waanib pu idaa məmək la.

3

Baah cha uwəb pək pu na

¹ Daalbaadaal, tikur titaa yoonn, Piita ni Jənn nan buen Uwumbər Aadichal ni. Ni nan ye limeel yoonn la. ² Uja ubaa nan bi nima ki ye uwəb. Baah nan ma u na, u nan ye uwəb la. Bi nan yoor u kaani Uwumbər Aadichal aabisaməb chee idaa məmək. Bi yin mbisaməb ngbaan

ke “Mbisaməb Nyaan.” Bi nan joo u kaani nima chee ke u li mee binib bi koo ni Uwumbər Aadichal ni na, ke bi tii u ɲimombil. ³ Le u kan Piita ni Jənn bi koo Uwumbər Aadichal ni. Waah kan bi na, le u mee bi ke bi tii u tiwan. ⁴ Le Piita ni Jənn lik u. Le Piita bui u, “Lik timi.” ⁵ Le u lik bi, ki dak ke bi ga tii u tiwan la. ⁶ Le Piita bui u, “Maa kpa ɲimombil. M ga tii si maah kpa ni na la. Yesu Kristo u ye Nasaref aatiɲ aanii na aayimbil pu, m tuk si la, fii chuun.” ⁷ Le Piita chuu uɲangii, ki fiin u. Le u fii sil. Libuul ngbaan ni, le utaagben pəək. ⁸ Le u fii yuk, ki sil utaa pu, ki piin ki chuun gonni, le ki dii bi, ki koo Uwumbər Aadichal ni, ki bi chuun, ki yukr, ki pak Uwumbər. ⁹ Le kinipaak məmək kan u bi chuun ki pak Uwumbər. ¹⁰ Le bi bee ke u ye uwanmeer u nan ka Uwumbər Aadichal aabisaməb nyaan chee na. Waah pəək na, le ni gar bi pam.

Piita aah tuk binib Uwumbər Aadichal ni pu na

¹¹ Uja ngbaan aah laa joo Piita ni Jənn na, le binib ngbaan məmək san buen bi chee kikaakpaak kibaa ni, bi yin ki ke “Solomonn aakaakpaak.” Ni nan gar bi pam. ¹² Tɔ, Piita aah kan bi na, le u baa bi, “Israel yaab, ba pu ni gar nimi? Ba pu ni lik timi kina? Ni dak ke ni ye tibaa aapəɔn le cha uja wee pəək aa? Ni dak ke ni ye timi aabimbin mu bi chain na pu uu? Ni mu aa ye kina. ¹³ Uwumbər le cha u pəək. Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumbər, u ye tiyaajatiib Aawumbər na, nyuɲ Waabo Yesu la. Nimi le nan di Yesu kooh, le ki yii u Pailat chee. Pailat nan ban u di u lii, le naa kii. ¹⁴ Yesu le ye unii u Uwumbər nyan u aan u ye uninyaan na. Le ni yii u, ki bui Pailat ke u di unikur lii. ¹⁵ Ni ku Yesu u tii timi liməfal na. Le Uwumbər fikr u nkun ni. Timi le ye waaseeraadam ke u fikr nkun ni a. ¹⁶ Ni kan uja wee, ki bee u. Yesu aayimbil le kpa mpəɔn, le ki cha u pəək. Waah ɲa Yesu aayimbil

naadii pu na, nima le cha u pook. U gaa Yesu ki kii, le uma Yesu tii u laafee ninimbil ni.

¹⁷ “Nnaabitiib, m nyi ke ni ni nimi aaninkpiib aah ku Yesu pu na, naa nyi naah tun lituln li na. ¹⁸ N-yaayoonn na, Uwumbor nan cha waabonabtiib momok len ke Waanii Kristo* ga nan ji falaa. Baah len pu na, le Uwumbor cha ni na kina. ¹⁹ Nima pu na, kpeln nimi aabimbin man, ki dii Uwumbor aasan. Ni yaa na kina kan, Uwumbor ga di cha pinn nimi aatunwanbir, ki tii nimi lifuur, ²⁰ ki ki tun ni Yesu ni chee, aan ni nmar. Uma le ye Kristo, u Uwumbor nan puu tipuur ke u ga tii nimi na. ²¹ Uma Yesu le ga li bi Uwumbor do ki ti saa n-yoonn mu Uwumbor ga toor tiwan momok na. N-yaayoonn na, Uwumbor aabonabtiib bi bi chain na nan len tibor timina. ²² Uwumbor aabonabr Moses nan len ke, ‘Nidindaan Uwumbor ga tun ni ubonabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la. Li keei waah ga len tibor ti na momok man. ²³ Unii umok kaa kii ubonabr ngbaan aah ga len pu na, Uwumbor ga yakr u, ki nyan ni u waanib ponn ni, ki ku u.’† ²⁴ Uwumbor aabonabtiib bimok nan len tibor na, Samuel ni bibonabr bi mu nan paan ni u pu na, mu nan len tibor timina. ²⁵ Nimi le ye bibonabtiib ngbaan aayaabitiib. Uwumbor nan puu tipuur tii niyaajatiib. Nimi le yeh tipuur ngbaan. Uwumbor nan tuk Abraham ke u ga na tinyoor na ninibol nimok bi dulnyaa wee ni na pu, uma Abraham aayaabil pu.‡ ²⁶ Nima pu na, Uwumbor nan nyan Waabo, ki nan tun ni u ni chee njan, ke u nan na nimi tinyoor; u cha ni di cha nimi aatunwanbir; tinyoor ngbaan le na.”

* 3:18 : Hiibru aaliin ni, bi yin Kristo ke Masiya. Naatataa le ye ke unii u ga gaa binib lii na. † 3:23 : Lik Ikaal 18.15, 18, 19. ‡ 3:25 : Lik Mpiin 22.18; 26.4.

4

Juu yaab aaninkpiib aah jin Piita ni Jõnn tibør pu na

¹⁻² Piita ni Jõnn nan laa beenin len tibør kinipaak ngbaan chee, ki tuk bi ke Yesu fikr nkun ni a, ke waah fikr nkun ni na, binib bi kpo na mu ga nan fikr nkun ni. Le Uwumbør aatotoortiib, ni Uwumbør Aadichal aakikiirb aaninkpel, ni Sajusii yaab mu fuu ni nima, kaa gee Piita ni Jõnn aah tuk kinipaak ngbaan pu na, ³ le ki gee lijuul bi pu, ki chuu bi, ki di ɲa kiyondiik ni. Naah ye kijook na, le bi cha bi bi kiyondiik ni, ki ti woln kitaak. ⁴ Binib bi ɲun Piita ni Jõnn aah len pu na, bi ponn ni pam nan gaa Yesu ki kii. Bijab bi gaa u ki kii na ga nan li fuu ɲichur ɲiɲmu.

⁵ Naah woln kitaak na, le Juu yaab aayidam, ni bibøjirb aaninkpiib, ni Uwumbør aakaal aaməməkɓ nan kuun Jerusalem ponn ni. ⁶ Bi ni Uwumbør aatotoorninkpel u bi yin u ke Anas na, ni Kayafas, ni Jõnn, ni Aleksanda, ni utotoorninkpel do yaab biken, nan kuun tɔb chee. ⁷ Le bi cha Piita ni Jõnn sil binimbiin ni, le ki baa bi, “Ni ɲa kinye aan ki cha uwɔb ngbaan pɔk? Ni kpa ba aapɔn? Ni di ɲma aayimbil ki tii u laafee?”

⁸ Le Uwumbør Aafuur Nyaan fir Piita pu. Le u bui bi, “Juu yaab aayidam, ni bibøjirb aaninkpiib, ⁹ taah ter uwɔb ngbaan na, le ni ji timi tibør din, ki baa timi ke ti ɲa kinye ki cha u pɔk. ¹⁰ M ban ke nimi ni Juu yaab biken məmək bee ke Yesu Kristo, u ye Nasaref aatiɲ aanii na, waayimbil aapɔn le cha uja wee pɔk. Uma Yesu pu, le u kpa laafee mbaməm, ki si ninimbiin ni. Nimi le kpa Yesu ndɔpuinkoo pu, le Uwumbør fikr u nkun ni. ¹¹ Yesu aabør ɲmee Uwumbør Aagbaɲ ni ke, ‘Litakpal li bidimaab yii li na, lima le ye litakpajal.’*
 lima le ye litakpajal.*

* 4:11 : Lik Ilahn 118.22.

¹² Uma Yesu pu, le ti ga ηmar. Uwumbør di Yesu aayimbil tii timi, ke ti ηmar. Ubaa aa bi dulnyaa wee ni ki ga ηmaa gaa timi lii, see Yesu baanja. Uma baanja pu, le ti ga ηmar.”

¹³ Bininkpiib ngbaan nan bee ke Piita ni Jønn aa ye binib bi nyuun na, kaa bae mbaem, le ki kpa lipobil ki len. Baah kpa lipobil pu na, le ni gar bininkpiib ngbaan. Bi bee ke bi nan ye Yesu aajotiib la. ¹⁴ Bi kan uja u Piita ni Jønn cha u pook na si bi chee. Nima pu na, baa nan ki ηmaa kpak bi. ¹⁵ Le bi tuk bi ke bi nya kidiik ngbaan ni. Baah nyan kidiik ngbaan ni na, le bininkpiib ngbaan kpokl tøb baah ga ηa pu na, ¹⁶ ki baa tøb, “Ti ga ηa bijab ngbaan kinye? Binib bimøk bi Jerusalem ni na nyi ke bi tun lijnjiir aatuln li kpa liyimbil na. Taan ηmaa nee. ¹⁷ Ti mu aa ban ke tibør ngbaan ki moon. Nima pu na, cha ti faan bijab ngbaan aan bi taa ki tuk binib Yesu aabør, ki taa ki pur waayimbil.”

¹⁸ Le bi yin bi ke bi gir koo ni, le ki nan kpa bi pu ke bi taa ki tuk binib Yesu aabør, ki taa ki pur waayimbil. ¹⁹ Le Piita ni Jønn bui bi, “Ti yaa kii nimi aamøb, bee ti yaa kii Uwumbør aamøb le kan, nilani ηan Uwumbør chee? Ni dakl ki lik. ²⁰ Ti ga li beenin tuk binib taah kan pu na, ni taah ηun pu na. Taan ηmaa yii.” ²¹ Baah len kina na, le bininkpiib ngbaan ki faan bi, le ki di bi lii. Kinipaak ngbaan pu le baa ηmaa daa bitafal. Kinipaak ngbaan mømøk nan bi nyuηni Uwumbør, lijnjiir aatuln ngbaan pu. ²² Uja u bi cha u pook na nan jer ηibin imonko ilee aanii. Nima pu le ni gar kinipaak ngbaan mømøk.

Yesu aanib aah mee Uwumbør ke u tii bi lipobil pu na

²³ Baah di Piita ni Jønn lii na, le bi gir buen bijotiib chee, ki ti tuk bi Uwumbør aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib aah tuk bi pu na mømøk. ²⁴ Baah ηun kina na, le bi mømøk kpaan kimøbaan, ki mee Uwumbør, ki len ke, “Mpøønsakpiindaan, sin le nan naan paacham, ni

kitiŋ, ni nnyusakpem, ni tiwan nimək bi ni məmək ponn ni na. ²⁵ N-yaayoonn na, aa nan cha tiyaaja Ubər David len saabər. U nan ye saatutunn la. Saafuur Nyaan aapɔɔn pu le u nan len ke,

‘Binib bi kaa ye Juu yaab na gee lijuul fam la.

ŋinibol mu dakl ilandak i kaa kpa tinyoor na.

²⁶ Dulnyaa wee ni aabərb gor bibaa,

binib aayidam kuun tɔb chee,

bi ti jan Uwumbər ni Waanii Kristo kijaak.’†

²⁷ Tɔ, David aah nan len pu na, ni ye mbamɔn la. Ubər Herod, ni Pontius Pailat, ni Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na nan kuun kitin kee ponn ni, ke bi nan ku Saatutunn Yesu u ye chain na. Uma le aa nyan ke u gaa timi lii. ²⁸ Bi nan kuun bi ti ŋa saah nan len ke bi ga ŋa pu na. Saapɔɔn, ni saageehn pu, le aa nan siin ke bi ga ŋa kina. ²⁹ Uwumbər, lik baah faani timi nfaan pu na. Ter timi saatutum, ki tii timi lipobil, aan ti di tuk binib saabər. ³⁰ Di saapɔɔn tii bimum laafee. Cha ti tun lijnjiir aatun, ki mək binib ke Saabo Yesu u ye chain na aayimbil kpa mpɔɔn.”

³¹ Baah mee Uwumbər doo na, le baah bi kidiik ki ponn ni na deŋ. Le Uwumbər Aafuur Nyaan gbiin bi məmək. Le bi kan lipobil, le ki tuk binib Uwumbər aabər.

Yesu aanib aah di baawan yakr tɔb pu na

³² Binib bimək nan gaa Yesu ki kii na nan kpaan kimɔbaan, ni nlandakbaan. Ubaa aa len ke waawan nibaa le ye uyaan. Le bi məmək yakr baawan məmək, ki di tii tɔb. ³³ Le Yesu aakpambalb kpa mpɔɔn ki jin seeraa ke Tidindaan Yesu sil fikr nkun ni. Le Uwumbər ter bi məmək sakpen. ³⁴⁻³⁵ Binib nan kooch baah kpa tisar ni ŋidichal ŋi na, ki joo ni ŋimobil ŋi bi kan na, ki nan di tii Yesu aakpambalb. Le bi yakr tii bimək aah ban pu na. Ubaa aa ki bi bi ponn ni ki lann nibaa.

† 4:26 : Lik Ilahn 2.1-2.

³⁶ Uja ubaa nan bi bi ponn ni, bi yin u ke Josef, le Yesu aakpambalb duln u ke Banabas. Naatataa le ye ke, “U sɔŋni binib aasui na”. U nan ye Liifai yaab aanii ubaa la. Bi nan ma u Saiprus aatiŋ ni la. ³⁷ U nan kpa kisaak, ki kooh, ki di ŋimombil ŋi u kan na, ki nan tii Yesu aakpambalb.

5

Ananias ni upuu Safaira aah ŋa pu na

¹ Uja uken nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias, ki yin upuu ke Safaira. U nan kpa kisaak, ki kooh ki, ki kan ŋimombil, ² ki di ngem nan tii Yesu aakpambalb, ki gur ubaa mu ngem. Upuu mu nan nyi waah ŋa pu na. ³ Le Piita baa u, “Ananias, ba ŋa aa cha kinimbɔŋ koo aasui ni, ki cha aa ban ke aa ŋmann Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ki gur aabaa ŋimombil ngem? ⁴ Kisaak ngbaan aah nan bi aa chee na, ki nan ye siyaan la. Saah kooh ki na, ŋimombil ngbaan mu ye siyee la. Ba ŋa aa dak aasui ni ke aa ga ŋa kina? Saa mɔn nnyamɔn ki tuk binib baanja. Uwumbɔr le aa mɔn nnyamɔn tuk u.” ⁵ Ananias aah ŋun waah len pu na, le u kpo ki lir kitiŋ. Le ijawaan chuu binib bimɔk ŋun tibɔr ngbaan na. ⁶ Le binachipɔm nan di likekeln poo u, ki yoor u nyan lipaal, ki ti di sub.

⁷ Ni nan kpee siib, le upuu mu koo ni, kaa nyi tibɔr ngbaan. ⁸ Le Piita baa u, “Naah kooh kisaak ngbaan na, ŋimombil ngbaan mɔmɔk le na aa?”

Le u kii ke, “Een, ŋima le na.”

⁹ Le Piita baa u, “Ba ŋa aa ni aachal mɔmɔk kpaan kimɔbaan ke ni ga tɔŋ Uwumbɔr Aafuur Nyaan? Lik, binachipɔm bi sub aachal na fuu ni mbisamɔb. Le bi ga yoor aa mu ki nya lipaal.” ¹⁰ Libuul ngbaan ni, le u mu kpo, ki lir kitiŋ, unimbiin ni. Le binachipɔm ngbaan koo ni ki kan u kpo a. Le bi yoor u mu, ki ti di sub uchal chee.

¹¹ Le Yesu aanib məmək, ni binib bimək ŋun tibər ngbaan na san ijawaan sakpen.

Yesu aakpambalb aah tun lijnjiir aatun pu na

¹² Yesu aakpambalb nan tun lijnjiir aatun pam. Lijnjiir aatun ngbaan le mək binib ke Uwumbər bi bi chee. Le binib bimək gaa Yesu ki kii na kuun tɔb chee, Solomonn aakaakpaak ni, Uwumbər Aadichal ni. ¹³ Binib bi kaa gaa Yesu ki kii na aa nan kaar ke bi li kpaani bi chee. Binib məmək mu nan pak bi. ¹⁴ Binib pam nan gaa Tidindaan ki kii, ki kpaen n-yoonn məmək, ki kpaani bi chee. Bi nan ye bijab ni bipiib mu, ki wiir. ¹⁵ Yesu aakpambalb aah tun lijnjiir aatun pu na, le binib yoor bimum paan ikan pu, ni tiwandookaan pu, ki di kaan nsan ni, ki ban ke Piita yaa chuun jer kan, waajunjuŋ pinn jer bi pu, ki cha bi pɔk. ¹⁶ Le kinipaak mu nyan ni Jerusalem aatingbaan ni, ki joo ni bimum, ni binib bi tiyayaar joo bi na. Le Yesu aakpambalb cha bi məmək pɔk.

Baah ŋa Yesu aakpambalb falaa pu na

¹⁷ Le Uwumbər aatotoorninkpel, ni binib bimək dii u ki nan ye Sajusii yaab na, nan kpa lipiipoln Yesu aakpambalb pu, ¹⁸ le ki dan nan chuu bi, ki di laŋ kiyondiik ni. ¹⁹ Kinyeek ngbaan le Uwumbər aatuun dan nan chuu piir kiyondiik ajaaleŋ, le ki nyan bi, ki bui bi, ²⁰ “Li cha ti sil Uwumbər Aadichal ni, ki tuk binib limɔfal ngbaan aabər məmək.” ²¹ Le bi kii Uwumbər aatuun ngbaan aamɔb. Kichakpinaanyeek ni, le bi koo ni Uwumbər Aadichal ni, ki nan tuk binib limɔfal aabər na.

Le Uwumbər aatotoorninkpel, ni binib bi dii u na dan nan yin bibɔjirb aaninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib məmək, le ki tun bikikiirb, ke bi buen kiyondiik ni ki ti li joo ni Yesu aakpambalb. ²² Baah ti fuu nima kaa kan bi na, le bi labr ki nan tuk bibɔjirb aaninkpiib, ²³ “Ti fuu

kiyondiik ni, ki kan ni lak mbaməm. Bikikiirb mu si kii jaaleŋ mam chee. Le ti chuu piir kidiik, kaa kan unii ubaa ni ni.” ²⁴ Uwumbər Aadichal aakikiirb aaninkpel, ni Uwumbər aatotoorninkpiib aah ŋun kina na, le ni muk bi pam. Baa ki nyi baah ga ŋa pu na. ²⁵ N-yoonn ngbaan le unii ubaa koo ni, ki nan bui bi, “Lik, bijab bi ni di ŋa kiyondiik ni na bi Uwumbər Aadichal ni, ki bi tuk binib Yesu aabər.” ²⁶ Le Uwumbər Aadichal aakikiirb ni baaninkpel buen ti joo ni Yesu aakpambalb ngbaan. Bi nan joo ni bi suuna, kaa chuu bi mpəən; ba pu? bi san ijawaan ke kinipaak na ga mae bi ŋitakpal.

²⁷ Baah joo ni Yesu aakpambalb kidiik ponn ni na, le bi di bi siin bibəjirb aaninkpiib aanimbiin ni. Le Uwumbər aatotoorninkpel bui bi, ²⁸ “Ti tuk nimi ke ni taa ki tuk binib Yesu aabər, ki taa ki pur waayimbil. Le ni beenin mooni waabər Jerusalem məmək ni, ki len ke waasin bi tiŋaal ni la.”

²⁹ Le Piita ni Yesu aakpambalb biken na bui bi, “Ni ye ke ti kii Uwumbər aaməb la, naa ye binib aaməb. ³⁰ Nimi le kpaa Yesu ndəpuinkoo pu, ki ku u. Le tiyaajatiib Aawumbər fikr u nkun ni, ³¹ ki nyuŋ u, ki di u kaan uŋangii wəb, u li ye timi Aayidaan u gaal timi lir, ki tii timi Israel yaab nsan ke ti kpeln timi aabimbin na, aan Uwumbər di cha timi aatunwanbir pinn timi. ³² Timi ni Uwumbər Aafuur Nyaan le ye Yesu aaseeraadam ki tuk binib tibər ngbaan. U di Waafuur Nyaan tii binib bi kii waaməb na.”

³³ Bibəjirb aaninkpiib aah ŋun baah len pu na, le bi gee liŋuul sakpen, ki ban bi ku bi. ³⁴ Le bibəjirb aaninkpiib ponn ni ubaa fii sil binimbiin ni. Bi nan yin u ke Gamaliel. U nan ye Farisii yaab aanii ubaa la, ki mu ye Uwumbər aakaal aaməməkəb aaninkpel, ki kpa liyimbil Juu yaab məmək chee. Le u tuk bi ke bi di Yesu aakpambalb ngbaan nyan lipaal siib. ³⁵ Baah nyan lipaal na, le u bui bi,

“Israel yaab, ni li nyi naah ga ŋa bijab ngbaan pu na. ³⁶ N-yaayoonn na, uja ubaa nan bi, bi yin u ke Tudas. U nan yoor ubaa ke uma le ye uninyuun, le bijab ikui inaa nan dii u. Binib nan ku u, le bijab bimək dii u na nan yaa, ki bee fam. ³⁷ Uja umina aayoonn aah jer na, le Galilee aatiŋ aanii ubaa nan yoor ubaa paacham, bi yin u ke Judas. U nan bi buyoonn bi nan chuun kahn binib na. Kinipaak nan dii u. Le bijab ku u mu. Waadidiliib bimək dii u na mu yaa. ³⁸ Nima le m tuk nimi, nyan niŋaal bijab ngbaan aabər ni, ki taa ŋa bi nibaa. Baah kpokl pu na, ni baah tun lituln pu na, yaa ye binibəm aatuln kan, li ga bee yoli. ³⁹ Ni yaa ye Uwumbər aatuln kan, naan ŋmaa nyan bi. Ni yaa jan bi kijaak kan, ni li nyi man, nibaakan, ni ga kan ke ni jan Uwumbər le kijaak.”

Bi nan kii Gamaliel aah len pu na. ⁴⁰ Le bi yin Yesu aakpambalb ngbaan, ke bi gir koo ni, le ki gbaa bi, ki tuk bi ke bi taa ki tuk binib Yesu aabər daalbaadaal, ki taa ki pur waayimbil, le ki di bi lii. ⁴¹ Le Yesu aakpambalb ngbaan siir bi chee, ki nan kpa mpopiin; ba pu? Uwumbər pak bi ke bi ye binib bi ga ŋmaa ji inimɔɔn Yesu aayimbil pu na. ⁴² Idaa məmək le bi chaa Uwumbər Aadichal ni, ni binib do, ki ti tuk binib Uwumbər aabər ki mooni tibɔnyaan tee, ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lir na.

6

Baah nyan biteterb bilole pu na

¹ Binib nan gaal Yesu ki keei idaa məmək ki kpaе waadidiliib pu. N-yoonn ngbaan le Juu yaab bi len Griik aaliin na ŋulni Juu yaab bi len Juu aaliin na pu, le ki bui ke baah yakr tijikaar idaa məmək na, bi sulni baakpopiib bər. ² Le Yesu aakpambalb kipiik ni bilee na yin Yesu aadidiliib məmək, ki nan bui bi, “Naa ŋan ti li yakr tijikaar ki di cha Uwumbər aaliin. ³ Nnaabitiib, nima pu na, ni nyan ni ponn

ni bijab bilole bi gbiin Uwumbør Aafuur Nyaan, ki kpa nlan mbaməm, ki kpa liyimbil na, ki cha bi li ye lituln ngbaan aaninkpiib. ⁴ Tima aanimbil ga li man limeel, ni Uwumbør aabør aamoon pu la.”

⁵ Yesu aakpambalb aah len pu na, le ni piir bi məmək aasui. Le bi nyan uja ubaa, bi yin u ke Stiifen, u gaa Yesu ki kii mbaməm ki gbii Uwumbør Aafuur Nyaan na. Bi nan nyan Filip, ni Prokorus, ni Nikanor, ni Timonn, ni Pamenas, ni Nikolas, u nan ye Antiok aatiŋ aanii na mu. Nikolas aa nan ye Juu aanii. U nan kpeln le ki dii Juu yaab aasan. ⁶ Le bi nyan bijab bilole bimina, ki cha bi sil Yesu aakpambalb aanimbiin ni. Le bi mee Uwumbør tii bi, ki di biŋaal paan bi pu.

⁷ Le Uwumbør aabør nan mooni ŋipepel məmək. Le binib moo gaal Yesu ki keei, ki kpaee waadidiliib pu ki wiir, Jerusalem ponn ni. Uwumbør aatotoorb pam mu nan gaa Yesu aabɔnyaan tee ki kii.

Baah chuu Stiifen mpɔɔn pu na

⁸ Uwumbør nan ter Stiifen mbaməm, ki tii u mpɔɔn sakpen, ki cha u tun lijnjiir aatun Juu yaab aakaasisik ni.

⁹ Le Juu yaab bibaa fii ki kpak u. N-yoonn mubaa, Juu yaab ngbaan nan ye binaagbiib, ki nan gaa bibaa. Bi nyan ni Sairene aatiŋ ni, ni Aleksandria aatiŋ ni, ni Silisia aatiŋ ni, ni Asia aatiŋ ni. Bijab ngbaan le kpak Stiifen kinikpakpak.

¹⁰ Uwumbør Aafuur Nyaan aah tii Stiifen nlan sakpen pu na, baa ŋmaa len ki nyan u. ¹¹ Nima pu le bi tii bijab bibaa ŋimombil ke bi mɔln inyamɔn paan u. Le bijab ngbaan len ke bi ŋun u sii Moses ni Uwumbør. ¹² Baah len pu na, le Juu yaab, ni baaninkpiib, ni Uwumbør aakaal aaməmək ge liŋuul Stiifen pu. Bi dan nan chuu u mpɔɔn, ki di u siin bibɔjirb aaninkpiib aanimbiin ni, ¹³ le ki joo ni binib bi ga mɔln inyamɔn paan u na. Le bi len ke, “N-yoonn məmək

uja wee bii Moses aakaal, ki seei Uwumbør Aadichal. ¹⁴ Ti n̄un u len ke Yesu, u ye Nasaref aatiñ aanii na, ga gbaa wii Uwumbør Aadichal ngbaan, ki kpeln Moses aah nan tii timi ikaal i mòmøk na.” ¹⁵ Le bibøjirb aaninkpiib mòmøk lik Stiifen ki kan ke unimbil wøb wiin chain ke Uwumbør aatuun aanimbil wøb na.

7

Stiifen aah len pu na

¹ Uwumbør aatotoorninkpel nan baa Stiifen, “Baah len pu na, ti gbii ii?”

² Le Stiifen bui ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, ni li pel man. Uwumbør u nyuun na nan dan tiyaaja Abraham chee. Waah nan dan u chee na, u nan laa bi Mesopotamia aatiñ ni, kaa kee buen Harann aatiñ ni, ke u ti kal nima. ³ Le Uwumbør bui u, ‘Nya aado yaab aatiñ ni, ni saanib chee, ki li cha maah ga mæk si kitiñ ki na ponn ni.’* ⁴ Nima pu le u fii Kaldii yaab aatiñ ni, ki buen Harann aatiñ ni, ki nan ti bi nima. Waah bi nima na, le ute kpo. Ute aah kpo na, le Uwumbør nyan u nima chee, ki di u dan taah bi kitiñ ki ponn ni dandana wee na. ⁵ N-yoonn ngbaan, Uwumbør aa nan tii u kitiñ kibaa do chee na. Waa nan po tii u lisañ libaa. U nan puu tipuur tii u ke u ga di kitiñ kee tii u ni uyaabitiib. N-yoonn mu Uwumbør nan puu tipuur tee tii u na, Abraham aa nan kee kpa ubo. ⁶ Le Uwumbør bui u, ‘Ayaabitiib ga li ye bicham kitiyayañ ponn ni. Kitiñ ngbaan aanib ga di bi ña binaagbiib, ki ña bi bakaa ñibin ikui inaa. ⁷ Kitiñ ngbaan aanib aah ga di bi ña binaagbiib na, le m ga daa bitafal. N-yoonn ngbaan le aayaabitiib ga nya kitiñ ngbaan ni, ki dan kitiñ kee ponn ni, ki nan li dooni mi do chee na.’† ⁸ Le Uwumbør puu

* 7:3 : Lik Mpiin 12.1. † 7:7 : Lik Mpiin 12.7; 15.13-14; 17.8; Nnyam 3.12.

tipuur tii Abraham, ki tii u nkaal, ke u ni uyaabitiib mòmək gii ñichakpan, aan ni mək ke bi kii uma Uwumbør aah puu tipuur ti na. Le Abraham ma ubijabo, ki yin u ke Aisak, le ki gii uchakpaln, u nan laa ye iwiin iniin aabo la. Le Aisak ma waabo Jakob. Jakob mu ma japətiib kipiik ni bilee bi ye tiyaajaninkpiib na. Le bi mòmək gii ñichakpan.

⁹ “Le Jakob aajarətiib nan kpa lipiipoln binaal Josef pu, ki di u kooh binib pu, u li ye unaagbiija kitiñ kibaa ponn ni, bi yin ki ke Ijpt. Le Uwumbør mu nan bi u chee, ¹⁰ ki ter u, ki nyan u waafalaa mòmək ponn ni. N-yoonn ngbaan Faro nan ye Ijpt aatiñ aabər. Le Uwumbør tii Josef nlan, ki cha Faro gee waabər. Le Faro di u ña kitiñ ngbaan aayidaan, ni waachiln aayidaan. ¹¹ N-yoonn ngbaan le nkon lir Ijpt aatiñ ni, ni Kanaann aatiñ ni. Binib nan kan falaa sakpen. Tiyaajatiib nan bi Kanaann aatiñ ni. Baa nan kan tijikaar. ¹² Le bite Jakob ñun ke tijikaar bi Ijpt aatiñ ni. Nima pu na, u nan cha ujarətiib buen nima chee bi ti daa tijikaar. Le bi buen ti daa, ki gir ni, ki ki buen lelee. ¹³ Baah buen lelee na, le Josef ti di ubaa mək bi, le ki di waamaal mu mək Ubər Faro, ¹⁴ le ki tun bi ute Jakob chee, ke bi ti yin ni u ni waamaal mòmək, bi dan u chee Ijpt aatiñ ni. Bi nan ye binib imonko itaa ni kipiik ni biñmu la. ¹⁵ Le bi mòmək buen u chee Ijpt aatiñ ni, ki nan bi nima kina ki ti kpo. ¹⁶ Baah kpo na, le bi yoor bi ki di dan Sekem aatiñ ki bi do chee na ni, ki ti di bi sub. Bi nan sub bi nfal mu Abraham nan di ñimombil daa Hamor yaab chee na ponn ni la.

¹⁷ “Tə, Uwumbør nan puu tipuur tii Abraham. Le n-yoonn mu u ga ña waah puu tipuur ti na peen ni. N-yoonn ngbaan le Israel yaab too pər kpee Ijpt aatiñ ni. ¹⁸ Ni nan yunn pam, le ubər kpaan u kaa nan nyi Josef aabər na jin nnaan Ijpt aatiñ ni. ¹⁹ Le u nan ñmanni tiyaajatiib ki ñani bi bakaa, le ki tuk waanib ke bi di tiyaajatiib aabim mee timoor ni aan bi kpo. ²⁰ N-yoonn ngbaan le bi ma

Moses, u nan ye ubo u n̄an sakpen na la. Le bi kpiin u ute do in̄mal itaa. ²¹ Waah n̄a in̄mal itaa aabo na, le bi di u bil timoor ni. Le Faro aabisal ti kan u, ki yoor u, ki kpiin u, ki di u n̄a waabo. ²² Le bi m̄ok u Ij̄ipt yaab aalan aab̄oŋ aab̄oŋ. Le u kpaln unii u nyi tib̄or na, ki tun lituln li kpa liyimbil na.

²³ “Waah n̄a n̄ibin imonko ilee aaja na, u nan ban ke u mann unaabitiib Israel yaab. ²⁴ Le u mann bi, ki kan Ij̄ipt aanii ubaa n̄a Israel aanii ubaa bakaa. Le u buen ti ter Israel yaab aanii ngbaan, ki gbaa Ij̄ipt aanii ngbaan teen ki ku u. ²⁵ U nan dakl ke unaabitiib ga bee ke Uwumb̄or ga cha u nyan bi baadim aanaal ni. Le baa bee. ²⁶ Le ni woln le u ti kan Israel yaab bilee bi jaa. U nan ban ke u par bi, le ki bui bi, ‘Nj̄otiib, ni ye naabitiib la. Ba n̄a ni n̄ani tab bakaa?’ ²⁷ Le unii u n̄a ur̄een aat̄o bakaa na nan tur Moses foor bibaa chee, ki bui u, ‘Ŋma n̄a si timi aayidaan ni ub̄ojir?’ ²⁸ Aa ban ke aa ku mi ke saah fe ku Ij̄ipt aaja na pu na la aa?’[‡] ²⁹ Waah len kina na, le Moses san nyan Ij̄ipt aatiŋ ni, ki buen Midiann aatiŋ ni, ki nan ti ye uchaan nima. Le upuu ma mbijabim bilee nima.

³⁰ “Ŋibin imonko ilee aah jer na, le Uwumb̄or aatuun di ubaa m̄ok Moses. N-yoonn ngbaan le Moses nan bi nteersakpiin ni, lijool li bi yin li ke Sainai na chee. Uwumb̄or aatuun ngbaan nan bi mmii ponn ni, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu. ³¹ Moses aah kan ni na, le ni gar u pam. Le u foor mal mmii ngbaan u ti lik. Waah foor mal mu na, le u n̄un Uwumb̄or aaneel len ke, ³² ‘Min le ye aayaajatiib Abraham, ni Aisak, ni Jakob Aawumb̄or.’ Ijawaan chuu Moses, le uwon gbaa. Waa ki kaa u ki lik. [§] ³³ Le Uwumb̄or bui u, ‘Saah si nin chee na ye kitiŋ ki bi chain na la. Chuu takl saanaatak ngbaan. ³⁴ M kan maanib

[‡] 7:28 : Lik Nnyam 2.14. [§] 7:32 : Lik Nnyam 3.6.

Israel yaab aah bi ji falaa sakpen Ijipt aatiŋ yaab aargaal ponn ni pu na, ki ŋun baah wii pu na, le m sunn ni ke m nan gaa bi lii. Li pel, m ga tun si Ijipt aatiŋ ni, aa ti nyan bi nima chee.’*

³⁵ “Tɔ, Moses le ye unii u Israel yaab nan yii u, ki bui u ke, ‘Ŋma ŋa si timi aayidaan ni ubɔjir?’ Uma le Uwumbɔr nan tun waatuun u chee, busub bu bi ke bu aah gaal mmii le na pu, u ti tuk u ke u buen ti nyan ni waanib tinaagbiir ni, ki li joo ni bi. ³⁶ Uma Moses le nyan bi Ijipt aatiŋ ni, ki tun lijinjiir aatun nima chee, ni Limɔɔkal Aanyusakpem† ni, le ki ti nin tun lijinjiir aatun timoor ni, ŋibin imonko ilee. ³⁷ Uma Moses le tuk Israel yaab,‡ ‘Uwumbɔr ga tun ni ubɔnabr ubaa ni chee, ke waah tun ni mi pu na. U mu ga li ye ninaabitiib ponn ni ubaa la.’ ³⁸ Uma Moses, ni tiyaajatiib, ni Uwumbɔr aatuun nan bi nteersakpiin ni, Sainai aajool chee, le Uwumbɔr aatuun len u chee tibɔr lijool ngbaan paab, ki tuk u limɔfal aabɔr ke u nan tuk timi.

³⁹ “Le tiyaajatiib aa gee ke bi kii waamɔb. Bi yii u, ki ban ke bi ki labr buen Ijipt aatiŋ ni, ⁴⁰ le ki bui Moses aanaal Aaronn, ‘Maa ŋiwaa tii timi, ti li dii ŋi. Moses u nyan ni timi Ijipt aatiŋ ni na, taa ki nyi waah bi niwɔb na.’§

⁴¹ N-yoonn ngbaan le bi di salmaa mɔɔ unaabo, le ki toor kitork tii u. Baah mɔɔ unaabo ngbaan na, le bi jin njim ki mɔɔni sakpen. ⁴² Le Uwumbɔr daak bi chee, le ki siir cha bi, le bi dooni ŋijmabil ŋi bi kitaapaak na. Uwumbɔr aabɔnabr nan ŋmee tibɔr ngbaan Uwumbɔr Aagbarj ponn ni, ke Uwumbɔr len ke,
‘Israel yaab, ni nan kɔr tiwakor

ki toor kitork ŋibin imonko ilee timoor ni.

Naah toor kitork na, ni toor tii min aa? Aayii.

* ^{7:34} : Lik Nnyam 3.1-10. † ^{7:36} : Limɔɔkaal Aanyusakpem—bi ki yin mu ke Nnyusakpem Mamam la. ‡ ^{7:37} : Lik Ikaal 18.15,

18. § ^{7:40} : Lik Nnyam 32.1.

⁴³ Ni nan yoor liwaal li bi yin li ke Molek na aabool,
ni liwaal Refann* li ye lijmabil aanan na.
Ni nan mæə ɲiwaa ɲimina, ke ni li dooni ɲi.

Nima pu na, m ga di nimi buen tinaagbiir ni,
kitij ki bi Babilon aatiɲ aapuwoɓ na ni.†

⁴⁴ “Tɔ, tiyaajatiib nan joo ngban aabool timoor ni.
Uwumbɔr nan joo ubaa mæk bi libool ngbaan ponn ni la.
U nan tuk Moses waah ga ɲa pu ki ɲa libool ngbaan na.
Le Moses ɲa li Uwumbɔr aah mæk u pu na. ⁴⁵ Tiyaajatiib
nan di libool ngbaan tii baabim. Baabim ni baayidaan
Josua mu nan yoor libool ngbaan, le ki buen bi ti gaa kitij
ki Uwumbɔr jenn binib nima na. Le libool ngbaan nan
bi nima, ki ti saa Ubɔr David aayoonn. ⁴⁶ Uwumbɔr nan
gee Ubɔr David. Le David nan ban ke u maa lidichal tii
Uwumbɔr, u nan ye uyaaja Jakob Aawumbɔr na. David mu
aa nan maa lidichal tii Uwumbɔr. ⁴⁷ Ujapɔɔn Solomonn le
nan maa lidichal tii Uwumbɔr.

⁴⁸ “Tɔ, Uwumbɔr u kaa kpa ɲeen aatɔ na aa bi binib aah
maa ɲidichal ɲi na ponn ni baanja. Uwumbɔr aabɔnabr
nan len ke Uwumbɔr len ke,

⁴⁹ ‘Kitaapaak le ye maabɔrjal,

le kitij ye ntaa aah taa ni pu na:
ni ga maa ba aadichal aaboln ki tii mi?

Ba aapaan ni ga kan tii mi aan m li koo nima?

⁵⁰ Min mbaa le nan naan tiwan nimina mɔmæk.’”‡

⁵¹ Tɔ, Stiifen nan ki len ke, “Nitafal pɔɔ, naa dii
Uwumbɔr aasan nisui ni, kaa pel waaliin. N-yoonn mɔmæk
ni ban ni yii Uwumbɔr Aafuur Nyaan, ke niyaajatiib aah
nan yii mu pu na. ⁵² Niyaajatiib nan muk Uwumbɔr

* 7:43 : Refann nan ye n-yaayoonn na aawaal li bi nan len ke lima le joo lijmabil li bi yin li ke Saturin na. Binib bi kaa dii Uwumbɔr na nan dooni liwaal ngbaan. † 7:43 : Lik Amos 5.25-27. ‡ 7:50 : Lik Aisaya 66.1-2.

aabɔnabtiib mɔmɔk, le ki ku binib bi tuk bi ke Uwumbɔr Aatutunyaan ga dan na. U fuu ni, le ni kooh u, ki ku u. ⁵³ Uwumbɔr nan tun ni waatuuntiib bi nan tii nimi waakaal. Le ni yii, kaa kii nkaal ngbaan.”

Baah mae Stiifen ɣitakpal ki ku u pu na

⁵⁴ Stiifen aah len kina na, le liɲuul chuu binib ngbaan, le bi ɲmɔ ɲinyin. ⁵⁵ Le Stiifen u Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbii u na, waan lik paacham, le ki kan Uwumbɔr aah wiin chain pu na, le ki kan Yesu si uɲangii wɔb. ⁵⁶ Le u bui ke, “Lik, m kan kitaapaak chuu piir, ki kan Unibɔn Aabo na si Uwumbɔr aarɲangii wɔb.”

⁵⁷ Waah len kina na, le bi teen mɔɔɔn pu, ki di biɲaal ɲeeb bitafal, le ki kpaan ber bi ti chuu u, ⁵⁸ ki nyan u kitij ponn ni, ki di buen n-gbaan, ki ti mae u ɲitakpal. Le biseeraadam ngbaan chuu peer baabɔkul, ki di bil unachipɔɔn ubaa chee, bi yin u ke Sɔɔl. ⁵⁹ Le bi mae Stiifen ɲitakpal u ti kpo. Baah bi mae u ɲitakpal na, le u mee Tidindaan ke, “Tidindaan Yesu, gaa maawiin,” ⁶⁰ le ki gbaan utaaɲaayil pu, le ki teen mɔɔɔn pu, “Tidindaan, taa teen bi baah ɲa bakaa u na.” Waah len kina na, le u kpo.

8

Sɔɔl aah ɲa Yesu aanib falaa pu na

¹ Baah ku u pu na, le Sɔɔl kii. Liyaadaal ngbaan le bi piin ki bi muk Yesu aanib bi bi Jerusalem ni na, ki ɲa bi falaa sakpen. Nima pu na, bi mɔmɔk nan yaa, ki buen Judea ni Samaria aatim mɔmɔk ponn ni. Yesu aakpambalb baanja le nan gur Jerusalem ponn ni, kaa yaa. ² Le bijab bi san Uwumbɔr na sub Stiifen ki wii mɔɔɔn pu.

³ Le Sɔɔl pɔɔn ubaa, u ti bii Yesu aanib ki ɲa bi fam. U nan koo ɲidichal ɲidichal ponn ni ki ban bi, ki chuu nyan bijab ni bipiib mɔɔɔn, ki ti di ɲa kiyondiik ni.

Filip aah buen Samaria aatiŋ ni pu na

⁴ Tɔ, binib bi dii Yesu na nan yaa koo ntim mɔmɔk ni, le ki tuk binib waabɔnyaan. ⁵ Le Filip buen Samaria aatiŋ ni ki ti tuk binib Kristo u gaa binib lii na aabɔr, ⁶ ki tun lijnjiir aatun. Baah kan lijnjiir aatun ngbaan ki ŋun waah len pu na, le kinipaak pel waabɔr ngbaan mbamɔm. ⁷ U nan nyan tiyayaar binib pam ponn ni, le ti teen mpɔɔn pu, ki nyan biwon ni. Le binib bi aawon faan na, ni biwɔb mu pam kan laafee. ⁸ Nima pu le Samaria aatiŋ aanib nan kpa mpopiin sakpen.

⁹ Le uja ubaa nan bi nima bi nan yin u ke Simonn; u nan ye ubɔɔ la, ki tun lijnjiir aatun ŋi gar Samaria aatiŋ aanib na pam, le ki yoor ubaa ke uma le ye uninyuun. ¹⁰ Le binib mɔmɔk, bigiim ni bipɔɔndam kii tii u, ki len ke u kpa Uwumbɔr aapɔɔn, ki yin u ke Mpɔɔn Sakpiindaan. ¹¹ U nan tun inyɔk aatun ni yunn, ki cha ni gar binib pam. Nima pu na, bi nan kii tii u. ¹² Le Filip dan nan tuk bi Uwumbɔr aanaan aabɔnyaan, ni Yesu Kristo aabɔnyaan ngbaan. Le bi kii waah len pu na. Baah kii waah len pu na, le u muin bi nnyun ni, bijab ni bipiib mɔk. ¹³ Le Simonn, u ye ubɔɔ ngbaan na, mu kii Filip aah len pu na. Le Filip muin u nnyun ni. Le u dii Filip idaa mɔmɔk, ki kan u tun lijnjiir aatun pam. Le ni gar u ki ti nyan.

¹⁴ Le Yesu aakpambalb bi bi Jerusalem ni na ŋun ke Samaria aatiŋ aanib gaa Uwumbɔr aaliin. Baah ŋun kina na, le bi cha Piita ni Jɔnn buen bi chee. ¹⁵ Le Piita ni Jɔnn ti fuu nima, ki mee Uwumbɔr tii binib bi gaa Uwumbɔr aaliin na, ke u tii bi Waafuur Nyaan. ¹⁶ Waafuur Nyaan aa nan kee sunn ni bi ponn ni ubaa pu. Filip nan muin bi nnyun ni baanja, Tidindaan Yesu aayimbil pu la. ¹⁷ Nima pu na, Piita ni Jɔnn nan mee Uwumbɔr tii bi, le ki di biŋaal paan bi pu. Baah ŋa kina na, le Uwumbɔr Aafuur Nyaan gbiin binib ngbaan.

¹⁸ Le Simonn kan ke Yesu aakpambalb aah di biɗaal paan binib pu na, Uwumbər tii binib ngbaan Waafuur Nyaan. Waah kan kina na, le u ban ke u pa bi ɗimombil, ¹⁹ bi tii u mpɔɔn mumina, ke u yaa di uɗaal paan binib pu kan, bi ga kan Uwumbər Aafuur Nyaan.

²⁰ Le Piita baa u, “Aa dak ke aa ga ɗmaa di ɗimombil daa Uwumbər aapiin aa? Saah dak pu na, naa ɗan. Aa ni saamombil bee fam. ²¹ Aasui aa ɗan Uwumbər chee. Aaɗaal aa bi waabɔnyaan ni. ²² Kpelɓ aapobil, ki di cha saatunwanbir ngbaan, ki mee Uwumbər ke u di cha saalandakbir pinn si. ²³ M kan ke aasui to sakpen a. Titunwanbir le joo si.”

²⁴ Le Simonn bui Piita ni Jɔnn, “Mee Uwumbər tii mi, aan saah len tibər ti na, ti taa pii mi.”

²⁵ Tɔ, Piita ni Jɔnn nan tuk Samaria aatiɗ aanib Tidindaan aabər, ki sur bi mbamɔm, le ki nin gir buen Jerusalem. Baah chuun ki cha na, le bi bɔ dii Samaria aatim pam ponn ni, ki tuk binib Yesu aabɔnyaan.

Itiopia aatiɗ aaninkpel aah gaa Yesu ki kii pu na

²⁶ N-yoonn ngbaan le Uwumbər aatuun tuk Filip ke u gor ki dii ɗɗangii wɔb, ki dii timoor ni aasan mu nyan Jerusalem ki cha Gasa aatiɗ ni na. Dandana wee, nsan ngbaan ɗa nsankpok a. ²⁷⁻²⁸ Le Filip fii ki cha. Uja ubaa nan ka itaan aah dar tɔroku sakpiin u na ponn ni, nsan ni. U nan ye Itiopia aatiɗ aanii la, ki mu ye unii u bi lee nyan ɗikookpimbil na, ki mu ye uninyuun la. Uma le nan lik Itiopia aatiɗ aamombil mɔmɔk, ki kpa mpɔɔn sakpen, ki tun lituln tii Itiopia aabɔrpii, u bi yin u ke Kandake na. Uja ngbaan nan dan Jerusalem u nan doon Uwumbər, ki labr cha, ki laa beenin bi nsan ni. Filip aah kan u na, u nan bi waatɔroku sakpiin ponn ni, ki karni kigbaɗ ki Uwumbər aabɔnabr Aisaya nan ɗmee ki na. ²⁹ Le Uwumbər Aafuur

Nyaan tuk Filip ke u li cha t̄oroku ngbaan chee. ³⁰ Le Filip san buen u chee ki ti ḡun u bi karni kigbaḡ ki Uwumb̄or aab̄onabr Aisaya nan ḡmee ki na. Le Filip baa u, “Saah bi karni kigbaḡ ki na, aa bee naatataa aa?”

³¹ Le u bui ke, “Unii yaa kaa m̄ok mi kan, m ga ḡa kinye ki bee?” le ki tuk Filip ke u koo ni u chee ki nan kal t̄oroku na ponn ni. ³² T̄o, waah bi karni Uwumb̄or Aagbaḡ ponn ni nin chee na ḡmee ke,

“Bi yaa chuu upih bi ti k̄or u kan, waa wii.

Bi yaa chee upihbo aakokor pu kan, u mu aa wii.

U mu bi kina la.

Baah chuu u mp̄oon pu na,

waa len tibaa ke u nyan ubaa tib̄or ngbaan ni.

³³ Bi nan di u ḡa bib̄ojirb chee, ki m̄oln inyam̄on paan u, ki jinn u inim̄on.

Bi nan ku u, le unii ubaa aan ḡmaa len uyaabitiib pu.”*

³⁴ T̄o, le uja ngbaan baa Filip, “Uwumb̄or aab̄onabr aah nan len pu na, u len ḡma aab̄or? U len ubaa aab̄or le aan u len uken aab̄or la?” ³⁵ Le Filip tuk u ḡḡmeen ngbaan aatataa, ke ni ye Yesu aab̄or la, le ki tuk u tib̄onyaana na.

³⁶ Baah bi t̄oroku na ponn ni ki cha na, le bi ti fuu nkpen mubaa ni, le ki kan nnyun d̄o. Le uja ngbaan bui Filip, “Lik, nnyun s̄o. Aa ga ḡmaa muin mi nnyun ni dandana wee ee?”

[³⁷ Le Filip bui u, “Aa yaa gaa Yesu ki kii mbam̄om kan, m ga ḡmaa muin si nnyun ni.”

Le u bui u, “M pak ke Yesu Kristo ye Uwumb̄or Aajap̄oon la.”]

³⁸ Le u cha waat̄oroku sil. Le u ni Filip m̄om̄ok bilee sunn sil ni kitiḡ, ki koo nnyun ni. Le Filip muin u nnyun ngbaan ni. ³⁹ Le bi nyan ni nnyun ni. Baah nyan ni nnyun ni na, le Uwumb̄or Aafuur Nyaan yoor Filip, ki di u buen. Uja

* 8:33 : Lik Aisaya 53.7-8.

ngbaan aa ki kan u. Le u ki koo waatoroku ponn ni, ki cha, ki nan kpa mpopiin pam. ⁴⁰ Binib nan kan Filip kitij kibaa ni, bi yin ki ke Asotus. Le u bə dii ntim məmək ni, nima chee, ki tuk binib Yesu aabənyaan, le ki ti fuu Siisarea aatiŋ ni.

9

Səəl aah gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 22.6-16; 26.12-18)

¹⁻² Səəl ma nan beenin kpa lijuul Tidindaan aadidiliib pu, ki ban ke u chuu bi ki ku bi. U nan ban ke u buen Damaskus aatiŋ ni, ki ti ban bi, bijab ni bipiib məmək, ki chuu bi mpəən, ki di tikululn buu bi, ki di gir dan Jerusalem. Le u buen Uwumbər aatotoorninkpel chee, ke u ŋmee kigbaŋ tii u. U yaa ti fuu Damaskus aatiŋ ni kan, u ga di kigbaŋ ngbaan mək mmeen aadir aaninkpiib, ke bi cha u chuu binib bi dii Yesu aasan na.

³ Tə, le u siir ki cha. Waah laa bi nsan ni ki ti peen Damaskus aatiŋ ni na, libuul ngbaan ni le nwiihn nyan ni paacham, ki woln ki mann gonn u. ⁴ Le u lir kitij, ki ŋun nneel len ke, “Səəl, Səəl, ba ŋa aa ŋani mi falaa?”

⁵ Le Səəl baa u, “Ndindaan, ŋma ye?”

Le u bui u, “Min le ye Yesu, u aa ŋa u falaa na. ⁶ Fii sil, ki li cha kitij ngbaan ni. Aa yaa ti fuu kan, bi ga tuk si saah ga ŋa pu na.”

⁷ Binib bi nan dii Səəl na si ŋmin, kaa ŋmaa len tibaa. Bi ŋun nneel len, kaa waa unii. ⁸ Le Səəl fii sil, ki likr unimbil, kaa ki waa. Le bi chuu uŋaal, ki dar u cha Damaskus aatiŋ ni. ⁹ Waa nan waa ki ti saa iwiin itaa, kaa ki ji, kaa ki nyu mu.

¹⁰ Le Yesu aadidiir ubaa nan bi Damaskus aatiŋ ni, bi nan yin u ke Ananias. Le Tidindaan len u chee tidan ponn ni, ki bui u, “Ananias.”

Le u bui ke, “Ndindaan, m sə.”

¹¹ Le Tidindaan bui u, “Fiin, ki li cha nsan mu bi yin mu ke Nsan Mu Tok na ni, ki li cha Judas do, ki li ban uja u bi yin u ke Sööl, aan u ye Tasus aatiŋ aanii na. U bi mee Uwumbər, ¹² le ki daŋ tidaŋ ki kan uja u bi yin u ke Ananias na koo ni u chee, ki nan di uŋaal paan u pu, ke unimbil ki likr.”

¹³ Le Ananias bui ke, “Ndindaan, binib pam tuk mi uja ngbaan aabər, ke u ŋani saanib bakaa sakpen Jerusalem ponn ni. ¹⁴ U fuu ni do, ki kpa nsan mu Uwumbər aatotoorninkpiib tii u ke u chuu saanib məmək, ki buu bi tikululn na.”

¹⁵ Le Tidindaan bui u, “Li cha u chee. M nyan u la, u ti li joo maabər tuk bibərɓ, ni Juu yaab, ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ki cha bi bee mbər. ¹⁶ Min mbaa ga mək u waah ga ji falaa u məmək maayimbil pu na.”*

¹⁷ Le Ananias fii ki buen Judas do, ki ti koo Sööl chee, ki di uŋaal paan u pu, le ki bui u, “Nna aabo Sööl, Tidindaan le tun ni mi aa chee. Yesu u di ubaa mək si, saah bi nsan ponn ni ki choo na, uma le tun ni mi, ke m cha aa ki likr, ki gbiin Uwumbər Aafuur Nyaan.” ¹⁸ Waah len kina na, libuul ngbaan ni le tiwan ni naahn tijaŋpəkr na nyan Sööl aanimbil ni. Le unimbil ki likr, le u fii sil. Le bi muin u nnyun ni. ¹⁹ Le u jin tijikaar, ki ki kan mpəɓn.

Sööl aah moon Uwumbər aabər Damaskus aatiŋ ni pu na

Sööl nan laa bi Yesu aadidiliib chee iwiin ilee, Damaskus aatiŋ ni. ²⁰ Libuul ngbaan ni le u koo mmeen aadir ni, ki ti tuk binib Yesu aabər, ke u ye Uwumbər Aajarəɓn la.

²¹ Le ni gar binib bimək ŋun waah len pu na. Le bi baa təb, “Naa ye uja ngbaan le nan ŋa Yesu aanib falaa Jerusalem ponn ni ii? U dan do, ke u nan chuu bi, ki

* 9:16 : Lik Kolose Yaab 1.24.

di tikululn buu bi, ki di bi buen Jerusalem, ki ti di bi ŋa Uwumbər aatotoorninkpiib aarjaal ni.”

²² Səəl nan moo kani mpəən u di tuk binib Yesu aabər, le ki len ki nyan Juu yaab bi bi Damaskus aatiŋ ni na, ki mək bi ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na.

²³ Ni nan ŋa iwiin ilee, le Juu yaab kuun təb, ki kpokl baah ga ŋa pu ki ku Səəl na. ²⁴ Idaa məmək, kinyeek ni nwiin pu, le bi ka kii kitiŋ ngbaan aagoln aabisaməb chee, ke Səəl yaa nan nyan ni kan, bi chuu u ki ti ku u. Le Səəl ŋun baah kpokl pu na. ²⁵ Kitiŋ ngbaan aagoln nan kpa takolu mam. Le Səəl aadidiliib yoor u ŋa kibəəkuuk sakpeŋ ponn ni, ki di u dii takolu nyan.

Baah nan muk Səəl Jerusalem ni pu na

²⁶ Le Səəl buen Jerusalem. Waah ti fuu nima na, le u ban u kpaan Yesu aadidiliib chee. Le bi san u ijawaan, kaa pak ke u ye Yesu aadidiir ubaa. ²⁷ Le Banabas dan nan di u buen Yesu aakpambalb chee, ki ti tuk bi ke Səəl nan kan Tidindaan nsan ni, ke Tidindaan nan len u chee, ke Səəl nan kpa lipobil ki di Yesu aabər tuk binib bi bi Damaskus aatiŋ ni na. ²⁸ Banabas aah tuk bi kina na, le bi cha Səəl kpaan bi chee. Le u dii bi baah cha nin chee na Jerusalem ponn ni, ki kpa lipobil u tuk binib Tidindaan aabər. ²⁹ N-yoonn, n-yoonn le u ni Juu yaab bi len Griik aaliin na kpak təb kinikpapak, le bi ban bi ku u. ³⁰ Le Yesu aanib ŋun ke bi ban bi ku u. Baah ŋun kina na, le bi yoor u buen Siisarea aatiŋ ni, ki cha u kun Tasmus aatiŋ ni.

³¹ Nima pu na, Yesu aanib bi nan bi Judea aatim ni, ni Galilee aatim ni, ni Samaria aatim ni na nan gaa bibaa. Unii ubaa aa ki muk bi. Le bi moo bae Tidindaan aaliin n-yoonn məmək, ki pak u. Le Uwumbər Aafuur Nyaan ter bi, ki cha binib moo kpee bi pu.

Piita aah tun lijnjiir aatun pu na

³² Tɔ, Piita nan bɔ dii ntim mɔmɔk ponn ni nima chee. U nan buen Lida aatiŋ mu ni, ki mann Uwumbɔr aanib bi bi nima na. ³³ Waah bi nima na, le u kan uja ubaa, bi yin u ke Eneas, u nan ye uja u aawon faan na la. Ŋibin ŋiniin u po dɔ kidiik ni la, kaa ŋmaa fii. ³⁴ Le Piita bui u, “Eneas, Yesu Kristo tii si laafee dandana wee. Fii sil, ki kpab saawandookaan.” Libuul ngbaan ni, le u kpaan fii sil. ³⁵ Le binib bimɔk bi Lida aatiŋ ni, ni Saronn aatiŋ ni na kan u, ki kpelɔn baabimbin, ki dii Tidindaan aasan.

³⁶ Kitiŋ kibaa mu bi, ki bi gbɔk nima chee, bi yin ki ke Jɔpa. Upii u dii Yesu aasan na nan bi nima, bi yin u ke Tabita. Griik aaliin ponn ni, bi yin u ke Dokas. Waayimbil aatataa le ye ke upeeyun. U nan ye litunyaandaan la. ³⁷ N-yoonn ngbaan le u buŋ, ki kpo. Le bi fu linikpol ngbaan nnyun, ki di u ti bil paacham aadiik ni. ³⁸ Jɔpa aatiŋ, ni Lida aatiŋ aa daa tɔb. Le Yesu aadidiliib bi bi Jɔpa aatiŋ ni na ŋun ke Piita bi Lida aatiŋ ni. Le bi tun bijab bilee, ke bi ti yin ni Piita, ke u pɔɔn ubaa ki dan mala. ³⁹ Le Piita fii dii bi. Waah ti fuu ni nima na, le bi di u buen paacham aadiik ngbaan ni. Le bikpopiib kuun nima, ki si Piita chee, ki wii, le ki mɔk u ŋibɔkul ŋi Dokas nan ŋa tii bi, waah nan bi na. ⁴⁰ Le Piita jenn nyan bi mɔmɔk kidiik ngbaan ni, le ki gbaan utaŋaayil pu, ki mee Uwumbɔr, le ki lik linikpol ngbaan ki len ke, “Tabita, fii sil.” Le u likr unimbil. Waah kan Piita na, le u fii kal. ⁴¹ Le Piita chuu uŋaal, ki ter u, u fii sil, le ki yin Uwumbɔr aanib ni bikpopiib ngbaan, ki di u mɔk bi, ke u fikr a. ⁴² Le binib bimɔk bi Jɔpa aatiŋ ni na ŋun tibɔr ngbaan. Nima pu na, binib pam nan gaa Tidindaan ki kii. ⁴³ Piita nan bi Jɔpa aatiŋ ni, ki yunn. U nan koo uja u bi yin u ke Simonn, aan u ye ugbanjab na do la.

10

Uninkpel Konelius aah yin Piita pu na

¹ Tɔ, uja ubaa nan bi Siisarea aatiŋ ni, bi nan yin u ke Konelius. U nan ye butɔb aajab nkub aaninkpel la. Bi yin butɔb aajab ngbaan ke “Itali aatiŋ aajab.” ² Konelius nan ye uninyaan la. U ni waachiln ni aanib mɔmɔk pak Uwumbɔr. U nan ŋani Juu yaab aagiim tiŋann sakpen, ki mee Uwumbɔr idaa mɔmɔk la. ³ Le kijook wɔb, tikur titaa aayoonn, u daŋ tidaŋ ki kan Uwumbɔr aatuun koo ni u chee ki nan bui ke, “Konelius.”

⁴ Waah kan Uwumbɔr aatuun ngbaan na, le u san ijawaan, ki baa u, “Maaninkpel, aa ban ba?”

Le Uwumbɔr aatuun ngbaan bui u, “Uwumbɔr ŋun saameen, ki nyi saah ter bigiim pu na, ki teer aa bɔr. ⁵ U ban ke aa cha bijab bibaa buen Jɔpa aatiŋ ni, ki ti yin ni uja ubaa, bi yin u ke Simonn Piita. ⁶ U koo ugbanjab ubaa aadichal ni, bi yin u ke Simonn. Waadichal bi nnyusakpem na aagbaan.” ⁷ Le Uwumbɔr aatuun ngbaan ki gir buen. Waah buen na, le Konelius yin waatutum ponn ni bilee, ni butɔb aaja u ye uninyaan ki bi u chee idaa mɔmɔk ki tun lituln tii u na. ⁸ Konelius nan tuk bi waah kan pu na mɔmɔk, le ki tun bi, ke bi buen Jɔpa aatiŋ ni.

⁹ Naah woln kitaak na, le bi bi nsan ni, ki peen Jɔpa aatiŋ ni. Nwiin kaasisik ni, le Piita jon kidiik paab* u ti mee Uwumbɔr. ¹⁰ Le nkon chuu u, le u ban u ji tijikaar. Baah bi mɔn bisaa ke bi tii u na, ¹¹ le u daŋ tidaŋ ki kan kitaapaak chuu piir, ki kan tiwan nibaa sunn ni kitiŋ. Ni nan naahn likekeln ki pee. Le bi joo ikekefeen inaa pu, ki sunn ni kitiŋ. ¹² Ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimɔk baar kitiŋ

* 10:9 : Bi yaa maa kidiik kan, baa di timoor pinn ki, kaa maa lidikokoln. Bi nan di idɔ paan puln tidir paab, le ki di titan pɔr biin. Bi nan maa ŋibimbin le ki taa joi kidiik aapaacham.

na, ni inyoon məmək aabəŋ nan bi likekeln ngbaan pu.

¹³ Le nneel len ke, “Piita, fii, ki ku ki ŋmō.”

¹⁴ Le Piita bui ke, “Ndindaan, aayii. Maa kee ŋman tiwan ni kō ke nee na.”

¹⁵ Le nneel ngbaan ki len ke, “Uwumbər yaa len ke aa ga ŋmaa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni kō.” ¹⁶ Le ni ŋa kina nfum mutaa. Le tiwan ngbaan gir buen paacham.

¹⁷ Le Piita dakl lik ke u bee lijnjiir aawan ngbaan aatataa. Ni nan ŋa u ilandak. N-yoonn ngbaan binib bi nyan ni Konelius do na baa binib, ki bee Simonn do, ki si mbisaməb chee, ¹⁸ le ki teen ke, “Simonn Piita bi do oo?”

¹⁹ Le Piita laa beenin bi kidiik paab, ki bi dak lijnjiir aawan ngbaan aatataa. Le Uwumbər Aafuur Nyaan bui u, “Lik, bijab bitaa fuu ni do, ki ban si. Min le tun ni bi. ²⁰ Fii ki sunn ni, ki dii bi, ki taa joo beeni.” ²¹ Le Piita sunn ni kitiŋ, ki bui bijab ngbaan, “Min le ye unii u ni ban na. Ni chuun kinye?”

²² Le bi bui u, “Konelius, u ye butəb aajab nkub aaninkpel na le tun ni timi. U ye unibamənn u pak Uwumbər na. Juu yaab məmək pak u sakpen. Le Uwumbər aatuun mubaa tuk u ke u yin si, ke aa dan udo, u nan pel saah ga len pu na.” ²³ Le Piita bui bi ke bi koo ni, le ki chann bi tichann. Le bi doon udo.

Naah woln kitaak na, le u gor ki dii bi. Le Yesu aanib bi nan bi Jəpa aatiŋ ni na bibaa mu dii u. ²⁴ Ki woln kitaak, le bi fuu Siisarea aatiŋ ni. Le Konelius nan yin waamaal, ni ujətiib dan udo, ki nan ka kii Piita. Le Piita ti fuu ki koo bi chee. ²⁵ Waah koo ni na, le Konelius dan nan gbaan unimbiin ni, ki doon u. ²⁶ Le Piita fiin u, ki bui u, “Fii sil. M po ye unibən la.” ²⁷ Piita nan beenin bi len u chee le ki ti koo kidiik ni, ki kan binib pam kuun nima chee. ²⁸ Le Piita bui bi, “Ni nyi ke timi Juu yaab aakaal aa kii ke ti mann binib bi kaa ye Juu yaab na, kaa kii ke ti kpaan bi chee.

Le Uwumbør mu mæk mi ke m taa li dak ke unii ubaa kə.
²⁹ Nima pu na, naah yin mi pu na, le m dan, kaa yii. Ni yin mi ba pu?”

³⁰ Le Konelius bui u, “Daanab na, tikur titaa kijook wəb, kinakokoona, le m nan bi maadiik ni, ki bi mee Uwumbør. Maah bi mee Uwumbør na, le m kan uja u pee likekeln li wiin chain na si nnimbiin ni ³¹ ki bui ke, ‘Konelius, Uwumbør ɲun saameel, ki teer saah ter bigiim pu na. ³² U ban ke aa cha binib buen Jəpa aatiɲ ni, bi ti yin ni uja u bi nima aan bi yin u ke Simonn Piita na, ke u koo ugbanjab ubaa do, bi yin u ke Simonn na. Waadichal bi nnyusakpem na aagbaan.’ ³³ Waah tuk mi kina na, libuul ngbaan ni le m tun binib bi ti yin si. Saah dan pu na, ni ɲan. Dandana wee, ti məmæk bi do, Uwumbør aanimbiin ni. Ti ban ti ɲun tibør ti Tidindaan tuk si ke aa tuk timi na.”

Piita aah tuk Konelius mam Uwumbør aabər pu na

³⁴ Le Piita bui bi, “M bee ke ni ye mbamən ke Uwumbør aa pak ubaa ki jer uken. U po pak ti məmæk la. ³⁵ ɲinibol məmæk ponn ni, unii yaa bi, ki pak Uwumbør ki tun lituln li ɲan na kan, u piir Uwumbør aasui. ³⁶ Ni nyi ke Uwumbør tuk Israel yaab tibənyaan. Tibənyaan tee le ye ke Uwumbør ga tii bi nsuudoon Yesu Kristo pu. Uma le ye ti məmæk Aadindaan. ³⁷ Jənn nan tuk binib ke bi yaa kpeln baabimbin kan, u ga muin bi nnyun ni. N-yoonn ngbaan aah jer na, le Yesu u ye Nasaref aatiɲ aanii na piin ki bi tun waatuln Galilee aatim ni, ki bə dii Judea aatim məmæk ni. ³⁸ Ni nyi waabər. Uwumbør nan nyan u, ki di Waafuur Nyaan gbiin u ki tii u mpəɔn, ki nan bi u chee. Uwumbør aah bi u chee na, le u buen ɲipepel məmæk, ki tun lituln li ɲan na, ki cha binib bimæk nan bi kinimbəɲ aɲaɲal ni na pək. ³⁹ Ti kan waah ɲani tiwan nimæk Jerusalem ni Juu yaab aatim məmæk ponn ni na. Le bi kpaɲ u ndəpuinkoo pu, ki ku u. ⁴⁰ Iwiin itaa daal, le Uwumbør fikr u nkun

ni, ki cha binib kan u. ⁴¹ Naa ye binib mómök le kan u. Uwumbör nyan timi le ke ti kan u, ki li ye waaseeraadam. Waah fikr nkun ni na, ti ni u kpaan jin tijikaar, ki kpaan ki nyu nnyun. ⁴² U tuk timi ke ti buen ñipepel mómök, ki ti tuk binib waabör, ki ji seeraa ke Uwumbör nyan u, u ti ji binifuub ni bitekpiib tibör. ⁴³ N-yaayoonn na, Uwumbör aabönabtiib mómök nan len Yesu aabör, ke unii umök gaa u ki kii na, Uwumbör ga di cha pinn u, uma Yesu aayimbil pu.”

⁴⁴ Tö, Piita aah laa bi len kina na, le Uwumbör Aafuur Nyaan sunn ni ki nan gbiin binib bimök ñun waah len pu na. ⁴⁵ Yesu aanib bi nyan Jopa ki dii Piita na nan ye Juu yaab, le ni gar bi pam, ba pu? Uwumbör di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ⁴⁶ le bi ñun bi len iliin yayan ki nyuñni Uwumbör. ⁴⁷ Tö, Piita bui ke, “Uwumbör di Waafuur Nyaan tii binib bimina, ke waah tii timi pu na. Ubaa ga ñmaa len ke ti taa muin bi nnyun ni ii?” ⁴⁸ Waah len kina na, le u bui bi ke bi muin bi nnyun ni, Yesu Kristo aayimbil pu. Tö, Konelius mam nan gar Piita ke u ña bi chee iwiin ilee.

11

Piita aah tuk Yesu aanib tibör ngbaan pu na

¹ Yesu aakpambalb ni Judea aatiñ aanib bi nan gaa Yesu ki kii na, nan ñun ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Uwumbör aabör. ² Le Juu yaab bibaa len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Uwumbör aabör kan, ni ñan ke bi gii ñchakpan. Le Piita ki gir buen Jerusalem. Waah ti fuu nima na, le Juu yaab ngbaan kpak u kinikpapak, ³ ke ba ña u mann binib bi kaa ye Juu yaab na, ki jin bi chee tijiir, Juu yaab aah kō pu na.

⁴ Le Piita ñeer tibör mómök aah piin ki ti saa pu na, ki tuk bi:

⁵“M nan bi Jopa aatiŋ ni, ki bi mee Uwumbør, le ni ŋa mi ke tidan pu na, le m kan tiwan nibaa nyan ni paacham. Ni naahn likekeln, ki pee. Le bi joo ikekefeen inaa pu, ki sunn ni kitij m chee. ⁶ Le m lik ni mbaməm, ki kan tiwakor, ni ipeel, ni iwaa, ni tiwan nimək baar kitij na, ni inyoon, ni pu. ⁷ Le m ŋun nneel len ke, ‘Piita, fii, ki ku ki ŋmɔ.’ ⁸ Le m len ke, ‘Ndindaan, aayii. Maa kee ŋman tiwan ni kɔ ke nee na.’ ⁹ Le nneel ngbaan ki len paacham ke, ‘Uwumbør yaa len ke aa ga ŋmaa ji tiwan ni na kan, aa taa bui ke ni kɔ.’ ¹⁰ Le ni ŋa kina nfum mutaa. Le tiwan ngbaan ki gir buen paacham. ¹¹ Libuul ngbaan ni le bijab bitaa fuu ni maah bi lidichal li ni na aabisamɔb chee. Bi nan nyan ni Siisarea aatiŋ ni la. Konelius le tun ni bi, ke bi nan yin mi. ¹² Le Uwumbør Aafuur Nyaan bui mi, ‘Dii bi, ki taa joo beeni.’ Le m dii bi. Le Yesu aanib biloob bimina mu dii mi, le ti buen Siisarea aatiŋ ni, ki ti fuu ki koo Konelius do. ¹³ Le Konelius tuk timi ke u nan kan Uwumbør aatuun si udo ki tuk u ke u cha binib buen Jopa aatiŋ ni, ki ti yin uja ubaa, bi yin u ke Simonn Piita, ¹⁴ u ga tuk u tibør ti ga cha u ni waachiln ponn ni aanib məmək ŋmar na. ¹⁵ Le m piin ki bi tuk bi Yesu aabør. Maah laa bi tuk bi na, le Uwumbør Aafuur Nyaan sunn ni bi pu, ke mu aah nan sunn ni ti pu njan pu na. ¹⁶ Le m teer ke Tidindaan nan tuk timi ke, ‘Jonn nan muin binib nnyun ni. Mma ga gbiin nimi Uwumbør Aafuur Nyaan.’ ¹⁷ Tɔ, Uwumbør di Waafuur Nyaan tii timi bi gaa Tidindaan Yesu Kristo ki kii na, le ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ke waah tii timi pu na. M mu ye ŋma ki ga ŋmaa yii Uwumbør?”

¹⁸ Juu yaab ngbaan aah ŋun Piita aah len pu na, le baa ki kpak u. Bi nan nyuŋ Uwumbør, le ki bui ke, “Kina pu na, Uwumbør cha binib bi kaa ye Juu yaab na mu kpeln baabimbin ki kan limɔfal.”

Binib aah gaa Yesu ki kii Antiok aatiŋ ni pu na

¹⁹ Tɔ, binib bi ku Stiifen na nan muk Yesu aanib ki ɲani bi falaa. Le bi yaa, ki buen ntim mɔmɔk ni, ki ti saa Fonisia aatiɲ ni, ni Saiprus aatiɲ ni, ni Antiok aatiɲ ni, ki joo Yesu aabɔr tuk Juu yaab baanja. ²⁰ Le Yesu aanib bibaa, bi nyan ni Saiprus aatiɲ ni, ni Sairene aatiɲ ni na mu buen Antiok aatiɲ ni, ki ti tuk binib bi kaa ye Juu yaab na mu Tidindaan Yesu aabɔnyaan. ²¹ Tidindaan aapɔɔn nan bi bi chee, le binib pam gaa Tidindaan ki kii, ki kpeln baabimbin, ki dii waasan.

²² Yesu aanib bi nan bi Jerusalem na ɲun bi pu. Nima pu le bi tun Banabas ke u buen Antiok aatiɲ ni. ²³⁻²⁴ U nan ye unibamɔnn, ki gaa Yesu ki kii mbamɔm, ki gbii Uwumbɔr Aafuur Nyaan. Le u di ti fuu nima. Waah ti fuu nima, ki kan Uwumbɔr aah san binib ngbaan kinimbaak pu pu na, le ni ɲa u mpopiin. Le u sur bi mɔmɔk ke bi cha binimbil li man bi dii Tidindaan aasan mbamɔm. Le binib pam gaa Tidindaan ki kii ki kpee waanib pu.

²⁵ Le Banabas buen Tasus aatiɲ ni, u ti ban Sɔɔl, ²⁶ le ki ti kan u, ki di u dan Antiok aatiɲ ni. Libimɔln le Banabas, ni Sɔɔl, ni Yesu aanib nan kuuni nima chee; le bi tuk binib pam Uwumbɔr aabɔr, Antiok aatiɲ ni, le bi naan Yesu aadidiliib liyimbil lee, ke Kristo Yaab.

²⁷ N-yoonn ngbaan le Uwumbɔr aabɔnabtiib bibaa nyan ni Jerusalem, ki dan Antiok aatiɲ ni. ²⁸ Bi yin ubaa ke Agabus. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha u len ke nkon sakpem ga lir dulnyaa wee ponn ni. Ubɔrkpaan Klɔdius aayoonn le mu nan lir. ²⁹ Agabus aah len kina na, le Yesu aadidiliib len ke bi mɔmɔk ga tii ɲimombil, baah ga ɲmaa tii pu na, ki di tii Yesu aanib bi bi Judea aatiɲ ni na. ³⁰ Le bi mɔmɔk tii kina. Le Banabas ni Sɔɔl di ɲimombil ngbaan buen Judea, ti di tii Yesu aanib aaninkpiib.

12

Ubər Herod aah ŋa Yesu aanib falaa pu na

¹ N-yoonn ngbaan le *Ubər* Herod piin ki bi ŋani Yesu aanib bibaa falaa. ² U cha binib di kijaak aajuk ku Jems u ye Jønn aakpel na. ³ Waah ŋa kina na, le ni piir Juu yaab aasui. Nima pu le u cha binib chuu Piita mu. Ni nan ye n-yoonn mu Juu yaab ji Lakr-*jer* aajim* ki ŋmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na. ⁴ Baah chuu Piita na, le bi di u ŋa kiyondiik ni. Le butɔb aajab kipiik ni biloob si kii u. Binaa yaa kiir ki ti saa tikur titaa kan, le binaa mu nan gaa. *Ubər* Herod nan len ke Lakr-*jer* aajim ngbaan yoonn yaa *jer* kan, u ga nyan Piita kiyondiik ni, ki di u siin Juu yaab aanimbiin ni, ki ji u tibɔr. ⁵ Piita aah laa bi kiyondiik ni na, le Yesu aanib mu nan bi mee *Uwumbər* linimaln, ki tii u.

Uwumbər aatuun aah nyan Piita kiyondiik ni pu na

⁶ Kinyeek ngbaan yaa woln kan, *Ubər* Herod ga nyan Piita ki ji u tibɔr. Le Piita dɔ geen bikikiirb bilee aakaasisik ni. Bi nan di tikululn buu ŋaala mɔmɔk ilee, ki di tibaa gbɪn dar ukikiir wee, ki di tiken gbɪn dar uken. Le bikikiirb biken si kii mbisamɔb chee. ⁷ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan aatuun dan ki nan sil u chee. Le nwiin woln kidiik ponn ni. Le u gbaa finn Piita, ki bui u ke, “Fii sil mala mala.” Waah len kina na, le tikululn ngbaan chuu leer lir. ⁸ Le Tidindaan aatuun ngbaan bui u, “Di saagbapapaln buu aachan, ki di saanaatak taŋ.” Le Piita ŋa kina. Le u ki bui u, “Di saakekeln peen, ki dii mi.” ⁹ Le Piita dii u ki buen, ki dak ke ni ye tidaŋ la. Waa dak ke ni sil ye ibamɔn. ¹⁰ Baah cha na, le bi *jer* ukikiir ubaa, ki ki foor, le ki ki *jer* uken, ki ti fuu tikur aajaalerŋ u lek lipaal aabisamɔb na. Le jaalerŋ ngbaan piir ubaa pu. Le bi nyan, ki bɔ dii nsan mubaa.

* 12:3 : Israel yaab nan ji Lakr-*jer* aajim ke bi teer buyoonn *Uwumbər* nan nyan bi tinaagbiir ni, Ijpt aatiŋ ni na. Lik Nnyam 12.1-27.

Libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun ngbaan buen, ki cha Piita.

¹¹ Le Piita aanimbil woln. Le u len ke, “M bee ke ni sil ŋa kina. Tidindaan tun ni waatuun ke u nan nyan mi Ubər Herod aajaal ni, ki nyan mi Juu yaab aah ban bi ŋa mi pu na ni.”

¹² Tɔ, Piita nan bee waabər aah bi pu na, le ki buen Mari, u ye Jɔnn Mak aana na do. Kinipaak nan bi nima, ki bi mee Uwumbər. ¹³ Le Piita kpaar lipaal aajaaleŋ. Le ututunn u ye upii aan bi yin u ke Roda na, dan nan lik udaan u kpaar jaaleŋ na, ¹⁴ le ki bee Piita aaneel. Le ni ŋa u mpoopiin sakpen. Le u gir buen biken chee, kaa piir jaaleŋ, ki ti tuk bi ke Piita si lipaal. ¹⁵ Le bi tuk u ke u waar la. Le u beenin len ke ni ye mbamɔn. Le bi bui u ke ni ga li ye Piita aawiin la.

¹⁶ Le Piita beenin si kpaar jaaleŋ. Le bi piir jaaleŋ, ki kan u. Baah kan u na, le ni gar bi sakpen. ¹⁷ Le Piita yoor uŋaal ki nyii bi pu, ke bi ŋmin, le ki tuk bi Tidindaan aah ŋa pu ki nyan u kiyondiik ni na, ki bui bi ke bi tuk Jems ni Yesu aanib biken. Piita aah len kina na, le u siir buen nibaa chee.

¹⁸ Kitaak aah woln na, le bikikiirb ngbaan aapobil yuk. Le bi baa tɔb budabu ŋa Piita na. ¹⁹ Le Ubər Herod bui bi ke bi ban u. Le bi ban u, kaa kan u. Le Herod yin bikikiirb ngbaan, ki nan baa bi tibər ngbaan, le ki len ke baabər bii, ki ku bi.

Tɔ, Herod nan nyan Judea aatiŋ ni, ki buen Siisarea aatiŋ ni, ki ti yunn nima siib.

Ubər Herod aah kpo pu na

²⁰ Herod nan gee lijuul ki ŋa Taya aatiŋ aanib, ni Saidonn aatiŋ aanib pu. Le bi mɔmɔk kuun ki buen u chee. Bi nan puen buen uja ubaa chee la. Bi yin u ke Blastus, u ye Herod aatutum aaninkpel la. Le Taya aanib ni Saidonn aanib buen u chee bi ti jɔnn u kijɔtiik, le ki nin buen Ubər

Herod chee, ki ti mee u ke u taa cha bi li kpa kijaak. Bi gaal baajikaar Ubər Herod aatiŋ ni la. Nima pu na, baa ban ke bi li kpa kijaak.

²¹ Le Herod siin nwiin mundaln bi ga kuun tɔb na. Liyaadaal le u di waabərkekeln peen, ki kal waabərjal pu, le ki len bi chee tibər. ²² Waah len tibər pu na, le bi məmək tar ke, “Ni ye Uwumbər aaneel la, naa ye unibɔn.” ²³ Tɔ, libuul ngbaan ni le Tidindaan aatuun cha iween chuu u; ba pu? waa tii Uwumbər lisil. Le ŋikpaambil ŋman u, le u kpo.

²⁴ Tɔ, Uwumbər aabər nan moo mooni ŋipepel məmək. Le binib too kpae ki gaal i.

²⁵ Banabas ni Sɔl ma kan, baah nan di ŋimombil tii Yesu aanib aaninkpiib na, le bi di Jɔnn Mak nyan Jerusalem ni, ki labr buen Antiok aatiŋ ni.

13

Uwumbər Aafuur Nyaan aah nyan Banabas ni Sɔl pu na

¹ Yesu aanib bibaa nan bi Antiok aatiŋ ni. Bi ponn ni bibaa nan ye Uwumbər aabɔnabtiib, bibaa mu nan ye Yesu aabər aaməmək. Bi yin ubaa ke Banabas, ki yin uken ke Simeonn, ki ki yin u ke Unibɔmbɔn,* ki yin uken ke Lusius, u nan ye Sairene aatiŋ aanii na, ki yin uken ke Manaenn u Ubər Herod aate nan kpiin u na, ki yin uken ke Sɔl. ² Le bi məmək dooni Uwumbər ki lul bumɔb. Baah ŋani kina na, le Uwumbər Aafuur Nyaan tuk bi ke bi nya Banabas ni Sɔl bi ti tun waah siin bi lituln li na.

³ Le Yesu aanib lul bumɔb, ki mee Uwumbər, ki di biŋaal paan bi pu, le ki cha bi buen.

Banabas ni Sɔl aah ŋa pu Saiprus aatiŋ ni na

* 13:1 : Baaliin ni, bi yin Unibɔmbɔn ke Niger.

⁴ Tɔ, Uwumbɔr Aafuur Nyaan aah tun Banabas ni Sɔɔl pu na, le bi buen, ki ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Selusia, le ki koo buŋɔb ni, ki puur ki ti fuu lidikl pu, bi yin lidikl ngbaan ke Saiprus, ⁵ le ki fuu kitiŋ ki bi lidikl ngbaan paab na, bi yin ki ke Salamis. Baah fuu nima na, le bi koo Juu yaab aameen aadir ni, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr. Jɔnn Mak mu nan dii bi, ki ter bi.

⁶ Le bi ki buen lidikl ngbaan aapepel liken wɔb, ki ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Pafos. Baah ti fuu nima na, le bi kan ubɔɔ ubaa, bi yin u ke Bariyesu. U nan ye Juu yaab aanii le ki ŋmann ke u ye Uwumbɔr aabɔnabr la. ⁷ Lidikl ngbaan aatim aaninkpel mu nan bi nima, bi yin u ke Sejius Pɔɔlus. U nan ye unii u kpa nlan na la. Ubɔɔ ngbaan aajɔ le nan bi na. Le uninkpel ngbaan yin Banabas ni Sɔɔl ke bi dan u chee, ki ban u ŋun Uwumbɔr aabɔr. ⁸ Ubɔɔ ngbaan aayimbil leler nan ye Elimas la. Elimas aatataa le ye ke ubɔɔ. Le u kpak Banabas ni Sɔɔl kinikpakpak, ki pɔɔni ubaa ke uninkpel ngbaan taa gaa Yesu ki kii. ⁹ Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan fir Sɔɔl, u bi duln u ke Pɔɔl na pu, le u lik Elimas mbamɔm, ¹⁰ le ki bui u, “Sin u ye kinimbɔŋ aajapɔɔn na, aa ye litunyaan mɔmɔk aadin la, ki ŋmanni binib n-yoonn mɔmɔk, ki kpa mbiin sakpen, ki ban aa bii Tidindaan aasan mu tok na. ¹¹ Uwumbɔr ga daa aatafal, ki cha aa jɔb, kaan ki li waa, ki ti saa n-yoonn mu Uwumbɔr gee na.”

Libuul ngbaan ni le likpakpal bɔmbɔln biin unimbil pu, le u jɔb, ki chuun mann gonni ki ban unii u ga chuu unjaal ki dar u na. ¹² Uninkpel ngbaan aah kan kina, ki bae Tidindaan aah bi pu na, le ni gar u pam. Le u gaa Yesu ki kii.

Pɔɔl aah moon Uwumbɔr aabɔr Antiok aatiŋ ni pu na

¹³ Pɔɔl mam nan nyan Pafos aatiŋ ni, le ki koo buŋɔb ni, ki ti puur, ki ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Pega, ki bi

Pamfilia aapepel ni la. Baah ti fuu nima na, le Jõnn Mak gir buen Jerusalem ki cha bi. ¹⁴ Le bi nyan Pega aatiŋ ni, ki buen ti fuu Antiok aatiŋ ki bi Pisidia aapepel ni na. Juu yaab aakpaakool daal, le bi koo kal mmeen aadiik ni. ¹⁵ Le unii ubaa karn Uwumbõr Aagbaŋ ponn ni. U karn Moses ni Uwumbõr aabõnabtiib aah nan ñmee pu na. Waah karn doo na, le mmeen aadiik aaninkpiib tun unii bi chee, ke u ti tuk bi ke bi yaa ban bi tuk binib tibõr ti ga pòok bitaakpab na kan, bi tuk bi.

¹⁶ Le Pòol fii sil ki yoor uŋaal ki len ke, “Israel yaab, ni nimi bi kaa ye Israel yaab ki pak Uwumbõr na, li pel man: ¹⁷ Timi Israel yaab Aawumbõr nan nyan tiyaajatiib. Bi nan ye bicham le Ijpt aatiŋ ni. Baah bi nima na, le Uwumbõr ter bi, ki cha bi pør. Le Uwumbõr nyan bi Ijpt aatiŋ ni, ki mæk Ijpt aatiŋ aanib waapõon sakpiin. ¹⁸ ñibin imonko ilee le Uwumbõr kpiin tiyaajatiib timoor ni, ¹⁹ le ki nin jenn nyan ñinibol ñilole Kanaann aatiŋ ni, ki di kitiŋ ngbaan yakr ke lifaal na tii bi. Buyoonn bi nan koo Ijpt aatiŋ ni na, ki ti saa bundaln bi nan gaa Kanaann aatiŋ na, nan ye ñibin ikui inaa ni piinmu la.

²⁰ “N-yoonn ngbaan le u tii bi bibõjirb, bi li joo bi, ki ti saa waabõnabr Samuel aayoonn. ²¹ N-yoonn ngbaan le bi len ke bi ban ubõr, u li joo bi. Baah len kina na, le Uwumbõr nyan Sòol, u nan ye Kis aajarõon na, u li ye baabõr. U nan ye Benjamins aanibol ponn ni aanii, ki nan joo bi ñibin imonko ilee la. ²² Nee aapuwõb le Uwumbõr nyan u bi chee, ki di David ña baabõr, ki len ke, ‘David u ye Jese aajarõon na bi maah gee pu na. U ga li ñani maah gee pu na mòmæk.’ ²³ Tõ, Uwumbõr nan puu tipuur ke u ga tun unii Israel yaab chee, ke u gaa bi lii. Yesu le u tun ni u bi chee, ke u gaa bi lii. Uma le ye Ubõr David aayaabil ubaa. ²⁴ Jõnn u nan muini binib nnyun ni na nan loln nsan ki fuu ni, le Yesu nin paan ni. Yesu aah kaa nan kee piin waatuln

na, le Jɔnn tuk Israel yaab ke bi yaa kpeln baabimbin kan, u ga muin bi nnyun ni. ²⁵ Jɔnn aah kaa nan kee tun waatuln doo na, le u baa bi, ‘Ni dak ke m ye ŋma? Maa ye Kristo u ga gaa binib lii na. Uma le paan ni mpuwɔb. Maa ŋeer m chuu gbiln waanaatak aarmin.’ ”

²⁶ Tɔ, Pɔɔl nan ki bui bi, “Nnaabitiib, Abraham aayaabitiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab ki pak Uwumbɔr na, timi chee le Uwumbɔr nan tun ni tibɔnyaan ke u ga gaa timi lii. ²⁷ Binib bi bi Jerusalem ni na, ni baaninkpiib aa nyi ke Yesu le ga gaa bi lii. Likpaakool mɔmɔk daal, bi karni Uwumbɔr Aagbaŋ ponn ni, Uwumbɔr aabɔnabtiib aah nan len pu na, kaa bee naatataa. Le bi jin Yesu tibɔr ki len ke waabɔr bii. Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke bi ga ŋa kina. ²⁸ Juu yaab nan mee Pailat nsan ke bi ku Yesu. Bi mu aa kan waataani ki ga ŋmaa len ke u ŋeer bi ku u. ²⁹ Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ponn ni baah ga nan ŋa Yesu pu ki ku u na. Le bi nan ŋani naah ŋmee pu na mɔmɔk, le ki nyan u ndɔpuinkoo pu, ki di u sub kitakpaluŋ ni. ³⁰ Le Uwumbɔr fikr u nkun ni. ³¹ Le u di ubaa mɔk binib bi nan dii u Galilee ki nan saa Jerusalem na. Le bi kan u iwiin pam. Dandana wee, bima le ye waaseeraadam, ki tuk Juu yaab waabɔr. ³²⁻³³ Timi le joo ni tibɔnyaan ngbaan nan tuk nimi. Uwumbɔr nan puu tipuur tii tiyaajatiib. Timi le ye tiyaajatiib aayaabitiib. Waah puu tipuur ti tii tiyaajatiib na, u gbiin tipuur ngbaan dandana wee tii timi, ki fikr Yesu nkun ni. Uwumbɔr aalahn aagbaŋ ponn ni, ŋiyil ŋilee, le Uwumbɔr len Yesu chee ke,

‘Sin le ye Maabo, din wee le m ma si.’†

³⁴⁻³⁵ Tɔ, Uwumbɔr ki bui ke:

‘M ga sil ŋa tinyoor ti bi chain na ŋa ni pu,

ke maah puu tipuur tii Ubɔr David pu na.’‡

Uwumbɔr ki len kigbaŋ kibaa ponn ni:

† 13:32-33 : Lik Ilahn 2.7. ‡ 13:34-35 : Lik Aisaya 55.3.

‘Maan cha maabo u ye chain na aawon bur.’ ”§

Tɔ, Pɔɔl nan ki len ke, “Uwumbɔr aah len pu na, naatataa le ye ke u fikr Yesu nkun ni. Waan ki kpo. Waawon aan bur. ³⁶ Ubɔr David aah nan bi na, u nan tun Uwumbɔr aatuln, le ki ti kpo. Le bi sub u uyaajatiib chee, le u bur. ³⁷ Yesu u Uwumbɔr fikr u nkun ni na, uma aawon aa bur. ³⁸⁻³⁹ Tijɔtiib, ti tuk nimi ke Uwumbɔr ga di cha nimi aatunwanbir pinn nimi Yesu pu. Binib bimɔk gaa Yesu ki kii na, Uwumbɔr ga di cha pinn bi, ki nyan bi baatunwanbir ni. Moses aakaal aa ŋmaa di cha pinn binib, kaa ŋmaa nyan bi baatunwanbir ni. Ti ban ke ni li nyi tibɔr timina mbamɔm. ⁴⁰⁻⁴¹ Uwumbɔr aabɔnabtiib nan len ke Uwumbɔr len ke:

‘Mbɔnyundam, lik, m bi tun lituln libaa nimi aayoonn.

Unii yaa tuk nimi ke m tun lituln limina kan,
naan tii naadii la.

Cha ni gar nimi man, aan ki bee yɔli.’ ”*

Tɔ, Pɔɔl nan ki tuk bi, “Ni li nyi aan Uwumbɔr aabɔnabtiib aah len pu na, ni taa ŋa nimi.”

⁴² Pɔɔl aah len doo na, le u ni Banabas nyan ni mmeen aadiik ni. Baah nyan ni na, le binib bui bi ke likpaakool li choo na daal bi ki gir ni, ki nan ki tuk bi tibɔr ngbaan.

⁴³ Binib mɔmɔk aah nyan mmeen aadiik ni na, le Juu yaab, ni binib bi nan kpeln ki dii Juu yaab aasan na pam nan dii Pɔɔl ni Banabas. Le Pɔɔl ni Banabas len bi chee ki tuk bi ke Uwumbɔr aah san bi kinimbaak pu na, bi li beenin dii waasan.

⁴⁴ Tɔ, likpaakool li paan ni na daal, le binib bimɔk bi kitij ngbaan ni na nan kuun ni bi nan ŋun Tidindaan aabɔr. Ubaabaa baanja le nan gur linampal. ⁴⁵ Juu yaab aah kan kinipaak ngbaan kuun kina na, le bi kpa lipiipoln sakpen, ki kpak Pɔɔl kinikpakpak, ki seei u. ⁴⁶ Le Pɔɔl ni

§ 13:34-35 : Lik Ilahn 16.10. * 13:40-41 : Lik Habakuk 1.5.

Banabas kpa lipobil ki bui Juu yaab ngbaan, “Ni njan ke ti puen tuk nimi Uwumbør aabør. Le ni yii, kaa kii, kaa dak ke ni njeer ni kan limøfal li kaa kpa ndoon na. Kina pu na, ti ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na Uwumbør aabør. ⁴⁷Uwumbør tuk timi waagban ponn ni ke ti nja kina.

U nan len ke,

‘M nyan si la, ke aa woln binib bi kaa ye Juu yaab na aanimbil,
ki tii dulnyaa wee ni aanib mømøk nsan ke bi nmar.’”†

⁴⁸Tø, binib bi kaa ye Juu yaab na aah njan baah len pu na, le bi kpa mpopiin sakpen, le ki bui ke Uwumbør aabør njan sakpen a. Le binib bi Uwumbør nyan bi ke bi kan limøfal li kaa kpa ndoon na gaa Yesu ki kii.

⁴⁹Le Uwumbør aabør moon itingbaan mømøk ni. ⁵⁰Le bipiib bi kpa mpøon ki pak Uwumbør na bi kitiñ ngbaan ponn ni. Kitiñ ngbaan aaninkpiib mu nan bi. Le Juu yaab nja, ki cha bi nma tijar Pøol ni Banabas pu, ki nja bi falaa, ki nyan bi baatiñ ni. ⁵¹Le Pøol ni Banabas kpaar bitaa aatatan lii nima, ni ye nsurm le ki tii bi, ki nyan ni nima, ki buen kitiñ kibaa ni, bi yin ki ke Ikonium. ⁵²Le Uwumbør Aafuur Nyaan gbiin binib bi gaa Yesu ki kii Antiok aatiñ ni na. Le bi nan kpa mpopiin pam.

14

Pøol mam aah buen Ikonium aatiñ ni pu na

¹Pøol ni Banabas nan ti fuu Ikonium aatiñ ni, ki koo mmeen aadiik ni, ki kpa mpøon ki tuk binib Uwumbør aabør. Nima pu na, binib pam nan gaa Yesu ki kii, bi ye Juu yaab, ni bi kaa ye Juu yaab na mu. ²Le Juu yaab bibaa yii Uwumbør aabør, ki bii Yesu aanib, ki cha binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa gee liñjuul bi pu. ³Le Pøol ni Banabas nan

† 13:47 : Lik Aisaya 49.6.

bi nima ki yunn, ki nan kpa lipobil ki tuk binib Tidindaan aabər, ke u gee bi. Le Tidindaan cha bi tun lijnjiir aatun, ki mək ke baah len pu na, ti gbii. ⁴ Le kitij ngbaan aanib aa kpa kimobaan. Bibaa nan si Juu yaab aapuwəb, biken mu si Yesu aakpambalb aapuwəb.

⁵ Le Juu yaab ni baaninkpiib, ni binib bi kaa ye Juu yaab na bibaa kpokl ke bi ga ŋa Yesu aakpambalb bakaa ki mae bi ŋitakpal. ⁶ Le Yesu aakpambalb ŋun baah ban bi ŋa bi pu na, ki san ŋmar, ki buen Litra aatiŋ ni, ni Debe aatiŋ ni, ni itingbaan i bi nima na. Litra aatiŋ, ni Debe aatiŋ məmək bi Likonia aapepel ni la. ⁷ Le bi tuk nima chee aanib tibənyaan ngbaan.

Baah mae Pəəl ŋitakpal Litra aatiŋ ni pu na

⁸ Uja ubaa nan bi Litra aatiŋ ni, le utaafar faan. Una aah nan ma u na, u nan ye uwəb la. Waa nan chuun. ⁹ U nan ka pel Pəəl aah len pu na, le Pəəl bee ke u gaa Yesu ki kii, nima le u ga ŋmaa tii u laafee. Le Pəəl lik u sulm, ¹⁰ ki len mɔəən pu, “Fii sil aataa pu.” Le uja ngbaan fii yuk sil, le ki chuun gonni. ¹¹ Le kinipaak ngbaan kan Pəəl aah ŋa pu na. Le bi teen Likonia aatiŋ aanib aaliin ponn ni, “ŋiwaa le kpaln binib ki dan ti chee do.” ¹² Le bi yin Banabas ke Seus.* Pəəl nan len tibər jer Banabas. Nima pu le bi yin u ke Hemes.† ¹³ Liwaal Seus aadichal nan bi kitij ngbaan aagoln aabisaməb chee la. Le unii u toor kitorok tii liwaal ngbaan na joo ni inaaja ni nsupuun ki di dan kitij ngbaan aagoln aabisaməb chee. U ni kinipaak ngbaan nan ban ke bi toor kitorok tii Uwumbər aakpambalb Banabas ni Pəəl la.

¹⁴ Le Banabas ni Pəəl ŋun baah ban bi ŋa pu na. Baah ŋun kina na, le bi chuu kar baabəkur, le ki san koo kinipaak ngbaan aakaasisik ni, ki tar ke, ¹⁵ “Njətiib, ba pu ni ŋani

* 14:12 : Seus nan ye liwaal sakpeln libaa la. † 14:12 : Hemes nan ye liwaal li bi bui ke li len tibər sakpen na la.

kina? Ti po ye binibəm ke naah ye pu na la. Ti dan ti nan tuk nimi tibənyaan la. Di cha man, ki taa ki dii ŋiwaa man. ŋi ye fam la. Ni li dii Uwumbər u fu na. Uma le nan naan paacham ni kitiŋ, ni nnyusakpem, ni tiwan məmək. ¹⁶N-yaayoonn na, u nan cha ŋinibol məmək ŋani baah gee pu na. ¹⁷N-yoonn məmək u mu ŋani nimi tiŋann, ki tii nimi utaal, ki cha tijikaar ŋani, ki kpiini nimi, ki cha ni kpa mpopiin, u mək nimi ke u bi.” ¹⁸Le Pəəl ni Banabas len kina ki pəəni bibaa ke bi taa cha kinipaak ngbaan toor kitork ngbaan tii bi, le baa ki toor ki tii bi.

¹⁹Le Juu yaab bibaa nyan ni Antiok aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni, ki dan Listra aatiŋ ni, bi nan bii Pəəl ni Banabas ki cha binib gee liŋuul bi pu. Le bi mae Pəəl ŋitakpal, ki dar fuul u nyan kitiŋ ni, ki ti di bil, ki dak ke u kpo, le ki siir cha u. ²⁰Le Yesu aadidiliib dan nan sil gob u. Baah sil gob u na, le u fii sil, ki labr buen kitiŋ ngbaan ni.

Pəəl mam aah labr buen Antiok aatiŋ ni pu na

Kitaak aah woln na, le Pəəl ni Banabas siir buen Debe aatiŋ ni, ²¹ki ti tuk nima chee aanib tibənyaan ngbaan. Le binib pam gaa ti, ki dii Yesu aasan. Le Pəəl ni Banabas nyan nima ki ki labr buen Listra aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni, ni Antiok aatiŋ ki bi Pisidia aapepel ni na. ²²Baah dii ntim ngbaan ni na, le bi pəək Yesu aanib aataakpab, ki toor tuk bi Uwumbər aabər, le ki tuk bi ke bi sil Yesu aachaŋ ni, ke binib yaa ban bi koo Uwumbər aanaan ni kan, bi ga ji falaa sakpen le ki nin koo ni. ²³Ntim məmək ni, bi nan leer Yesu aanib ponn ni bininkpiib ke bi li joo bi, le ki lul buməb, ki mee Uwumbər tii bi. Baah gaa Tidindaan ki kii na, le bi di bi ŋa uŋaal ponn ni, ke u li lik bi.

²⁴Le bi bə dii Pisidia aatim ponn ni, ki ti ki fuu Pamfilia aapepel ni, ²⁵le ki ti fuu Pega aatiŋ ni, ki tuk binib Yesu aabər, le ki buen Atalia aatiŋ ni. ²⁶Baah ti fuu nima na, le

bi koo burjɔb ni, ki puur nnyusakpem ki gir buen Antiok aatiŋ ni, kitiŋ ki bi nan nyan ni ki ni na. Baah nan ban bi nyan kitiŋ ngbaan ponn ni na, Yesu aanib nan mee Uwumbɔr tii bi, ki di bi ŋa uŋaal ni, ke u ter bi waatuln ponn ni. Baah ti tun lituln ngbaan doo na, le bi ki gir ni nima.

²⁷ Baah fuu ni na, le bi yin Yesu aanib ke bi kuun ni, le ki tuk bi tiwan nimɔk Uwumbɔr cha bi ŋa na, ki tuk bi waah ŋa pu ki tii binib bi kaa ye Juu yaab na nsan ke bi gaa Yesu ki kii na. ²⁸ Pɔɔl ni Banabas nan ti bi nima, Yesu aadidiliib chee, ki yunn.

15

Baah kuun Jerusalem ponn ni pu na

¹ Tɔ, bijab bibaa nan nyan ni Judea aatiŋ ni, ki dan Antiok aatiŋ ni, le ki nan tuk Yesu aanib ke bi yaa kaa gii ŋichakpan, Moses aakaal aah mɔk pu na kan, baan ŋmar. ² Le bijab ngbaan kpak Banabas ni Pɔɔl kinikpakpak sakpen tiber ngbaan pu. Nima pu na, bi mɔmɔk nan kii ke bi ga tun Pɔɔl ni Banabas ni binib bibaa aan bi buen Jerusalem, ki ti baa Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib bi bi nima na, ki lik.

³ Yesu aanib nan ter bi, le bi gor ki buen. Baah cha na, le bi bɔ dii Foniaa aatim ni, ni Samaria aatim ni, ke bi ti mann Yesu aanib, ki tuk bi ke binib bi kaa ye Juu yaab na mu gaa Yesu ki kii. Le ni tii bi mɔmɔk mpopiin sakpen. ⁴ Le Pɔɔl ni Banabas ti fuu Jerusalem. Baah ti fuu nima na, le Yesu aanib ni baaninkpiib ni Yesu aakpambalb doon bi ni mpopiin. Le Pɔɔl ni Banabas tuk bi tiwan nimɔk Uwumbɔr cha bi ŋa na, ki tuk bi waah ter bi pu na. ⁵ Le Farisii yaab bibaa, bi dii Yesu na, fii sil, le ki len ke binib bi kaa ye Juu yaab na yaa dii Yesu kan, ni ŋan ke bi gii ŋichakpan, ki kii Moses aakaal.

⁶ Le Yesu aakpambalb ni Yesu aanib aaninkpiib kuun tɔb chee, ke bi kpokl tibɔr ngbaan. ⁷ Baah kpokl ki ti yunn na, le Piita fii sil ki bui ke, “Nnaabitiib, ni nyi ke n-yoonn mu jer na Uwumbɔr nan lee mi ni ponn ni, ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi tibɔnyaan ngbaan, aan bi ŋun ki gaa Yesu ki kii. ⁸ Uwumbɔr u nyi binib mɔmɔk aasui ni aah bi pu na nan di Waafuur Nyaan tii binib bi kaa ye Juu yaab na, ke waah tii timi pu na. ⁹ Waah ŋa kina na, u mɔk ke u pak binib bi kaa ye Juu yaab na mu. Waa yakr timi. U po dak ke binib mɔmɔk ye tiwanbaan la. Baah gaa u ki kii na, le u finn bisui ni titunwanbir. ¹⁰ Nima pu na, ba pu ni muk bi, ki tɔŋni Uwumbɔr? Timi ni tiyaajatiib aah nan ban ti dii Moses aakaal na, ni nan pɔɔ ti chee. Taa ŋmaa dii. Ni bi ke lituln li nyuun na la. Ba pu ni ban ke Yesu aadidiliib ngbaan dii kina? ¹¹ Binib bi kaa ye Juu yaab na yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, waanimbaasaln pu le u ga gaa bi lii. Kina le u ga gaa ti mu lii.”

¹² Piita aah len kina na, le bi mɔmɔk ŋmin, ki pel Banabas ni Pɔɔl aah len pu na. Le bi tuk bi Uwumbɔr aah ŋa pu ki cha bi tun lijinjiiir aatun binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni na. ¹³ Banabas ni Pɔɔl aah len ti doo na, le Jems bui ke, “Nnaabitiib, li pel man. ¹⁴ Dandana wee, Simonn Piita tuk timi Uwumbɔr aah ŋa pu njan na, ki mɔk ke utafal bi binib bi kaa ye Juu yaab na ni, ki lee bi ponn ni binib bibaa, ke bi li ye waanib. ¹⁵ Uwumbɔr aabɔnabitiib nan len ke u ga ŋa kina. Ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ponn ni ke

¹⁶ ‘Uwumbɔr len ke: Ubɔr David aanaan aah lir na,
 m ga gir ni aan ki nan fiin waanaan ngbaan.
 M ga ŋa mu nnaanpɔm, ki cha mu sil mbamɔm.

¹⁷ Nima pu na, binib bi gur na ga li ban min Uwumbɔr.
 ŋinibol ŋimɔk ye maanib na ga li ban mi.

¹⁸ Uwumbɔr le len kina.

N-yaayoonn na ki joo cha,

u nan tuk binib tibor timina.’ ”*

¹⁹ Jems nan ki bui ke, “M dak ke ti taa ki muk binib bi kaa ye Juu yaab ki kpeln baabimbin ki dii Uwumbor aasan na. ²⁰ Cha ti n̄mee kigbar tii bi, ki tuk bi ke bi taa ki n̄mō kitork aanann, ki taa ki ḡor kidagook, ki taa ki n̄mō tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki n̄mō nsin. ²¹ Tiyaaajatiib yoonn ki di nan saa din, bi tuk binib Moses aakaal ntim m̄m̄ok ponn ni. Likpaakool daal m̄m̄ok bi po karni Moses aakaal mmeen aadir ni.”

Baah n̄mee kigbar ngbaan pu na

²² Jems aah len ti doo na, le Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib m̄m̄ok, ni baaninkpiib kpokl ke bi ga nya bi ponn ni bijab bibaa, ki di kpee P̄ol ni Banabas pu, ki tun bi Antiok aatiñ ni, bi ti di kigbar ngbaan tii bi. Le bi nyan bijab bilee. Bi yin ubaa ke Judas Basabas, ki yin uken ke Sailas. Bijab bilee ngbaan nan ye biyidam le Yesu aanib ponn ni. ²³ Le bi n̄mee kigbar ki di tun bi, bi di buen ti tii binib bi kaa ye Juu yaab na. Bi n̄mee ke:

“Tinaabitiib bi kaa ye Juu yaab ki bi Antiok aatiñ ni, ni Siria aatiñ ni, ni Silisia aatiñ ni na, ti dooni nimi. Timi Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib aaninkpiib dooni nimi. ²⁴ Ti n̄un ke bijab bibaa nyan ti ponn ni, ki dan ni chee, ki ti tuk nimi tibor ti muk nimi ki n̄a nimi ilandak na. Taa nan tuk bi ke bi tuk nimi kina. ²⁵ Nima pu na, ti kuun t̄ob ki kpaan kim̄baan, ki nyan ti ponn ni bijab bilee, ke ti tun ni bi ni chee. Bi ni tijotiib Banabas ni P̄ol, bi ti gee bi na, le ti ga tun ni bi ni chee. ²⁶ Banabas ni P̄ol nan di baam̄fal paan talmaa Tidindaan Yesu Kristo pu. ²⁷ Bijab bi ti nyan bi na le ye Judas ni Sailas. Bi mu ga tuk nimi tibor ngbaan aah n̄mee pu na. ²⁸ Ti ni Uwumbor Aafuur Nyaan kpaan kim̄baan, kaa ban ti di

* 15:18 : Lik Amos 9.11-12.

nkaal mu pɔɔ na kpee nimi. ²⁹ Ni ŋan ke ni taa ki ŋmɔ kitork aanann, ki taa ki ŋmɔ nsin, ki taa ki ŋmɔ tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki gɔr kidagook. Ni yaa kii kina kan, nima le ŋan. Uwumbɔr ter nimi.”

³⁰ Le bi di kigbaŋ ngbaan tii Banabas mam, ke bi di buen Antiok aatiŋ ni. Baah ti fuu nima na, bi nan kuun ni Yesu aanib mɔmɔk, ki di kigbaŋ ngbaan tii bi. ³¹ Baah karn kigbaŋ ngbaan ponn ni na, le ni ŋa bi mpopiin. Ni nan ye tibɔr ti pɔɔk bitaakpab na la. ³² Le Judas ni Sailas, bi ye Uwumbɔr aabɔnabtiib na, tuk bi Uwumbɔr aabɔr pam ki pɔɔk bitaakpab, ki ter bi, bi li dii mbamɔm. ³³ Bi nan yunn nima siib. Baah nan yunn nima siib na, le bi chɔi bi, ki gir buen Yesu aakpambalb chee. [³⁴ Sailas ma nan gaar Antiok aatiŋ ni.]

³⁵ Pɔɔl ni Banabas nan ti bi Antiok aatiŋ ni, ni yunn siib. Le bi ni binib pam tuk binib Tidindaan aabɔnyaan, ki mɔk bi baah ga dii u mbamɔm pu na.

Pɔɔl ni Banabas aah yakr tɔb chee pu na

³⁶ Naah yunn siib na, le Pɔɔl bui Banabas, “Cha ti gir buen taah nan tuk binib Tidindaan aabɔr ntim mu mɔmɔk ni na, ki ti mann Yesu aanib ki lik ke bi joo Yesu aabɔr kinye?” ³⁷ Le Banabas ban ke Jɔnn Mak dii bi. ³⁸ Le Pɔɔl aa kii; ba pu? baah nan bi Pamfilia aatiŋ ni na, Jɔnn Mak nan labr kun ki cha bi, kaa ki ter bi lituln na ponn ni. Nima pu na, Pɔɔl aa nan kii ke u ki dii bi. ³⁹ Le Pɔɔl ni Banabas kpak kinikpakpak ki yakr tɔb chee, kaa ki dii tɔb. Le Banabas ni Jɔnn Mak koo buŋɔb ni, ki buen lidikl libaa pu, bi yin li ke Saiprus. ⁴⁰ Le Pɔɔl nyan Sailas ke u dii u. Le Yesu aanib mee Uwumbɔr tii bi, ki di bi ŋa Uwumbɔr aarŋaal ni, u ter bi. Le bi buen, ⁴¹ ki bɔ dii Siria aatim ni, ni Silisia aatim ni, ki pɔɔk Yesu aanib aataakpab, ki toor tuk bi Uwumbɔr aaliin.

16

Timoti aah dii Pɔɔl ni Sailas pu na

¹ Pɔɔl mam nan ti fuu Debe aatiŋ ni, ni Listra aatiŋ ni. Le Yesu aadidiir ubaa nan bi nima. Bi yin u ke Timoti. Una nan ye Juu yaab aabo la, ki mu gaa Yesu ki kii. Ute nan ye Griik aanii la. ² Yesu aanib bimək bi Listra aatiŋ ni, ni Ikonium aatiŋ ni na məmək nan pak Timoti. ³ Le Pɔɔl ban ke Timoti li dii u. Juu yaab bimək bi nima na nan nyi ke Timoti aate ye Griik aanii la. Nima pu na, Pɔɔl nan gii Timoti aachakpaln ke Juu yaab aah geei pu na, le ki cha u dii bi. ⁴ Le bi bɔ dii ntim ngbaan ponn ni, ki mann Yesu aanib. Pɔɔl mam aah nan bi Jerusalem ni na, le Yesu aakpambalb, ni Yesu aanib aaninkpiib bi nan bi nima na nan kpokl, binib bi kaa ye Juu yaab ki dii Yesu na aah ga ŋa pu na. Le Pɔɔl tuk bi baah nan kpokl ki len pu na, ke bi kii kina. ⁵ Nima pu na, Yesu aanib aataakpab nan pɔɔk waasan ni. Idaa məmək le binib biken mu gaal u ki kii, ki kpae waanib pu.

Pɔɔl aah daŋ tidaŋ Troas aatiŋ ni pu na

⁶ Uwumbɔr Aafuur Nyaan aa nan kii ke Pɔɔl mam buen Asia aatiŋ ni ki ti tuk binib Yesu aabɔr. Le bi bɔ dii Frijia aatim ni, ni Galasia aatim ni, ⁷ ki ti fuu Misia aatiŋ mək, ki ban bi buen Bitinia aatim ni. Le Yesu Aafuur Nyaan aa kii. ⁸ Le bi bɔ dii Misia aatim ni, ki ti fuu Troas aatiŋ ni. ⁹ Kinyeek ngbaan le Pɔɔl daŋ tidaŋ ki kan Masedonia aatiŋ aanii ubaa si u chee ki gaŋni u ke u dan Masedonia aatim ni ki nan ter bi. ¹⁰ Pɔɔl aah daŋ tidaŋ ngbaan kina na, le min Luk ni Pɔɔl mam gor ke ti buen Masedonia aatim ni. Ti nan bee ke Uwumbɔr le yin timi ke ti buen ki ti tuk kitiŋ ngbaan aanib tibɔnyaan na.

Upii Lidia aah gaa Yesu ki kii pu na

¹¹ Ti nan koo buɲɔb, Troas aatiŋ ni, ki puur nnyusakpem na ki ti jer lidikl libaa, bi yin li ke Samotres. Naah woln kitaak na, le ti fuu Neapolis aatiŋ ni. ¹² Le ti nyan buɲɔb ni, ki chuun kitij ki ti fuu Filipi aatiŋ ni. Ki ye Masedonia aatiŋ kibaa, ki ye kitisakpeŋ. Rom yaab nan bi nima, ki joo kitij ngbaan. Ti nan bi kitij ngbaan ponn ni, ki pii iwiin ilee. ¹³ Juu yaab aakpaakool daal, le ti nyan kitij ngbaan ponn ni, ki buen limɔɔl aagbaan. Ti nan dak ke likpaakool daal mɔmɔk Juu yaab kuuni nima ke bi mee Uwumbɔr. Le ti kan bipiib kuun nima. Le ti kal ki tuk bi Uwumbɔr aaliin. ¹⁴ Upii ubaa nan bi nima ki ŋun taah len pu na. Bi nan yin u ke Lidia. U nan ye Tiataira aatiŋ aapii la, ki chuun kooh ŋitanyaan aakeken ŋi kpa kidaak na. U nan ye upii u pak Uwumbɔr na la. Le Tidindaan piir usui ke u pel mbamɔm, ki gaa Pɔɔl aah len pu na. ¹⁵ Le bi muin u ni waachiln ni aanib nnyun ni. Le u tuk timi, “Ni yaa dak ke m sil gaa Tidindaan ki kii kan, ni dan nan mann mi, ki li bi ndo.” Le u gaŋ timi, le ti buen.

Baah di Pɔɔl mam ŋa kiyondiik ni pu na

¹⁶ Ti nan ki buen baah mee Uwumbɔr nin chee na. Taah cha na, le usapɔɔn ubaa ton timi nsan ni. U nan ye unaagbiibo la. Bininkpiib nan dii u, ki cha u tuk binib tiwan ni choo ki ga nan ŋa na aabɔr. Waah ŋani kina na, le u kan ŋimombil pam ki tii udindatiib. ¹⁷ Le u paan ni ti ni Pɔɔl aapuwɔb, ki tar ke, “Bijab bimina le ye Uwumbɔr u kaa kpa ŋeen aato na aanaagbiib. Bi tuk nimi naah ga ŋa pu ki ŋmar na.” ¹⁸ Usapɔɔn ngbaan nan ŋani kina iwiin mɔmɔk. Waah ŋani kina na, le Pɔɔl gee liŋuul, ki fenn lik u, ki tuk bininkpiib bi dii u na, “M tuk nimi Yesu Kristo aayimbil pu, nya u ni man.” Libuul ngbaan ni le bininkpiib ngbaan nyan u ni. ¹⁹ Tɔ, bininkpiib ngbaan aah nyan u ni na, le udindatiib gee liŋuul. Bi bee ke waan ki kan ŋimombil tii bi. Le bi chuu Pɔɔl ni Sailas ki dar bi mpɔɔn,

ki di buen kitij ngbaan aabɔjirb aanimbiin ni, ²⁰ ki ti len ke, “Bijab bimina ye Juu yaab, ki muk do aanib, ²¹ ki tuk bi nkaal mubaa. Taah ye Rom yaab na, naa ŋan ke ti gaa nkaal mue ki dii mu.” ²² Baah len kina na, le kinipaak ngbaan mu gee liŋuul Pɔɔl ni Sailas pu.

Le bibɔjirb ngbaan chuu peer baawan, ki tuk baatutum ke bi di ŋidabil gbaa bi. ²³ Le bi gbaa bi pam, ki tur bi ti ŋa kiyondiik ni, ki tuk kiyondiik aaninkpel ke u li kii bi mbamɔm. ²⁴ Baah tuk u kina na, le u tur bi ŋa ponn ni aadiik ni, kiyondiik ni, ki baa bi ŋibaa.

²⁵ Kinyetaasiik le Pɔɔl ni Sailas bi mee Uwumbɔr, ki gaa ilahn ki pak u. Le binaagbiib biken ka pel. ²⁶ Libuul ngbaan ni le kitij deŋ sakpen, ki cha kiyondiik aadinyikl mu deŋ. Libuul ngbaan ni le kiyondiik aajaaleŋ mam mɔmɔk chuu piir. Le binaagbiib mɔmɔk aakululn chuu gbiln lir. ²⁷ Le kiyondiik aaninkpel finn, ki kan ke jaaleŋ mam mɔmɔk piir a. U nan dak ke binaagbiib mɔmɔk nyan a. Le u yoor waajaak aajuk ke u ku ubaa. ²⁸ Le Pɔɔl teen ke, “Taa ku aabaa. Ti mɔmɔk bi do.”

²⁹ Le kiyondiik aaninkpel teen ke, “Li joo ni karyaa,” ki san koo ni, le ki nan gbaan Pɔɔl ni Sailas aanimbiin ni, le uwon gbaa. ³⁰ Le u nyan bi lipaal, ki baa bi, “Ndindatiib, m ga ŋa kinye aan ki ŋmar?”

³¹ Le bi bui u, “Aa yaa gaa Tidindaan Yesu ki kii kan, aa ga ŋmar, le saachiln ponn ni aanib mu ga ŋmar.” ³² Le bi tuk u ni waachiln ni aanib mɔmɔk Tidindaan aabɔr. ³³ N-yoonn ngbaan le u di nnyun char baabuun ngbaan, baah fe gbaa lakr bi pu na. Le bi muin u ni waachiln ni aanib mɔmɔk nnyun ni. ³⁴ Le u di Pɔɔl ni Sailas buen waadichal ni, ki ti tii bi tijikaar ke bi ji. U ni waachiln ni aanib aah nan gaa Uwumbɔr ki kii na, ni ŋa bi mpopiin pam.

³⁵ Naah woln kitaak na, le bibɔjirb ngbaan tun baatutum ke bi buen ti tuk kiyondiik ni aaninkpel ke u di bijab na lii

aan bi li cha.

³⁶ Le kiyondiik aaninkpel tuk Pɔɔl, “Bibɔjirb ngbaan len ke m di aa ni Sailas lii, ni li cha. Ni nya suuna ki li cha.”

³⁷ Le Pɔɔl aa kii kina. U nan bui bitutum ngbaan, “Bibɔjirb ngbaan aah ŋa pu na, naa ŋan. Timi tibaa mu po ye Rom yaab la. Baa jin timi tibɔr, kaa kan timi aataani, le ki gbaa timi binib aanimbil ni, ki di timi laŋ kiyondiik ni. Baah ŋa timi Rom yaab kina na, naa ŋan. Dandana wee, bi ban ke ti li cha, ubaa taa li nyi. Taan kii kina. Cha bibɔjirb ngbaan bibaa dan nan nyan timi.”

³⁸ Le bitutum ngbaan buen ti tuk bibɔjirb ngbaan Pɔɔl aah len pu na. Baah ŋun ke Pɔɔl ni Sailas ye Rom yaab na, le ijawaan chuu bi. ³⁹ Le bi buen Pɔɔl ni Sailas chee ki ti sɔŋ bisui, ki nyan bi kiyondiik ni, le ki gaŋ bi ke bi nya kitij ngbaan ni. ⁴⁰ Le Pɔɔl ni Sailas siir nima chee, ki buen Lidia aadichal ni, ki ti doon Yesu aanib, ki len bi chee ki pɔɔk bitaakpab, le ki nin siir nima.

17

Binib aah ŋma tijar Tesalonika aatiŋ ni pu na

¹ Baah siir nima na, le bi bɔ dii Amfipolis aatiŋ ni, ni Apolonia aatiŋ ni, le ki ti fuu Tesalonika aatiŋ ni. Juu yaab aameen aadiik nan bi nima. ² Le Pɔɔl ti koo mmeen aadiik ngbaan ni, waah ti ŋani pu ŋikpaakoo mɔmɔk na. U nan di ŋikpaakoo ŋitaa le tuk bi Uwumbɔr Aagbaŋ aah len pu na aatataa, ³ ki mɔk bi ke ni ye Kristo u gaa binib lii na aabɔr, ke Uwumbɔr Aagbaŋ len ke see Kristo na jin falaa, ki kpo, ki fikr nkun ni, le ki len ke waah tuk bi Yesu u aabɔr na, uma le ye Kristo ngbaan. ⁴ Le Juu yaab bibaa, ni Griik yaab bi pak Uwumbɔr na ponn ni pam, ni bipiib bi ye mpɔɔndam na kii tii Pɔɔl aah len pu na, ki kpaan u ni Sailas chee.

⁵ Le Juu yaab bi kaa kii tii u na nan kpa lipiipoln u pu, ki kuun ni binib bi kaa ŋan, kaa bi tibər tibaa ni na, ki cha kitij ngbaan aanib məmək gee lijuul, ki kpa kifuuk, ki ŋma tijar, le ki buen uja u bi yin u ke Jasonn na do, ki ban bi koo ni. Le waa kii. Le bi koo mpɔɔn, ki ti bi ban Pɔɔl ni Sailas, ke bi nyan bi buen kinipaak ngbaan chee, ⁶ le kaa kan bi. Baah kaa kan bi na, le bi chuu Jasonn ni Yesu aanib bibaa mpɔɔn, ki di buen kitij ngbaan aaninkpiib chee, le ki ti teen ke, “Pɔɔl mam bi muk binib ntim məmək ponn ni na dan do mu, ⁷ le Jasonn cha bi bi udo. Bi bii Ubər kpaan Siisa aakaal məmək ki len ke ubər uken bi, bi yin u ke Yesu.” ⁸ Juu yaab aah len kina na, le kinipaak, ni kitij ngbaan aaninkpiib gee lijuul Pɔɔl ni Sailas pu. ⁹ Le bi cha Jasonn mam pan ŋimombil ke bi di bi lii. Le bi pan, le bi di bi lii.

Berea aatiŋ aanib aah gaa Yesu aabər pu na

¹⁰ Kinyeek ngbaan le Yesu aanib cha Pɔɔl ni Sailas siir buen Berea aatiŋ ni. Baah ti fuu na, le bi buen Juu yaab aameen aadiik ni. ¹¹ Le binib bi bi nima na pel Pɔɔl aah len pu na. Binib ngbaan ye binib ki jer Tesalonika aatiŋ ni yaab. Le binimbil man Pɔɔl aah len pu na pu. Idaa məmək bi nan kpar Uwumbər Aagbarj ponn ni, ki karni ke bi lik ke ti gbii aan taa gbii. ¹² Nima pu na, bi ponn ni pam nan gaa Yesu ki kii. Griik yaab bi nan ye bininyuum na, bijab ni bipiib, mu gaa u ki kii ki wiir. ¹³ Le Juu yaab bi bi Tesalonika aatiŋ ni na ŋun ke Pɔɔl bi Berea aatiŋ ni ki bi tuk binib Uwumbər aabər. Le bi mu buen nima ki ti cha kinipaak na ŋma tijar Pɔɔl pu. ¹⁴ Libuul ngbaan ni, le Yesu aanib cha Pɔɔl siir buen ki dii nsan mu cha nnyusakpem aagbaan na. Sailas ni Timoti ma nan bee Berea aatiŋ ni. ¹⁵ Le Yesu aanib bi cheen Pɔɔl na nan cheen u ti saa Atens aatiŋ ni. Le Pɔɔl tuk bi ke bi ti tuk Sailas ni Timoti ke bi chuun mala ki dan u chee. Waah tuk bi kina na, le binib bi cheen u na gir buen Berea aatiŋ ni.

Pɔɔl aah moon Yesu aabɔr Atens aatiŋ ni pu na

¹⁶ Le Pɔɔl ti bi Atens aatiŋ ni, ki ka kii Sailas ni Timoti. Waah bi nima na, le u kan ŋiwaa pam kitiŋ ngbaan ponn ni. Le ni bii usui sakpen. ¹⁷ Likpaakool daal le u koo mmeen aadiik ni, ki tuk Juu yaab, ni binib bi pak Uwumbɔr na Yesu aabɔr. Le bi gbaa tɔb chee tibɔr ngbaan. Idaa mɔmɔk u nan chaa kinyanŋ ni, ki ti tuk binib bi bi nima na Yesu aabɔr. Le u ni bi gbaa tɔb chee tibɔr ngbaan. ¹⁸ Binib bibaa mu nan bi kitiŋ ngbaan ponn ni. Bi yin bibaa ke Epikurus* aanib, ki yin bibaa mu ke Stoik† aanib. Baah ŋun Pɔɔl aah len pu na, le bibaa baa tɔb, “Ulambidaan ngbaan len kinye?”

Le bibaa mu bui ke bi dak ke u len ŋiwaa yayan ŋibaa aabɔr la. Pɔɔl ma nan bi len Yesu aabɔnyaan, ke u fikr nkun ni. ¹⁹ Bi nan yin kitiŋ ngbaan aaninkpiib ke Areopagus‡ aanib. Le bi di Pɔɔl buen bininkpiib ngbaan chee, le ki ti bui u ke waah tuk binib tibɔchann ti na, bi ban ke u tuk bi mu, bi bee, ²⁰ ke waah len pu na, ni gar bi, bi ban ke u tuk bi mu taatataa. ²¹ Atens aatiŋ aanib, ni bicham bi nan bi nima na, nan gee ke bi li kuun ni ki gbaa tɔb chee tibɔchann n-yoonn mɔmɔk. Nima pu le bi ban bi ŋun Pɔɔl jaar mu.

²² Le Pɔɔl sil bikaasisik ni, ki len ke, “Atens aatiŋ aanib, m bee ke nitafal bi ŋiwaa aabɔr ni pam. ²³ M chuun nimi aatiŋ ponn ni ki kan naah dooni ŋiwaa pu na, le ki kan bi

* ^{17:18} : Epikurus yaab nan ye binib bi dii Griik aalandaan ubaa aamɔkm na la. Uma le nan mɔk ke mpopiin ye limɔfal aawanyaan kpaan la. † ^{17:18} : Stoik aanib nan dii Griik yaab aalandaan u nan bi n-yaayoonn na aamɔkm na la. U nan mɔk ke aa yaa ban mpopiin kan, aatafal taa li bi mmɔɔn, ni iween ni. ‡ ^{17:19} : Areopagus ye ligongoln libaa, le ki bi Atens aatiŋ ni. Nima chee le kitiŋ ngbaan ni aaninkpiib nan kaa ki ŋani baakuun. Kina pu na, bi nan yin bininkpiib ngbaan ke Areopagus aanib la.

nan ŋmee ŋŋmeen naah toor kitork nin chee na. Bi ŋmee ke, ‘Taah kaa nyi Uwumbər u na.’ Ni dooni Uwumbər, ki mu aa nyi u. Waabər le m ban m tuk nimi dandana wee. ²⁴Uwumbər nan naan dulnyaa wee, ni tiwan nimək bi ni ponn ni na. Uma le ye paacham ni taab Aadindaan. Waa bi liwaal aadiik ni. ²⁵Uma ubaa le tii binib məmək liməfal, ni libuln li ti fuur na, ni tiwan məmək. Waah ban pu na, u kpa. Unii yaa tun lituln tii uma Uwumbər kan, naa kpae Uwumbər nibaa. ²⁶Njan u nan naan uja ubaa, uma le ye ŋinibol məmək aayaaja. Uma Uwumbər le cha ŋinibol məmək bi dulnyaa wee məmək ponn ni. U nan siin n-yoonn mu binib məmək ga li bi na, ki siin nin chee bi məmək ga li bi na. ²⁷Waah nan naan binib na, u ban ke bi li ban u. U dak ke nibaakan bi ga baa ki ban u, ki kan u. Waa daa unii ubaa chee. U po mal timi la. ²⁸Uma pu le ti fu, ki chuun, ki bi. N-yaayoonn na, nimi aalankpalb bibaa nan len ke,

‘Ti ye Uwumbər aabim la.’

Baah len pu na, ti gbii. ²⁹Taah ye Uwumbər aabim na, taa cha ti li dak ke Uwumbər aabimbin bi ke ŋiwaa na. ŋiwaa po ye ŋitakpal le bi kp̄ii ŋi, bee salmaa, bee tikunabr le bi di m̄əə ŋi. ³⁰Binib aah kaa nan kee nyi Uwumbər aasan buyoonn na, waa nan gar baah ŋani pu na. Dandana wee le u len ke u ban ke binib bimək bi dulnyaa wee məmək ponn ni na kpeln baabimbin ki dii waasan. ³¹Ba pu? u siin nwiin bundaln u ga ji binib məmək tibər na, ki ti saa baah ŋa ki ŋeer pu na. U nyan uja u ga ji binib tibər na. U nan fikr uja ngbaan nkun ni, nima le ye liməkl tii binib məmək.”

³²Binib ngbaan aah ŋun P̄əəl len ke Uwumbər fikr unii nkun ni na, le bibaa ŋani u mbənyun. Le bibaa mu len ke bi ban bi ki ŋun tibər ngbaan. ³³Le P̄əəl siir nima ki buen.

³⁴Le bijab bibaa gaa Yesu ki kii, ki kpaan P̄əəl chee. Bi yin

ubaa ke Dionisius, u nan ye Areopagus aanii ubaa na. Uken mu nan ye upii u bi yin u ke Damaris na. Binib biken mu nan gaa Yesu ki kii.

18

Pɔɔl aah moon Yesu aabɔr Korint aatiŋ ni pu na

¹ Pɔɔl nan siir Atens aatiŋ ni, ki di buen Korint aatiŋ ni.

² Waah bi nima na, le u kan Juu yaab aaja ubaa, bi yin u ke Akuila. Bi nan ma u Pontus aatiŋ ni la. Bi yin upuu ke Prisila. Bi nan bi Itali aatisakpeŋ Rom ni. Le Ubɔrkpaan Klɔdius nan siin nkaal ke Juu yaab mɔmɔk nya Rom aatiŋ ponn ni. Nima pu le Akuila ni Prisila nan nyan nima, ki dan Korint aatiŋ ni. Bi nan fuu ni naa yunn, le Pɔɔl nan ti kan bi. ³ Uja ngbaan ni upuu nan jab igban le ki gaal ŋiboo. Baatuln le nan bi na. Pɔɔl aatuln ni baatuln kpaala. Nima pu le u nan ti bi bido. Le bi tun lituln ngbaan tɔb chee. ⁴ Likpaakool daal mɔmɔk kan, Pɔɔl nan chaa mmeen aadiik ni. Juu yaab ni Griik yaab mu nan bi nima. Le u ni bi gbaa tɔb chee Yesu aabɔr. Le u pɔɔni ubaa ki ban ke bi gaa Yesu ki kii.

⁵ Sailas ni Timoti nan nyan ni Masedonia aatim ni, ki fuu ni Pɔɔl chee. Baah fuu ni na, le Pɔɔl mooni Yesu aabɔr linimaln, kaa ki tun lituln liken. U nan ŋeer tuk Juu yaab ke Yesu le ye Kristo u gaa binib lii na. ⁶ Le bi kpak u kinikpakpak, ki seei u. Baah ŋa kina na, le Pɔɔl chuu waakekeln gbuk ki nyan kitangbaak, ni ye nsurm le ki tii bi, le ki bui bi, “Ni yaa kaa ŋmar kan, nimi aasin ga li bi nimi nibaa aɲaal ni la, naa ye maataani. M ga di cha nimi, ki tuk binib bi kaa ye Juu yaab na le Yesu aabɔr.” ⁷ Le u siir cha bi, ki buen unii ubaa do, bi yin u ke Titius Justus, u nan ye unii u pak Uwumbɔr na. Udo ni mmeen aadiik si gbɔk tɔb la. ⁸ Mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Krispus na, ni waachiln ni aanib mɔmɔk gaa Tidindaan ki kii. Le

Korint aatiŋ aanib pam mu ŋun Yesu aabɔr, ki gaa u ki kii. Le bi muin bi nnyun ni.

⁹ Kinyeek kibaa daal, le Pɔɔl daŋ tidaŋ, le Tidindaan bui u, “Taa ki san ijawaan. Aa li beenin tuk binib tibɔnyaan ngbaan. Taa di cha. ¹⁰ M bi aa chee. Ubaa aan ŋmaa ŋa si nibaa. Kitiŋ kee ponn ni, binib pam ye maanib la.” ¹¹ Kina pu na, Pɔɔl nan bi nima ki ti saa libiln libaa ni ligeln, ki tuk binib Uwumbɔr aabɔr.

¹² Korint aatiŋ nan bi Akaya aapepel ni la. Akaya ngbaan mɔmɔk aaninkpel nan ye uja u bi yin u ke Galio na. Waayonn ngbaan le Juu yaab kuun ki nan chuu Pɔɔl, ki di u buen uma Galio aanimbiin ni, ¹³ ki len ke Pɔɔl tuk bi baah ga ŋa pu ki doon Uwumbɔr na, kaa tuk bi mbamɔm, ke u bii baatiŋ aakaal la.

¹⁴ Pɔɔl aah ban ke u len na, le Galio tuk Juu yaab, “U yaa ba ŋa bakaa ni kinimbɔŋ kibaa kan, m ba ga ji u tibɔr. U mu aa ŋa nibaa. ¹⁵ Nimi Juu yaab, ni kpak tɔb iliin pu, ni binib aabɔr pu, ni nimi aakaal pu la. Ni bi ni chee la, naa ye maabɔr. Maan ji tibɔr ngbaan.” ¹⁶ Le u jenn nyan bi bibɔjirb aadiik ni. ¹⁷ Le bi mɔmɔk chuu mmeen aadiik aaninkpel u bi yin u ke Sosenes na, le ki gbaa u libɔjil aadiik chee. Le Galio aatafal aa nan bi ni ponn ni.

Pɔɔl mam aah gir buen Antiok aatiŋ ni pu na

¹⁸ Pɔɔl nan bi Korint aatiŋ ni ki yunn. Waah bi nima ki yunn na, le u chɔi Yesu aanib. Le u ni Prisila ni Akuila buen Senkrea aatiŋ ni. Pɔɔl aah ti bi nima na, le u kuu uyikpir lii. Ni mɔk ke waah nan puu tipuur ti tii Uwumbɔr na le na. Le bi nan ti koo buŋɔb ni, ke bi puur nnyusakpem na ki buen Siria aatim ponn ni. ¹⁹ Le bi ti fuu Efesus aatiŋ ni, ki nyan buŋɔb na ni. Le Pɔɔl buen mmeen aadiik ni. Le u ni Juu yaab ti gbaa tɔb chee Yesu aabɔr. ²⁰ Le bi ban ke u yunn bi chee. Le waa kii, ²¹ le ki chɔi bi, ki tuk bi ke Uwumbɔr yaa kii kan, u ga ki gir ni bi chee. Le u ki labr ti koo buŋɔb

ni, ki cha Prisila ni Akuila nima, ki buen, ki ti fuu Siisarea aatiŋ ni.

²² Waah ti fuu nima na, le u nyan burjɔb na ni, ki buen Jerusalem, ki ti doon Yesu aanib bi nan bi nima na, le ki nyan buen Antiok aatiŋ ni, ²³ ki ti yunn nima siib, le ki bɔ dii Galasia aatim ni, ni Frijia aatim ni, ki mann Yesu aanib, ki pɔk bitaakpab.

Uja u bi yin u ke Apolos na aabɔr

²⁴ Juu yaab aanii ubaa nan bi, bi yin u ke Apolos. Bi nan ma u Aleksandria aatiŋ ni la. Le u dan Efesus aatiŋ ni. U nan ye unii u nyi tibɔr aalem na, ki nyi tibɔr ti ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni na mbamɔm. ²⁵ Binib nan tuk u Tidindaan Yesu aasan aabɔr, le unibil man tibɔr ngbaan pu. U nan len binib chee, ki tuk bi Yesu aabɔr mbamɔm. U mu aa nyi Yesu aah gbiini binib Uwumbɔr Aafuur Nyaan pu na. U po nyi Jɔnn aah nan muini binib nnyun ni pu na la. ²⁶ Le Apolos koo mmeen aadiik ni, ki tuk binib Yesu aabɔr ni lipobil. Le Prisila ni Akuila ŋun waah tuk bi pu na. Baah ŋun na, le bi di u di buen bido, ki ti toor tuk u Uwumbɔr aasan aabɔr mbamɔm. ²⁷⁻²⁸ Tɔ, Apolos nan ban ke u buen Akaya aatim ni. Le Yesu aanib bi bi Efesus aatiŋ ni na ter u, ke u buen, le ki ŋmee kigbaŋ tii u ke u ti tii Yesu aanib bi bi Akaya aatim ni na, ke bi chann u tichann. Waah ti fuu nima na, le Juu yaab bi bi nima na nan kpak u kinikpakpak. Le u len tibɔr nyaŋ bi, ki mɔk bi binib aanibil ni ke Uwumbɔr Aagbaŋ len ke Yesu sil ye Kristo u gaa binib lii na. Apolos aah ŋa kina na, u nan ter binib bi kan Uwumbɔr aanimbaasaln ki gaa Yesu ki kii na.

19

Pɔl aah moon Yesu aabɔr Efesus aatiŋ ni pu na

¹ N-yoonn mu Apolos nan laa bi Korint aatiŋ ni na, le Pɔl bɔ dii ŋijoo aatiŋ ni, ki ti fuu Efesus aatiŋ ni. Waah

ti fuu nima na, le u kan Yesu aanib bibaa. ² Le u baa bi, “Naah gaa Yesu ki kii na, ni gbii Uwumbør Aafuur Nyaan aa?”

Le bi bui u, “Taa kan, ki mu aa ηun ke Uwumbør Aafuur Nyaan bi.”

³ Le Pɔɔl baa bi, “Ni yaa ye kina kan, bi muin nimi nnyun ni kinye?”

Le bi bui u, “Bi muin timi nnyun ni ke Jɔnn aah nan ηani pu na la.”

⁴ Le Pɔɔl bui bi, “Jɔnn nan muin binib bi kpeln baabimbin na nnyun ni, ki tuk bi ke bi gaa unii u ga paan ni upuwɔb na ki kii. Uma le bi yin u ke Yesu.”

⁵ Pɔɔl aah tuk bi kina na, le bi cha u muin bi nnyun ni, Tidindaan Yesu aayimbil pu. ⁶ Le u di uηaal paan bi pu. Le Uwumbør Aafuur Nyaan sunn ni bi pu. Le bi len iliin yayan, le ki nabr Uwumbør aah len pu na. ⁷ Bi ga nan li fuu bijab kipiik ni bilee.

⁸ Likpaakool mɔmɔk daal kan, Pɔɔl nan chaa mmeen aadiik ni, ki ti saa ηmal itaa, ki len binib chee ni lipobil, le ki tuk bi Uwumbør aanaan aabør. Le bi ni Pɔɔl gbaa tɔb chee tibør ngbaan. Pɔɔl nan pɔɔni ubaa ke u mɔk bi ke waah len ti na gbii. ⁹ Le bi ponn ni bibaa aatafal pɔɔ. Baa kii tii waaliin, le ki len tibør ti kaa ηan na Tidindaan aasan pu, kinipaak aanimbil ni. Kina pu le Pɔɔl siir cha bi, ki di binib bi dii Yesu aasan na buen uja u bi yin u ke Tiranus na aadisakperη ki ponn ni binib ηmaa kuun ni na. Idaa mɔmɔk le u ni binib gbaa tɔb chee Yesu aabør nima. ¹⁰ U nan ηani kina ki ti saa ηibin ηilee. Waah ηa kina ηibin ηilee ngbaan pu na, le Asia aatiη aanib mɔmɔk, bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na mɔmɔk ηun Tidindaan aabør.

Skefa aajapɔtiib aabør

¹¹ Uwumbør nan cha Pɔɔl tun lijinjaar aatun ki ti nyan. Binib aa nan kee kan kina. ¹² Le bi yoor Pɔɔl aakekengen

ŋi u joo per unimbil wəb na, ni ŋikeken ŋi u joo biini unimbiin ni na, ki ti di paan bibum pu, ni tiyayaar aah joo bi na mu pu. Baah ŋani kina na, libuul ngbaan ni le bi pəək. ¹³⁻¹⁴ Tə, Juu yaab aanii ubaa mu nan bi nima. Bi yin u ke Skefa. U nan ye Uwumbər aatotoorninkpel ubaa la, ki nan kpa japətiib bilole. Ujapətiib nan chuun chaa ntim ntim ponn ni, ki nyani tiyayaar binib ni. Le bi ban ke bi di Tidindaan Yesu aayimbil nyan tiyayaar uja ubaa ni, le ki bui tiyayaar ngbaan, “M tuk nimi Yesu u Pəəl mooni waabər na aayimbil pu, nya li cha man.”

¹⁵ Le tiyayaar ngbaan bui bi, “M nyi Yesu, ki nyi Pəəl. Nimi ma kan, ŋma ye nimi?”

¹⁶ Le uja u tiyayaar joo u na nan chuu bi, ki gbaa lakr bi, ki gaa baawanpeenkaan ki nyarj bi. Le bi məmək san biŋmeen ki nyan udo. ¹⁷ Le Efesus aatiŋ aanib bi ye Juu yaab na, ni bi kaa ye Juu yaab na məmək ŋun tibər ngbaan. Le ijawaan chuu bi məmək. Le bi nyuŋ Tidindaan Yesu. ¹⁸⁻¹⁹ Le binib bi gaa Yesu ki kii na pam nan dan Pəəl chee, ki nan kpiir ki tuk u binib aanimbil ni, baah nan ŋani inyək pu na. Bi ponn ni pam nan kpa inyək aagbann. Le bi di inyək aagbann ngbaan see mmii ni, binib məmək aanimbil ni. Le bi kahn inyək aagbann ngbaan aadaak, le ni ye iwiin ŋichur piiŋmu aapal. ²⁰ Le Tidindaan aaliin moo moon ŋipepel məmək, ki moo kan mpəən.

Binib aah ŋma tijar Efesus aatiŋ ni pu na

²¹ Nee aapu wəb, le Pəəl nan ban ke u bə dii Masedonia aatim ni, ni Akaya aatim ni, ki nin buen Jerusalem. Le u ŋa nlandak ke u yaa buen Jerusalem aatiŋ ni kan, u ga ti buen Rom aatiŋ mu ni. ²² Le u nyan binib bi ter u na ponn ni bilee, bi yin ubaa ke Timoti, ki yin uken ke Erastus, le ki cha bi loln u pu nsan ki cha Masedonia aatiŋ ni. Uma Pəəl nan laa beenin bi Asia aatiŋ ni, ki yunn siib.

²³ N-yoonn ngbaan, le Efesus aatiŋ aanib ŋma tijar Tidindaan aasan pu. ²⁴ Unii ubaa nan bi nima, bi yin u ke Demetrius. U nan di tikunabr le mɔɔ ŋidichal waatiir ŋi bi ke liwaal li bi yin li ke Atemis na aadichal na, aan ki joo kooh binib pu. Le binib pam mu tun lituln ngbaan, ki kan tinyoor pam. ²⁵ Le Demetrius kuun binib bimɔk tun lituln ngbaan na, ki bui bi ke, “Njɔtiib, ni nyi ke timi aatuln kpa tinyoor pam. ²⁶ Pɔɔl mu bi bii timi aatuln la. Ni kan aa? Ni ŋun waah len pu na. U len ke ŋiwaa ŋi binib mɔɔ ŋi na aa ye nibaa. Binib bi bi Efesus aatiŋ ni do, ni Asia aapepel mɔmɔk ponn ni na pam pak waah len pu na, kaa ki dii ŋiwaa. ²⁷ U yaa beenin ŋani kina kan, u ga bii timi aatuln. Atemis, li ye liwaal sakpeln na aadichal ga bee fam. Atemis li Asia aatim aanib, ni dulnyaa ni aanib mɔmɔk dooni li na, mu ga ŋa fam, kaan ki li bi tibɔr tibaa ni.”

²⁸ Binib ngbaan aah ŋun kina na, le bi gee liŋuul sakpen, ki tar ke, “Atemis li ye Efesus aatiŋ aanib aawaal na ye liwaal sakpeln la.” ²⁹ Le kitij ngbaan aanib mɔmɔk kpa kifuuk ki ŋma tijar, le ki chuu Pɔɔl aajɔtiib bilee, Gayus ni Aristakus, ki di san mala buen binib aah kuuni nin chee na, mpaan sakpiin ni. Gayus ni Aristakus nan ye Masedonia aatiŋ aanib bilee bi dii Pɔɔl waasachuln ponn ni na la. ³⁰ Le Pɔɔl ubaa nan ban ke u buen kinipaak na aah kuun nin chee na, u ti len bi chee. Le Yesu aanib aa cha u buen. ³¹ Kitij ngbaan aaninkpiib ponn ni bibaa nan ye Pɔɔl aajɔtiib la. Bi mu nan tun unii Pɔɔl chee ke u ti tuk u ke u taa buen kinipaak ngbaan aah kuun nin chee na. ³² Kinipaak ngbaan nan kpa kifuuk sakpen; bibaa nan tar ki len tibaa, bibaa mu nan tar ki len tiken. Baa nyi budabu pu bi kuun ni nima chee na. ³³ Le Juu yaab bi nan bi nima na nan nyan uja ubaa bi yin u ke Aleksanda, ke u sil kinipaak ngbaan aanimbiin ni. Nima pu na, binib bibaa mu nan dak ke ni ye uma Aleksanda aabɔr la. Le u yoor

uŋaal ki nyii bi pu, ki ban ke u tuk bi ke naa ye Juu yaab aabɔr. ³⁴ Kinipaak ngbaan aah bee ke u ye Juu yaab aanii na, le bi kpaan ki teen nfumbaa ke, “Atemis li ye Efesus aatiŋ aanib aawaal na ye liwaal sakpeln la.” Bi nan tar kina ki ti saa tikur tilee.

³⁵ Le kitij ngbaan aaninkpel ubaa dan nan nyii bi pu, ke bi di cha kifuuk. Baah di cha na, le u len ke, “Efesus yaab, binib mɔmɔk nyi ke nimi Efesus yaab lik Atemis ni laadichal pu la, ki nyi ke Atemis ye liwaal sakpeln li nyan ni kitaapaak ki sunn ni kitij na. ³⁶ Ubaa aan ŋmaa nee ke taa gbii. Sɔŋ nisui man, ki taa tun lituln fam. ³⁷ Nimi le joo ni bijab ngbaan do chee na. Baa sun tiwan liwaal aadichal ponn ni, kaa sii timi aawaal. ³⁸ Demetrius mam ni unii ubaa yaa kpa tibɔr kan, bibɔjirb bi, libɔjil daal mu bi. Cha bi buen nima ki ti len. ³⁹ Nimi aaninkpiib mu yin binib ki kuun bi, ke bi nan ji tibɔr. Ni yaa kpa tibɔr kpee kan, bi ga len ti mu. ⁴⁰ Ni kpa kifuuk ki ŋma tijar din. Nibaakan, timi aatiŋ aaninkpiib ga ji timi tibɔr kifuuk ngbaan pu. Nibaa aa bi ni ponn ni, ni po kpa kifuuk fam la. Bi yaa baa timi kifuuk ngbaan pu kan, taa nyi taah ga len pu na.” ⁴¹ Waah len kina na, le u cha bi mɔmɔk siir.

20

*P*ɔɔl aah buen Masedonia ni Griis aapepel ni pu na

¹ Kifuuk ngbaan aah ti ŋmin na, le Pɔɔl yin Yesu aanib ke bi dan u chee, ki nan len bi chee tibɔr, ki pɔɔk bitaakpab, ki chɔi bi, le ki buen Masedonia aatiŋ ni. ² Le u bɔ dii ntim mu bi nima na ni, ki mann Yesu aanib bi bi nima na, ki len bi chee tibɔr pam, ki pɔɔk bitaakpab, ki ti fuu Griis aatiŋ ni, ³ ki nan bi nima ki pii iŋmal itaa, le ki ban u koo buŋɔb ni, ki buen Siria aatiŋ ni. Le u ŋun ke Juu yaab kpokl ke u yaa koo buŋɔb na ni kan, bi ga ku u. Waah ŋun kina na, le waa buen, ki len ke u ga labr jer Masedonia

aatim. ⁴ Le binib bibaa nan dii u. Binib bi nan dii u na aayimbil nan ye Sopata, u nan ye Berea aatiŋ aanii, ki nan ye Pirus aajapɔɔn na; ni Aristakus, ni Sekundus, bi nan ye Tesalonika aatiŋ aanib na; ni Gayus, u nan ye Debe aatiŋ aanii na; ni Tikikus, ni Trofimus, bi nan ye Asia aatiŋ aanib na; ni Timoti. ⁵ Le bi mɔmɔk loln nsan ki buen Troas aatiŋ ni, ki ti kii timi nima. ⁶ Le ti nan bi Filipi aatiŋ ni, ki ti saa bundaln Juu yaab ji njim ki ŋmɔ boroboro u kaa kpa nnyɔk na. Liyaadaal ngbaan aah jer na, le ti koo buŋɔb ni ki buen. Ti di iwiin iŋmu le fuu Troas aatiŋ ni, ki ti pii tijɔtiib nima. Le ti nan bi nima ki ti saa iwiin ilole.

Pɔɔl aah buen Troas aatiŋ ni kookoo yaan pu na

⁷ Likpaakool ponn ni, njan aawiin daal, le ti kuun tɔb chee ke ti nan ji Tidindaan aajikaar. Le Pɔɔl len bi chee Uwumbɔr aabɔr le kitaak ti siir. U nan ban ke kitaak yaa woln kan, u buen cha bi. Nima le cha u len bi chee tibɔr kitaak ti siir. ⁸ Taah kuun paacham aadiik ni na, karyaa mam nan wiir ki ponn ni. ⁹ Unachipɔɔn ubaa nan bi nima, bi yin u ke Yutikus. U nan ka kiditatar aatakolu pu, le ngeen chuu u. Pɔɔl aah bi len tibɔr ki yunn na, le u geen, ki ker lir kitiŋ. Le bi mɔmɔk nyan ni, ki sunn ti yoor u. U mu kpo a. ¹⁰ Le Pɔɔl mu nyan ni, ki sunn buen bi chee, ki ti doon paan u pu, le ki di uŋaal kpal u, le ki bui bi, “Chuu nibaa man. Waa kpo. U bi.” ¹¹ Le Pɔɔl gir koo paacham aadiik ngbaan ni, ki ti jin bi chee tijikaar, ki ki len bi chee tibɔr ki yunn, hali ki ti woln kitaak. Naah woln na, le u buen cha bi. ¹² Le bi yoor unachipɔɔn ngbaan di buen udo. Waah fikr na, le bisui sɔŋ mbamɔm.

Taah buen Miletus aatiŋ ni pu na

¹³ Le ti loln nsan ki koo buŋɔb ni, ki puur buen Asos aatiŋ ni. Pɔɔl ma nan chuun kitiŋ, ki mu buen nima, le ti ti keln tɔb. Pɔɔl nan tuk timi ke u mu ga koo buŋɔb na

ni nima. ¹⁴ Waah ti pii timi Asos aatiŋ ni na, le ti yoor u ŋa buŋɔb na ni, le ti di buen Mitilene aatiŋ ni. ¹⁵ Ti nan nyan nima ki nabr buen. Naah woln kitaak na, le ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kios, ki ki woln kitaak, le ti fuu lidikl liken chee, bi yin li ke Samos, ki ki woln kitaak le ti nan fuu Miletus aatiŋ ni. ¹⁶ Le Pɔɔl ban u fuu Jerusalem mala. U nan ban ke u pɔɔn ubaa ki fuu nima Pentekost aawiindaal. Nima pu na, waa nan ban ke u yunn Asia aatiŋ ni. Le u bui ke u ga gɔln Efesus aatiŋ, waan dii nima.

Pɔɔl aah chɔi Yesu aanib aaninkpiib pu na

¹⁷ Le Pɔɔl tun unii ke u buen Efesus aatiŋ ni ki ti yin ni Yesu aanib aaninkpiib, ke bi dan u chee Miletus aatiŋ ni. ¹⁸ Baah fuu ni u chee na, le u bui bi, “Maah nan fuu Asia aatiŋ ni, ki nan bi ni chee na, ni nan bee maabimbin aah nan bi pu n-yoonn ngbaan mɔmɔk na. ¹⁹ Ni nan bee ke m sunn mbaa taab, ki tun Tidindaan aatuln ni tinyunyunn, ki kan falaa Juu yaab chee, baah kpokl n-yoonn mɔmɔk ke bi ŋa mi bakaa pu na. ²⁰ M buen binib aah kuuni nin chee na, ki buen nido mu, ki tuk nimi Yesu aabɔr. M tuk nimi tibɔr timɔk ga ter nimi na, kaa gur tibaa. ²¹ M sur Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na mu, ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbɔr aasan ki gaa Tidindaan Yesu ki kii. ²² Dandana wee m kii Uwumbɔr Aafuur Nyaan aamɔb le ki cha Jerusalem ni, kaa nyi baah ga ti ŋa mi nima chee pu na. ²³ M po nyi ke ntim mɔmɔk ponn ni, Uwumbɔr Aafuur Nyaan sur mi ke bi ga di mi ŋa kiyondiik ni, ki ŋa mi falaa. ²⁴ Tɔ, m yaa kpo, bee m yaa bi kan, ntafal aa bi ni ni. Tidindaan Yesu tii mi lituln, ke m tuk binib tibɔnyaan ngbaan, ke Uwumbɔr gee bi. Ntafal bi lituln ngbaan ponn ni, ke m tun li ti doo.

²⁵ “Maah nan bi ni chee na, m nan chuun tuk nimi Uwumbɔr aanaan aabɔr. M nyi ke ni ponn ni ubaa aan ki kan mi. ²⁶ Din, m tuk nimi mbamɔn la, unii ubaa ni ponn

ni yaa kaa kan limɔfal li kaa kpa ndoon na kan, naa ye maataani. ²⁷ M tuk nimi Uwumbɔr aabɔr mɔmɔk, kaa gur tibaa. ²⁸ Ni li nyi man, ki taa cha unii ubaa ɣmann nimi. Ni li ter Yesu aanib, ki taa cha unii ubaa ɣmann bi mu. Uwumbɔr Aafuur Nyaan nan ɣa nimi waanib aaninkpiib. Ni li joo waanib ngbaan mbamɔm. Waabo nan dan nan kpo bi pu, ke bi kpaln waanib la. ²⁹ M nyi ke m yaa kaa ki bi ni chee kan, binib ga dan nan bii nimi, ke ɣisapol aah chuun chur ipiih pu na. ³⁰ Binib bibaa mu bi ni ponn ni, ki ga bii Uwumbɔr aaliin ke bi ɣmann Yesu aanib, bi taa ki li dii waasan. Bi ga li ban ke bi dii bima la. ³¹ Nima pu na, ni li nyi man, ki li teer ke ɣibin ɣitaa le na, m nan bi ni chee ki sur nimi ni tinyunyunn, nwiin pu ni kinyeek.

³² “Nnaabitiib, m di nimi ɣa Uwumbɔr aarɣaal ni, ke u li lik nimi. M tuk nimi waaliin i mɔk timi waah gee timi pu na. Waaliin ngbaan ga ter nimi, ke ni dii waasan mbamɔm. U ga di lifaal tii nimi, ni binib bimɔk bi chain na. ³³ Maah nan bi ni chee na, maa nan ban unii ubaa aamombil, kaa ban unii ubaa aawanpeenkaan. ³⁴ M ni nɣotiib yaa nan ban tiwan ni na kan, min mbaa le nan tun lituln, le ki kan taah ban tiwan ni na. Nimi nibaa nyi kina. ³⁵ Maah tun lituln kina na, m mɔk nimi ke ni mu li tun kina, ki ter bimum, ki li teer ke Tidindaan Yesu ubaa nan len ke, ‘Uwumbɔr aanyoor bi unii u tii na pu ki jer u gaa na pu.’”

³⁶ Pɔɔl aah len doo na, le bi mɔmɔk gbaan bitarɣaayil pu, ki mee Uwumbɔr. ³⁷ Le bi mɔmɔk ubaabaa chaa ki ti joo biɣaal kpalni Pɔɔl, ki joo bumɔb moor utakpiln,* ki wii. ³⁸ Waah tuk bi ke baan ki kan u na, le ni bii bisui sakpen. Le bi cheen u buen u ti gir koo buɣɔb ngbaan ni.

* 20:37 : Bi moor utakpiln: Israel yaab nan doon binaabitiib kina le ki mɔk ngeehn.

21

Pɔɔl aah buen Jerusalem pu na

¹ Tɔ, ti nan chɔi bi, le ki koo buɔɔb ngbaan ni, le ki puur ki ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kos; ki woln kitaak, le ti fuu Rodes aatiɔ ni, ki nyan nima, ki buen Patara aatiɔ ni, ² le ki ti kan buɔɔb bu ga buen Fonisia aatiɔ ni na. Le ti nyan ti koo bu ponn ni, ki cha. ³ Taah cha na, le ti jer lidikl libaa bi yin li ke Saiprus, li bi nɔangan wɔb na, le ki ti fuu Taya, kitiɔ ki bi Siria aatiɔ ni na. Taah ti fuu nima na, le bi ban bi bi nima ni yunn siib, bi ti nyan nɔitun. ⁴ Le ti nyan buɔɔb na ni, ki buen kitiɔ ponn ni, ti ti ban Yesu aanib. Ti nan ti kan bi, ki nan bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Taah bi bi chee na, le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha bi tuk Pɔɔl ke u taa buen Jerusalem. ⁵ Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ni nɔeer ti gir koo buɔɔb na ni. Taah gir cha ti ti koo buɔɔb ni na, le bi mɔmɔk, ni bipuutiib, ni baabim cheen timi, ki nyan ni kitiɔ ngbaan ni. Le ti mɔmɔk gbaan nnyusakpem na aagbaan, ki mee Uwumbɔr, ⁶ ki chɔi tɔb. Le bi gir kun.

Le ti mu koo buɔɔb na ni, ⁷ ki ti nyan Taya aatiɔ ni, ki puur buen Tolemais aatiɔ ni. Taah ti fuu nima na, le ti nyan buɔɔb na ni, ki buen ti doon Yesu aanib bi bi nima na, ki nan bi bi chee nwiin mubaa. ⁸ Naah woln kitaak na, le ti nyan kitiɔ ngbaan ni, ki ti fuu Siisarea aatiɔ ni. Taah ti fuu nima na, ti nan buen Filip do, ki ti koo udo. U nan ye unii u tuk binib Yesu aabɔnyaan na la. Baah nan nyan bijab bilole bi Jerusalem ponn ni, ke bi li yakr tijikaar tii Yesu aanib na, u nan ye bijab bilole ngbaan ponn ni ubaa. ⁹ Ubisatiib nan ye binaa, kaa kpa chatiib. Le Uwumbɔr Aafuur Nyaan cha bi nabr Uwumbɔr aah len pu na. ¹⁰ Ti nan bi nima ki yunn siib. Le Uwumbɔr aabɔnabr ubaa nyan ni Judea ki fuu ni ti chee nima, bi yin u ke Agabus. ¹¹ Le u gaa Pɔɔl aagbapapaln, ki di buu ubaa aataa ni unɔaal, ki tuk Pɔɔl ke Uwumbɔr Aafuur Nyaan bui ke Juu yaab bi bi Jerusalem

na ga nan di udaan u yeh ligbapapaln ngbaan na buu utaa ni ugaal kina, ki di u ŋa binib bi kaa ye Juu yaab na aagaal ni.

¹² Taah ŋun kina na, le ti ni binib bi bi nima na nan gaŋ Pɔɔl ke u taa buen Jerusalem. ¹³ Le Pɔɔl baa bi, “Ni ŋani ba kina, ki wii, ki bii nsui? Bi yaa ga ti buu mi Jerusalem ni, bee bi yaa ga ti ku mi nima Tidindaan Yesu pu kan, m ga buen. Maan di cha.”

¹⁴ Taa nan ŋmaa chuu u ke u taa buen, le ki len ke, “Cha Tidindaan ŋa waah gee pu na,” le ki ŋmin, kaa ki len tibaa.

¹⁵ Ti nan bi nima ki yunn siib, le ki gor ke ti buen Jerusalem. ¹⁶ Le Yesu aanib bi nyan ni Siisarea aatiŋ ni na bibaa mu dii timi, ki di buen Jerusalem, uja ubaa do, ki ti koo nima. Bi nan yin u ke Menasonn, u ye Saiprus aatiŋ aanii, ki nan dii Yesu ni yunn.

Pɔɔl aah buen ti mann Jems pu na

¹⁷ Taah ti fuu Jerusalem na, Yesu aanib nan gaa timi ki nan kpa mpopiin. ¹⁸ Naah woln kitaak na, ti ni Pɔɔl nan buen ti ti doon Jems. Yesu aanib aaninkpiib mɔmɔk mu nan bi nima.

¹⁹ Le Pɔɔl doon bi, ki ŋeer tuk bi Uwumbɔr aah ŋa tiwan nimɔk na, binib bi kaa ye Juu yaab na aakaasisik ni, uma Pɔɔl aatuln pu. ²⁰ Baah ŋun kina na, le bi mɔmɔk nyuŋ Uwumbɔr, ki bui Pɔɔl, “Tina aabo, aa nyi ke Juu yaab ŋichur pam le gaa Yesu ki kii. Bi mɔmɔk aanimbil man Moses aakaal pu. ²¹ Le bi ŋun ke aa mɔk Juu yaab bimɔk bi Biniyayam aatim ni na ke bi taa ki dii Moses aakaal, ki taa ki geei baabim aachakpan, ki taa ki dii Juu yaab aakaal. ²² Bi ga ŋun ke aa fuu ni. Ti ga ŋa kinye? ²³ Ti ga tuk si saah ga ŋa pu na. Bijab binaa bibaa bi do. Bi nan puu tipuur tii Uwumbɔr. ²⁴ Bi ga buen Uwumbɔr Aadichal ni, bi ti ŋa bibaa chain. Aa mu li dii bi cha, ki mu ti ŋa aabaa chain, ki tii bi ŋimombil, aan bi ti daa tiwan ki nan toor

kitork tii Uwumbør, ki kuu baayikpir. Aa yaa ña kina kan, binib mòmøk ga bee ke aa mu dii Moses aakaal. Bi ga bee ke binib bi len ke saa dii Moses aakaal na aa len mbamøn. ²⁵ Tò, binib bi kaa ye Juu yaab ki gaa Yesu ki kii na ma kan, ti nan ñmee kigbanj tii bi, ki tuk bi taah kpokl pu na, ke bi taa ki ñmò kitork aanann, ki taa ki ñmò nsin, ki taa ki ñmò tiwan ni bi tab ku ni na, ki taa ki gør kidagook.”

²⁶ Tò, Pòl nan kii baah tuk u pu na. Ki woln kitaak le u yoor bijab binaa ngbaan, le u ni bi ti ña bibaa chain. Le u koo Uwumbør Aadichal ni, ki ti tuk Uwumbør aatotoor bundaln bi ga ña chain doo aan ki toor kitork tii Uwumbør na. Iwiin ilole daal, le bi ga ña chain doo.

Binib aah chuu Pòl Uwumbør Aadichal ni pu na

²⁷ Tò, iwiin ilole ngbaan aa nan kee fuu, le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatim ni na, kan Pòl Uwumbør Aadichal ni. Le bi cha kinipaak ñma tijar Pòl pu, ki chuu u mpòon, ki tar ke, ²⁸ “Israel yaab, ter timi man. Uja wee ye unii u buen ñipepel mòmøk na, ki tuk binib mòmøk ke bi taa li pak timi Juu yaab, ki taa li pak Moses aakaal, ki taa li pak Uwumbør Aadichal. U mu joo ni binib bi kaa ye Juu yaab na, ki di bi koo ni Uwumbør Aadichal li ye chain na ni, ki bii li.” ²⁹ Bi nan kan Pòl ni Trofimius, u ye Efesus aatiñ aanii na chuun dii kitiñ ngbaan ponn ni. Le bi dak ke Pòl di u koo ni Uwumbør Aadichal ni. Nima pu le bi len ke u joo ni binib bi kaa ye Juu yaab na koo ni Uwumbør Aadichal ni.

³⁰ Le kitiñ ngbaan aanib mòmøk ñma tijar, ki san kuuni tøb chee, ki chuu Pòl ki dar nyan ni u Uwumbør Aadichal ni. Libuul ngbaan ni le Uwumbør Aadichal aakikiirb piin jaalej mam. ³¹ Le kinipaak na pòon bibaa bi gbaa ku Pòl. Le unii ubaa buen Rom aatøb aajab aapol chee, le ki tuk u ke Jerusalem aanib mòmøk bi ñmò tijar la.

³² Libuul ngbaan ni le upol ngbaan di butøb aajab bibaa

ni baaninkpiib, ki san buen kinipaak ngbaan chee. Baah kan butɔb aajab ngbaan ni baapol na, le bi di cha Pɔɔl, kaa ki gbaa u. ³³ Le upol ngbaan buen Pɔɔl chee, ki ti chuu u, ki tuk waajab ke bi di tikululn tilee buu u, le ki baa ke, “Ŋma ye uja wee? U ŋa kinye?” ³⁴ Le bibaa tar baah gee pu na, le biken mu tar baah gee pu na. Kifuuk ngbaan pu, le upol ngbaan aa ŋmaa bee budabu ŋa na. Le u tuk waajab ke bi di Pɔɔl buen butɔb aajab aadichal ni. ³⁵ Le bi di u buen ti fuu ŋibimbin ŋi bi maa tam lidichal ngbaan na. Baah joo u cha na, le kinipaak ngbaan naa naa ke bi ti chuu nyan u. Nima pu na, baah ti fuu ŋibimbin taab na, le butɔb aajab ngbaan yoor u paacham, le binib aa ki pii u. ³⁶ Le bi mɔmɔk paa bipuwɔb ki tar, “Ku u man.”

Pɔɔl aah len waabamɔn pu na

³⁷ Le bi ti fuu lidichal ngbaan aabisamɔb chee, ki ban bi koo. Le Pɔɔl bui upol ngbaan Griik aaliin ponn ni, “Cha m tuk si tibɔr tibaa.”

Le upol ngbaan baa u, “Aa ŋun Griik aaliin aa? ³⁸ M nyi ke aa ye Ijpt aatiŋ aanii u nan cha kinipaak tukni timi aatiŋ aaninkpiib, ki di binikurb ŋichur ŋinaa buen nteersakpiin ni na la.”

³⁹ Le Pɔɔl bui u, “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiŋ ki bi Silisia aatiŋ ni na; ki ye kitij ki kpa liyimbil na la. Pɔɔk aabaa ki cha m len kinipaak ngbaan chee.”

⁴⁰ Le u kii ke u len. Le Pɔɔl sil ŋibimbin paab, ki di uŋaal nyii bi pu. Baah ŋmin na, le u len bi chee bima Juu yaab aaliin ponn ni.*

* 21:40 : Juu yaab aaliin ye Hiibru aaliin la.

22

¹ U nan len ke, “Ntetiib ni nnaabitiib, li pel man, ki cha m tuk nimi maabamøn.” ² Baah n̄un ke u len bima bibaa aaliin na, le bi sil chii.

Le Pɔɔl len ke, ³ “M ye Juu yaab aanii la. Bi nan ma mi Tasus aatiŋ ki bi Silisia aatiŋ ponn ni na la. M nan bae mbaem Jerusalem ni, do chee na la. Gamaliel le nan mək mi. M nan bae tiyaajatiib aakaal mbamøm. Nnimbil nan man Uwumbør aatuln pu, ke ni məmək aah bi pu dandana wee na. ⁴ M nan n̄a binib bi dii Yesu aasan na falaa, ki ban m ku bi. M nan chuu bijab ni bipiib mpɔɔn, ki di tikululn buu bi, ki di bi n̄a tiyondir ni. ⁵ Uwumbør aatotoorninkpel ni Juu yaab aaninkpiib ga n̄maa tuk nimi ke m len mbamøn la. Bi nan n̄mee kigbaŋ tii Juu yaab bi bi Damaskus aatiŋ ni na, ke bi tii mi nsan m ti chuu Yesu aanib bi bi nima na, ki di tikululn buu bi, ki di bi dan Jerusalem, ke m nan daa bitafal. Le m nan buen.”

*Pɔɔl aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na
(Lituln 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ “M nan bi nsan ni ki ti peen Damaskus aatiŋ. Nwiin kaasisik ni, le nwiihn nyan ni paacham, ki nan woln ki mann gonn mi, ki wiin chain. ⁷ Le m lir kitij, ki n̄un nneel len ke, ‘Sɔɔl, Sɔɔl, ba n̄a aa n̄a mi falaa?’ ⁸ Le m baa u, ‘Ndindaan, n̄ma ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na. Aa n̄ani mi le falaa.’ ⁹ Bijab bi nan si m chee na nan kan nwiihn ngbaan, kaa n̄un udaan u len m chee na aaneel. ¹⁰ Le m baa u, ‘Ndindaan, m ga n̄a kinye?’ Le u bui mi, ‘Fii sil ki li cha Damaskus aatiŋ ni. Unii ubaa bi nima, ki ga ti tuk si tiwan nimək Uwumbør ban ke aa n̄a na.’ ¹¹ Nwiihn ngbaan aah nan deer nnimbil na, le m job, kaa ki waa. Le binib bi dii mi na dar mi di buen Damaskus aatiŋ ni.

¹² “Uja ubaa nan bi nima, bi nan yin u ke Ananias. U dii Uwumbør aasan mbaməm, ki kii timi aakaal. Juu yaab bimək bi nima na pak u. ¹³ Le u dan nan sil m chee ki bui mi, ‘Nna aabo Səəl, likr.’ Libuul ngbaan ni, le nnimbil kpaan likr, le m kan u, kaa ki ye ujoon. ¹⁴ Le u bui mi, ‘Tiyaajatiib Aawumbør nyan si, ke aa bee waageehn, ki kan Waabonyaan, ki n̄un waaneel len aa chee. ¹⁵ Aa ga li ye waaseeraadaan, ki tuk binib məmək saah kan pu na, ni saah n̄un pu na. ¹⁶ Taa taan. Fiin, ki yin waayimbil ki mee u, ki cha m muin si nnyun ni, ki finn aapobil saatunwanbir pu.’ ”

¹⁷ “Nimina aah jer na, le m nan gir buen Jerusalem, ki ti koo Uwumbør Aadichal ni, ki mee Uwumbør. Maah mee Uwumbør na, ¹⁸ le m kan lijn̄jiir aawan; m kan Tidindaan, ki n̄un u bui mi ke, ‘Fiin, ki nya Jerusalem ni mala. Aa yaa tuk do chee na aanib maabør kan, bi ga yii, kaan gaa ti.’ ¹⁹ Le m bui u, ‘Ndindaan, bi nyi ke m nan buen mmeen aadir ni, ki chur binib bi gaa si ki kii na, ki gbaa bi. ²⁰ Binib aah nan ku saaseeraadaan Stiifen na, m mu nan bi nima, ki kii ke ni n̄an, ki joo binib bi ku u na aabəkul.’ ²¹ Le Tidindaan bui mi, ‘Li cha. M ga tun si ni daa na, binib bi kaa ye Juu yaab na chee.’ ”

²² Pəəl aah len kina na, le kinipaak ngbaan aa ki pel. Le bi məmək teen mpəən pu, “Ku u man. Naa n̄an ke u ki li bi dulnyaa wee ni.” ²³ Le bi məmək tar, ki joo baabəkul feeni paacham, ki leer titan mae paacham, le kitangbaak feei. ²⁴ Le butəb aajab aapol ngbaan tuk waajab ke bi di Pəəl koon ni kidiik ponn ni, ki ti gbaa u n̄inaalab, aan ki nin baa u waah n̄a budabu na, ke bi bee budabu n̄a aan Juu yaab n̄ma tijar u pu na. ²⁵ Le bi di tikululn buu u, bi ti gbaa u n̄inaalab. Le Pəəl bui butəb aajab aaninkpel u si u chee na, “Naah ban ni gbaa mi na, nkaal kii kina aa? Naa jin mi

tibər, ki mu aa kan maataani. M ye Rom aanii la.”*

²⁶ Uninkpel ngbaan aah ḡun kina na, le u buen upol ngbaan chee, ki ti bui u, “Li nyi saah ga ḡa pu na. Uja ngbaan ye Rom aanii la.”

²⁷ Le upol ngbaan buen Pɔɔl chee, ki ti baa u, “Aa ye Rom aanii la aa?”

Le Pɔɔl kii ke u ye.

²⁸ Le upol ngbaan bui u, “M nan pan ḡimombil pam, le ki kpaln Rom aanii.”

Le Pɔɔl bui u, “M ye Rom aabo la.”

²⁹ Pɔɔl aah len kina na, le bijab bi ban bi gbaa u na aa ki kaa u, le ki sur bipuwɔb. Upol ngbaan aah bee ke Pɔɔl ye Rom aanii na, le u mu san ijawaan. U bee ke waah di tikululn buu u na, naa ḡan.

Baah jin Pɔɔl tibər pu na

³⁰ Tɔ, upol ngbaan nan ban u bee mbamɔm Juu yaab aah len Pɔɔl aah ḡa pu na. Ki woln kitaak, le u chuu buur tikululn ti bi di buu Pɔɔl na, le ki tuk Uwumbər aatotoorninkpiib, ni bibɔjirb aaninkpiib mɔmɔk ke bi kuun ni, le ki di Pɔɔl nan siin binimbiin ni.

23

¹ Le Pɔɔl lik bi, ki len ke, “Nnaabitiib, m bee nsui ni ke maabimbin le ḡan Uwumbər chee ki nan saa din.” ² Waah len kina na, le Uwumbər aatotoorninkpel Ananias tuk binib bi si Pɔɔl chee na ke bi faa umɔb. ³ Le Pɔɔl bui u, “Uwumbər ga faa si. Aa bi ke ligoln li kaa ḡan, aan bi di pente pipiin pente li na la. Aa ka do, ke aa ji mi tibər, nkaal aah dii pu na. Saah tuk binib ke bi faa mi na, sin le bii nkaal ngbaan.”

* 22:25 : Unii yaa ye Rom aanii kan, baakaal aa kii ke bi daa utafal see bi puen jin u tibər ki kan waataani.

⁴ Le binib bi si Pɔɔl chee na baa u, “Aa sii Uwumbɔr aatotoorninkpel la aa?”

⁵ Le Pɔɔl len ke, “Nnaabitiib, maa nyi ke u ye Uwumbɔr aatotoorninkpel. M yaa ba nyi kan, maa ba ga len kina; ba pu? ni ŋmee Uwumbɔr Aagbaŋ ni ke, “Taa len saanib aaninkpel tibɔbir.”*’

⁶ Tɔ, Pɔɔl nan bee ke bi ponn ni bibaa ye binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na, bibaa mu ye binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na. Le u teen ke, “Nnaabitiib, m ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. Nte mu nan ye unii u dii Farisii yaab aamɔkm na la. M kpa limakl ke binib bi kpo na ga fikr nkun ni. Limakl ngbaan pu, le bi ji mi tibɔr.”

⁷ Waah len kina na, le binib bi dii Farisii yaab aamɔkm na, ni binib bi dii Sajusii yaab aamɔkm na yakr tɔb chee, ki kpak tɔb kinikpakpak. ⁸ Sajusii yaab len ke binib aan fikr nkun ni, ke Uwumbɔr aatuuntiib aa bi, ke unii aawiin mu aa bi. Farisii yaab mu len ke binib ga fikr nkun ni, Uwumbɔr aatuuntiib bi, unii aawiin mu bi. ⁹ Le bi kpak tɔb kinikpakpak, ki tar mpɔɔn pu, ki kpa kifuuk. Le Uwumbɔr aakaal aamɔmɔkb ponn ni bibaa, bi ye Farisii yaab na fii sil, ki kpak sakpen, le ki len ke, “Taa kan uja wee ataani. Nibaakan, Uwumbɔr aatuun, bee unii aawiin le sil len u chee.”

¹⁰ Le Farisii yaab ni Sajusii yaab kpak tɔb kinikpakpak sakpen, ki ŋma tijar. Le butɔb aajab aapol ngbaan dak ke bi ga chuu daa par Pɔɔl. Le u tuk waajab ke bi buen ti gaa ni Pɔɔl, ki nyan u bi chee, ki nan di u ŋa baadichal ni.

¹¹ Kinyeek ngbaan, le Tidindaan dan nan sil Pɔɔl chee, ki nan bui u, “Chuu aabaa, ki taa san ijawaan. Saah tuk binib maabɔr Jerusalem ponn ni pu na, kina le aa ga tuk bi maabɔr Rom aatiŋ mu ni.”

Juu yaab aah kpokl ke bi ga ku Pɔɔl pu na

* 23:5 : Lik Nnyam 22.28.

¹² Naah woln kitaak kichakpiik ni na, le Juu yaab bibaa kuun tɔb chee, ki kpokl, le ki puu ke baan ji tijikaar, kaan nyu nnyun mu see bi ku Pɔɔl. ¹³ Binib bi nan kpokl kina na jer bijab imonko ilee. ¹⁴ Bi nan buen Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib chee, ki ti bui bi, “Ti puu ke taan ji nibaa see ti ku Pɔɔl. ¹⁵ Ti ban ke ni ni bibɔjirb aaninkpiib tun unii ke u buen butɔb aajab aaninkpel chee, ki ti tuk u ke u li joo ni Pɔɔl ni chee, ke ni ban ni nan ki baa u tibɔr tiken kpee la. Bi yaa joo u choo kan, waan fuu ni do. Ti ga ku u nsan ponn ni.”

¹⁶ Le Pɔɔl aaninkpan aajapɔɔn ŋun baah kpokl pu na. Le u koo butɔb aajab aadichal ni, ki ti tuk Pɔɔl. ¹⁷ Le Pɔɔl yin butɔb aajab aaninkpel ubaa, ki tuk u ke u di unachipɔɔn na buen butɔb aajab aapol chee, aan u ti tuk u tibɔr tibaa. ¹⁸ Le uninkpel ngbaan di u buen butɔb aajab aapol chee, ki ti bui u, “Unaagbiija Pɔɔl le yin mi, ke m dan u chee, le ki ti tuk mi ke m di unachipɔɔn wee dan aa chee, u nan tuk si tibɔr tibaa.”

¹⁹ Le upol ngbaan chuu uŋaal ki dar u buen n-gbaan, ki ti baa u, “Aa ban aa tuk mi bayaar?”

²⁰ Le u bui u, “Juu yaab na kpokl ke bi ga tuk si ke aa fe li joo ni Pɔɔl bibɔjirb aaninkpiib chee, ke bi nan baa u tibɔr tiken kpee. ²¹ Bi yaa bui si kina kan, aa taa kii. Bijab bi jer imonko ilee na ga bɔr ki kiir Pɔɔl bi nan ku u. Bi mɔmɔk puu ke baan ji tijikaar kaan nyu nnyun mu, see bi ku u. Dandana wee bi gor ke bi ku u, ki kiir ke bi ŋun saah ga len pu na.”

²² Le butɔb aajab aapol bui unachipɔɔn ngbaan, “Taa ki tuk unii ke aa tuk mi tibɔr ngbaan,” le ki cha u buen.

Baah di Pɔɔl buen Ubɔr Feliks chee pu na

²³ Le upol ngbaan yin waajab aaninkpiib ponn ni bilee, ke bi dan u chee, le ki nan tuk bi ke bi ban butɔb aajab ikui ilee, ni bitandam imonko itaa ni kipiik, ni butɔb aajab bi

joo tikpaatunn na ikui ilee, aan bi gor ki nan buen kinyeek ngbaan tikur tiwae Siisarea aatiŋ ni, ²⁴ ki ban itaan tii Pɔɔl aan u li diŋ ni, ki di u buen Ubɔr Feliks chee, u nyan chakb, nibaa taa ŋa u. ²⁵ Upol ngbaan nan ŋmee kigbaŋ ke bi ti tii Ubɔr Feliks. U nan ŋmee ke:

²⁶ “Min Klɔdius Laisias, m doon si Ubɔrkpaan Feliks. ²⁷ Juu yaab nan chuu uja wee, ki gbaa u ki ti ban bi ku u. M ŋun ke u ye Rom aanii la. Maah ŋun kina na, le m di butɔb aajab buen aan ti ti nyan ni u, ²⁸ ki kpaan di u buen Juu yaab aabɔjirb aaninkpiib chee. M nan ban ke m ti bee baah len ke u ŋa pu na. ²⁹ Baah jin u tibɔr na, le m bee ke waah ŋa pu na, naa ŋeer ti ku u, kaa ŋeer ti di u ŋa kiyondiik ni. Baakaal pu, le bi galn u. Bi len ke u bii baakaal. ³⁰ Le unii ubaa tuk mi ke Juu yaab kpokl ke bi ti ku u. Maah ŋun kina na, libuul ngbaan ni le m di u tun ni aa chee, ki tuk binib bi galn u na, ke bi mu dan aa chee ki nan tuk si waah ŋa pu na.”

³¹ Tɔ, butɔb aajab ngbaan nan ŋa baapol aah tuk bi pu na. Kinyeek ngbaan, le bi nan di Pɔɔl buen Antipatris aatiŋ ni. ³² Naah woln kitaak na, le butɔb aajab bi chuun kitirŋ na labr kun baadichal ni, Jerusalem ponn ni. Le bitandam ngbaan cheen Pɔɔl buen Siisarea aatiŋ ni. ³³ Baah ti fuu nima na, le bi di kigbaŋ ngbaan tii Ubɔr Feliks, ki di Pɔɔl kaan u chee. ³⁴ Ubɔr ngbaan nan karn kigbaŋ ngbaan, le ki baa Pɔɔl, “Aa nyan ni kilatiŋ ni?” Le Pɔɔl mu bui u, “M nyan ni Silisia aatiŋ ni la.” Waah ŋun ke u nyan ni Silisia aatiŋ ni na, ³⁵ le u bui u, “Binib bi galn si na yaa fuu ni kan, m ga ji si tibɔr,” le ki tuk waatɔb aajab ke bi di Pɔɔl ŋa lidichal li Ubɔr Herod nan maa li na ni, ki cha bi li kii u.

24

Juu yaab aah bii Pɔɔl pu na

¹ Iwiin iŋmu nan jer, le Uwumbər aatotoorninkpel Ananias dan Siisarea aatiŋ ni. Le Juu yaab aaninkpiib bibaa ni lɔya ubaa dii u. Bi yin lɔya ngbaan ke Tetulus. Bi nan sil Ubər Feliks aanimbiin ni, ki bii Pɔɔl. ² Le bi yin Pɔɔl ke u dan. Waah fuu ni na, le Tetulus piin ki bi bii u, le ki bui Ubər Feliks:

“Timi aaninkpel, ti pak si. Aa joo timi tiŋann, ki cha timi aatiŋ kee mə. Aa kpa nlan, ki ter timi aanib sakpen. ³ Ti məmɔk nyi saah ŋani pu na, ki dooni si mbaməm. ⁴ Maan len tibər ti li wiir. Maa ban ke ni ŋun si. Pɔɔn aabaa, ki li pel maah ban m len pu na. ⁵ Ti nyi ke Pɔɔl muk binib sakpen. U muk Juu yaab bi bi dulnyaa wee məmɔk ni na, ki cha bi ŋmɔ tijar. Binib bibaa bi, ki dii Yesu u ye Nasaref aatiŋ aanii na aasan. Pɔɔl ye bi ponn ni aaninkpel ubaa la. ⁶ U nan ban u bii Uwumbər Aadichal. Nima pu le ti chuu u. [Ti nan ban ti ji u tibər, timi aakaal aah dii pu na. ⁷ Le butɔb aajab aapol Laisias dan nan nyan u mpɔɔn ti chee, ⁸ ki tuk binib bi galn u na, ke bi li choo aa chee ki nan len waah ŋa pu na.] Aa yaa jin u tibər ngbaan kan, sin aabaa ga bee tibər ngbaan aah bi pu na.” ⁹ Tetulus aah len pu na, le Juu yaab kpaan kii, ke ti gbii.

Pɔɔl aah tuk Ubər Feliks waabamɔn pu na

¹⁰ Le Feliks yoor uŋaal ki tii Pɔɔl nsan ke u len.

Le Pɔɔl bui ke, “M nyi ke aa joo maanib ngbaan ŋibin pam. Kina pu na, m kpa mpopiin ke m tuk si maabamɔn. ¹¹ M nan buen Jerusalem m ti doon Uwumbər. Naa jer iwiin kipiik ni ilee. Aa ga ŋmaa baa binib ke ti gbii aan taa gbii. ¹² Maah nan bi Uwumbər Aadichal ni, ni mmeen aadir ni, ni kitiŋ ni na, Juu yaab aa kan mi m kpak unii ubaa kinikpakpak, kaa kan mi m muk unii ubaa. ¹³ Bi bii mi la, ki mu aa ŋmaa mɔk ke baah len pu na gbii. ¹⁴ M kii ke ti gbii ke maah dooni tiyaajatiib Aawumbər pu na, m dii Yesu

aasan la. Juu yaab len ke nsan ngbaan aa ye mbamɔn. M kii Moses aakaal mɔmɔk mu, ki kii tii Uwumbɔr aabɔnabtiib aah nan ŋmee pu na mɔmɔk. ¹⁵ M kpa limakl ke Uwumbɔr ga fikr binib bi ŋan na, ni bi kaa ŋan na mɔmɔk nkun ni. Juu yaab mu kpa limakl kina la. ¹⁶ N-yoonn mɔmɔk m pɔɔni mbaa ke m taa li kpa taani Uwumbɔr ni binib chee.

¹⁷ “ŋibin ŋibaa le maa nan bi Jerusalem. M nan ki buen nima m ti tii maanib bi ye bigiim na ŋimombil, ki toor kitork tii Uwumbɔr. ¹⁸ M nan buen Uwumbɔr Aadichal ni, m ti ŋa mbaa chain, aan ki toor kitork tii Uwumbɔr. Maah ŋa kina na, le Juu yaab kan mi Uwumbɔr Aadichal ni. Kinipaak aa nan bi m chee. Kifuuk mu aa nan bi m chee. ¹⁹ Le Juu yaab bibaa, bi nyan ni Asia aatim ni na mu nan bi nima. Bi yaa kaa gee maah ŋa pu na kan, ni ŋan ke bima bibaa dan aa chee, ki nan tuk si maah ŋa pu na. ²⁰ Bibɔjirb aaninkpiib jin mi tibɔr Jerusalem ponn ni. Bi yaa kan maataani kan, cha binib ngbaan tuk si. ²¹ Maah nan si bi chee na, le m teen ke, ‘M pak ke Uwumbɔr ga fikr bi kpo na nkun ni. Nima pu le ni ji mi tibɔr din.’ Maah len kina na, nibaakan bi dak ke naa ŋan.”

²² Feliks nan nyi Yesu aasan aabɔr. Le u bui bi, “M ga di cha kina la. Butɔb aajab aapol Laisias yaa fuu ni kan, m ga lik maah ga ŋa tibɔr ngbaan pu na.” ²³ U tuk butɔb aajab nkub aaninkpel ke u cha waajab li kii Pɔɔl, ki taa joo u mpɔɔn, ki cha ujɔtiib li ter u ki tii u waah ban pu na.

²⁴ Iwiin ilee aah jer na, le Ubɔr Feliks ni upuu Drusila fuu ni. Upuu nan ye Juu aabo la. Le Feliks tun unii ke u ti yin ni Pɔɔl ke u dan nan len tibɔr ngbaan aan bi pel. Le Pɔɔl tuk bi baah ga ŋa pu ki gaa Yesu Kristo ki kii, ²⁵ ki ŋa bininyaam, ki li chur bibaa, ki taa tun titunwanbir na; ba pu? Uwumbɔr ga ji binib mɔmɔk tibɔr. Pɔɔl aah len kina na, le ijawaan chuu Feliks. Le u bui Pɔɔl, “Ni ŋeer aa di cha kina. M yaa kan nfaawom kan, m ga yin si.” ²⁶ Le Feliks dak

ke nibaakan Pɔɔl ga tii u ɲimombil, aan u piir u lii. Nima pu na, n-yoonn mɔmɔk kan, u ti yin ni u ki nan len u chee tibɔr.

²⁷ Ʋibin ɲilee nan jer. Le ubɔr u bi yin u ke Posius Festus na dan nan leɲ Feliks aaleleɲ. Feliks nan ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu na, waa nan nyan Pɔɔl kiyondiik ni. U nan cha u beenin pii, le ki buen.

25

Pɔɔl aah len ke u ban ke Ubɔrkpaan Siisa ji waabɔr pu na

¹ Ubɔr Festus nan fuu Siisarea aatiɲ ni, u nan leɲ Ubɔr Feliks aaleleɲ. Waah bi nima iwiin itaa na, le u buen Jerusalem. ² Waah ti bi nima na, le Uwumbɔr aatotoorninkpiib ni Juu yaab aaninkpiib dan u chee, ki nan bii Pɔɔl, ki gaɲ Ubɔr Festus ³ ke u pɔɔn ubaa ki tun binib bi ti yoor ni Pɔɔl ki di dan Jerusalem. Bi nan puen kpokl ke u yaa choo kan, bi ga ku u nsan ponn ni. ⁴ Le Festus bui bi, “Ti laa beenin joo u Siisarea aatiɲ ni. Ni yaa kpee siib kan, m mu ga ki labr buen nima. ⁵ U yaa kpa taani kan, cha nimi aaninkpiib dii mi nima, aan ki ti galn u.”

⁶ Festus nan bi bi chee ki ti saa iwiin kipiik, bee iniin, le ki gir cha Siisarea aatiɲ ni, ki ti fuu nima. Naah woln kitaak na, le u koo libɔjil aadiik ni, ki ti kal ubɔjir aajal pu, le ki tun ke bi ti li joo ni Pɔɔl. ⁷ Juu yaab bi nyan ni Jerusalem na mu nan bi nima. Pɔɔl aah fuu ni na, le bi sil goln u, ki bii u ki ti nyanɲ. Le baa ɲmaa mɔk ke baah len pu na gbii. ⁸ Le Pɔɔl bui ke, “Maa bii Juu yaab aakaal, kaa bii Uwumbɔr Aadichal, kaa bii Rom yaab Aabɔrkpaan Siisa.”

⁹ Le Festus ban ke u piir Juu yaab aasui. Nima pu le u baa Pɔɔl, “Aa ga li gee ke aa buen Jerusalem m ti ji si tibɔr nima aa?”

¹⁰ Le Pɔɔl bui u, “M bi Ubɔrkpaan Siisa aabɔjir aadiik ni, nin chee ni ɲeer bi ji mi tibɔr na. Sin aabaa nyi ke maa

ɲa Juu yaab bakaa. ¹¹ M yaa ba ɲa bakaa, bee m yaa ti ki ɲa tiwan ni ɲeer nkun na kan, maa ba ga ban ke m ɲmar. Baah bii mi pu na yaa kaa gbii kan, ubaa aan ɲmaa di mi ɲa biɲaal ni. M ban ke Ubərkpaa Siisa ji mi tibər.”

¹² Le Ubər Festus len waakpambalb chee ke u lik waah ga ɲa pu na, nee aapuwb le u tuk Pɔɔl, “Aa len ke aa ban ke Siisa ji si tibər. Aa ga buen u chee, ni ti len ti.”

Ubər Festus aah tuk Ubər Agripa pu na

¹³ Naah ɲa iwiin ilee na, le Ubər Agripa ni uninkpan Beniis dii ni, ki dan Siisarea aatiɲ ni, bi nan doon Ubər Festus. ¹⁴ Baah bi nima iwiin ilee na, le Festus tuk u Pɔɔl aabər ke, “Uja ubaa bi do. Feliks nan buen le ki cha u beenin pii kiyondiik ni. ¹⁵ M nan buen Jerusalem. Maah nan bi nima na, le Uwumbər aatotoorninkpiib, ni Juu yaab aaninkpiib dan nan galn uja ngbaan. Bi ban ke m len ke waabər bii. ¹⁶ Le m tuk bi ke timi Rom yaab aa ɲani kina. Binib yaa galn unii kan, ti cha bi kuun ni tɔb la, aan u ti ɲun baah galn u pu na, ki cha u mu len waabamɔn aah bi pu na. Taan daa unii aatafal see ti puen jin u tibər kina. ¹⁷ Maah tuk bi kina na, le bi nan dan do. Baah fuu ni na, maa taan. Naah woln kitaak na, m nan buen libɔjil aadiik ni, ki ti kal ubɔjir aajal pu, ki tun binib ke bi ti li joo ni Pɔɔl. ¹⁸ Waah fuu ni na, le binib bi galn u na fii ke bi bii u. M nan dak ke bi ga len ke u ɲa bakaa ki ti nyaɲ la. Ni mu aa ye kina. ¹⁹ Baah kpak u pu na, ni ye baakaal aabər, ki mu ye uja u bi yin u ke Yesu na aabər pu la. Bi len ke u kpo. Pɔɔl mu beenin len ke u bi. ²⁰ Maa nan nyi maah ga ɲa pu ki bee tibər ngbaan na. Le m baa Pɔɔl ke u kii ke u buen Jerusalem aan bi ti ji u tibər nima aan waa kii? ²¹ Le u len ke u ban ke Ubərkpaa Siisa ji u tibər. Nima pu le m cha butɔb aajab kii u, ke ni saa bundaln m ga cha bi di u buen Ubərkpaa chee na.”

²² Le Ubər Agripa bui Festus, “M ban ke m ɲun uja ngbaan aah ga len pu na.”

Le Festus bui u, “Aa ga fe ɲun fen.”

Baah di Pɔɔl siin Ubər Agripa aanimbiin ni pu na

²³ Naah woln kitaak na, le Ubər Agripa ni uninkpan Beniis dan ke bininyuum na. Le butɔb aajab aaninkpiib, ni kitiɲ ni aaninkpiib dii bi, ki nyuɲni bi. Le bi mɔmɔk koo kidisakpeɲ kibaa ni. Kidiik ngbaan ni, le bi ji binib tibər. Baah fuu ni na, le Festus tuk binib ke bi li joo ni Pɔɔl. Le bi joo ni u. ²⁴ Le Festus bui ke, “Ubər Agripa ni nimi bimɔk bi do na, ti mɔmɔk kan uja wee. Juu yaab nan dan m chee Jerusalem ponn ni, ki ki dan m chee do chee na mu, ki nan tar ke ni ɲeer ti ku u. ²⁵ Le m jin u tibər. Maah jin u tibər na, le m bee ke waa ɲa tiwan ni ɲeer ke ti ku u na. Le uma ubaa len ke u ban ke Ubər kpaan na ji u tibər. Nima pu le m ga cha u buen. ²⁶ Le m ban ke m ɲmee kigbaɲ tii maaninkpel ki tuk u Pɔɔl aabər. M mu aa nyi maah ga ɲmee pu na. Nima pu le m joo ni u, u nan tuk nimi waabər. Ubər Agripa, m ban ke aa lik waabər ngbaan aah bi pu na, aan ki tuk mi maah ga ɲmee pu na. ²⁷ M yaa cha bi di unaagbiija buen Ubər kpaan na chee, ki yaa kaa tuk u baah galn u pu na kan, naa ɲan.”

26

Pɔɔl aah tuk Ubər Agripa waabamɔn pu na

¹ Tɔ, Ubər Agripa nan bui Pɔɔl, “Aa ga ɲmaa tuk timi saabər aah ye pu na.”

Le Pɔɔl yoor uɲaal ki doon u, ki bui ke, ² “Ubər Agripa, maah bi do din ke m tuk si maabamɔn na, m kpa mpopiin pam. Juu yaab galn mi sakpen a. ³ M nyi ke aa nyi Juu yaab aakaal aah bi pu na. Aa nyi baah kpak tɔb budabu pu baakaal pu na. Kina pu na, maah kpa nsan m tuk si

maabamøn pu na, le m kpa mpopiin. M garj si ke aa li kpa limør ki li pel maah ga len pu na.

⁴“Maah nan ye unachipøøn na, m nan bi maanib ponn ni, ni Jerusalem ponn ni. ⁵Juu yaab mømøk nan nyi maabimbin n-yoonn ngbaan. Bi nyi ke n-yoonn ngbaan mømøk m nan dii Farisii yaab aasan. M nan ye binib bi dii Moses aakaal mbamøm na ponn ni ubaa la. Bi yaa gee kan, bi ga nmaa tuk si kina. ⁶M kpa limakl ke Uwumbør ga gbiin tipuur ti u nan puu tii tiyaajatiib na. Nima le cha ni ji mi tibør din. ⁷Timi Juu yaab aanibol kipiik ni nilee dooni Uwumbør nwiin pu ni kinyeek, ki mu kpa limakl ke bi ga kan tipuur ngbaan. Ubør Agripa, m mu kpa limakl ngbaan, nima le cha Juu yaab galn mi. ⁸Ba nja ni dak ke Uwumbør aan nmaa fikr binib nkun ni?

⁹“N-yoonn mubaa, min mbaa nan dak ke ni njan ke m pøøk mbaa ki bii Yesu u ye Nasaref aatiñ aanii na aayimbil. ¹⁰Le m nan nja kina Jerusalem ponn ni. M nan buen Uwumbør aatotoorninkpiib chee, ke bi tii mi nsan ke m chur Uwumbør aanib ki di nja tiyondir ni. Juu yaab yaa nan len ke bi ga ku bi kan, m mu nan keei la. ¹¹N-yoonn mømøk m nan chaa mmeen aadir ni ki ti dar bitafal, ki mukr bi ke bi sii Yesu. M nan gee liñuul sakpen bi pu; nima pu na, m nan buen ntim muken ponn ni, ki ti nja bi falaa.”

Pøøl aah tuk bi waah nan gaa Yesu ki kii pu na

(Lituln 9.1-19; 22.6-16)

¹²“Le Uwumbør aatotoorninkpiib nan tii mi nsan ke m ti chuu Yesu aanib bi nan bi Damaskus aatiñ ni na. Le m nan buen nima. ¹³Ubør Agripa, maah nan bi Damaskus aasan pu ki cha nima na, le nwiin kaasisik ni, nwiihn nyan ni paacham, ki wiin jer nwiin, ki woln ki mann gonn m ni bijab bi dii na. ¹⁴Le ti mømøk lir kitij. Le m njan nneel len Juu yaab aaliin ponn ni ke, ‘Søøl, Søøl, ba nja aa nja mi falaa? Ni pøø aa di aataal lee ikokon.’ ¹⁵Le m baa u, ‘Ndindaan,

ɲma ye?’ Le u bui mi, ‘Min le ye Yesu u aa ɲa u falaa na. ¹⁶Fii sil. M dan aa chee, ke m lee si aan aa tun maatuln, ki ji seeraa, ki tuk binib saah kan mi pu na, ki tuk bi maah ga mək si n-yoonn mu choo na pu na. ¹⁷M ga nyan si Juu yaab aajaal ni, ni binib bi kaa ye Juu yaab na aajaal ni, ki cha aa buen bi chee, ¹⁸aan ki ti tuk bi maaliin, ki cha binimbil woln, ki nyan bi mbombɔɔn ni, ki cha bi li bi nwiihn ni, ki nyan bi kinimbɔɔn aajaal ni, ki di bi ɲa Uwumbɔɔr aajaal ni, aan ki cha bi gaa min Yesu ki kii, aan Uwumbɔɔr di cha pinn bi baatunwanbir, ki ɲa bi waanib ponn ni bibaa, baah gaa min Yesu ki kii pu na pu.’ ”

Pɔɔl tuk bi waatuln aah bi pu na

¹⁹“Ubɔɔr Agripa, maah kan lijnjiir aawan paacham pu na, le m kii Yesu aamɔb. ²⁰Njan, m tuk binib bi nan bi Damaskus aatiɲ ni na, ke bi kpeln baabimbin ki dii Uwumbɔɔr aasan, ki tun lituln li ga mək ke bi sil kpeln baabimbin na. Njan, m nan tuk bi kina Damaskus aatiɲ ni, le ki nin buen Jerusalem, ki nin bɔ dii Judea aatim mɔmɔk ponn ni, le ki nin buen binib bi kaa ye Juu yaab na aatim ponn ni, ki ti tuk bi mu kina. ²¹Nima pu le Juu yaab chuu mi Uwumbɔɔr Aadichal ni, ki ban bi ku mi. ²²Le Uwumbɔɔr mu ter mi n-yoonn mɔmɔk ki nan saa din, ki cha m si do, ki ye waaseeraadaan, ki tuk binib aabɔɔn mɔmɔk waabɔɔr. M po tuk bi Uwumbɔɔr aabɔnabtiib ni Moses aah nan len pu na. Bi nan len tiwan ni ga nan ɲa na, ²³ke Kristo u ga gaa binib lii na ga nan ji falaa, ki li ye unii u ga puen fikr nkun ni na, ki tuk Juu yaab ni binib bi kaa ye Juu yaab na tibɔɔr ti ga woln binimbil na.”

²⁴Pɔɔl aah len kina na, le Festus teen ke, “Pɔɔl, aa ye uwaar la. Saah bae mbaem sakpen na le cha aa waar.”

²⁵Le Pɔɔl bui u, “Ubɔɔr Festus, maa ye uwaar. Maah len pu na, ni ye mbamɔn la. Naa ye uwaar aaliin. ²⁶Ubɔɔr Agripa nyi tibɔɔr ngbaan. Nima pu le m di lipobil len

unimbiin ni, m nyi ke u nyi tibor timina, tibaa aa bor u. Tibor ngbaan nan na binib aanimbil ni la. ²⁷ Ubor Agripa, aa gaa Uwumbor aabonabtiib aah nan len pu na ki kii ii? M nyi ke aa gaa kii.”

²⁸ Le Agripa baa Pool, “Aa dak ke naa poo m na Kristo yoo la aa?”

²⁹ Le Pool bui u, “M mee Uwumbor ke ni pooye naa pooye, aa ni binib bimok pel maah len pu dandana wee na, na Kristo yaab ke min na. M mu aa ban ke bi buu nimi tikululn, ke min na.”

³⁰ Le Ubor Agripa, ni Ubor Festus, ni Beniis, ni binib bi ka bi chee na, fii nyan lipaal. ³¹ Baah nyan lipaal na, le bi ti bui tob, “Uja ngbaan aah na pu na, naa neer ti ku u, kaa neer ti di u na kiyondiik ni.” ³² Le Agripa bui Festus, “Uja ngbaan yaa kaa ba len ke u ban ke Ubor kpaan Siisa ji u tibor kan, ti ba ga nmaa di u lii.”

27

Pool aah buen Rom aatinj ni pu na

¹ To, bi nan len ke ti ga buen Ubor kpaan Siisa chee, Itali aatinj ni. Le bi di Pool ni binaagbiib biken tii butob aajab aaninkpel u bi yin u ke Julius na. Butob aajab ngbaan aayimbil nan ye ke “Ubor kpaan aajab.” ² Le ti koo bujob ni. Bujob ngbaan nyan ni kiti nj kibaa ni, bi yin ki ke Adramitium. Bi nan gor ke bi di bu buen Asia aatinj ni la. Le ti koo ki buen. Uja ubaa mu nan dii timi, bi yin u ke Aristakus. U nan ye Masedonia aatinj aanii, ki nyan ni Tesalonika aatinj ni. ³ Naah woln kitaak na, le ti fuu kiti nj kibaa ni, bi yin ki ke Saidonn. Le butob aajab aaninkpel Julius gee Pool aabor, ki cha u buen ujotiib chee nima, u ti kan waah ban pu na. ⁴ To, ti nan nyan nima, le libuln daar took timi. Nima pu le ti penj lidikl libaa, bi yin li ke Saiprus, le libuln aa ki pii timi. ⁵ Le ti jer Silisia aatinj, ni Pamfilia

aatiŋ, ki ti fuu Mira aatiŋ ki bi Lisia aatiŋ ni na. ⁶ Taah ti fuu nima na, le butɔb aajab aaninkpel ngbaan kan buŋɔb bu nyan ni Aleksandria aatiŋ ni, ki ga buen Itali aatiŋ ni na. Le u cha ti mɔmɔk koo buŋɔb ngbaan ponn ni.

⁷ Buŋɔb ngbaan aa nan chuun mala. Ni nan pɔɔ la. Bu nan yunn nsan ni siib, le ki ti fuu Kenaidus aatiŋ chee. Libuln aa nan kii le ti nan ti bee nsan ponn ni. Nima pu na, ti nan ti peŋ lidikl libaa, bi yin li ke Krete. Le ti jer Salmone aatiŋ, ⁸ ki kpak nnyusakpem na aagbaan. Ni nan pɔɔ sakpen a. Le ti nan ti fuu kiloloŋ kibaa ni, bi yin ki ke Kiloloŋ Nyaan. Nima chee aa daa Lasea aatiŋ ni.

⁹ Ti nan yunn nsan ngbaan ponn ni, ki ti pii Juu yaab aamɔlul daal, buyoonn kiburŋ ga ŋmaa fii na. Naa ba nan ŋan ke ti ki li joo buŋɔb. Ni nan kpa linimaln sakpen. Le Pɔɔl sur bi ke, ¹⁰ “Njɔtiib, ti yaa ki joo buŋɔb kan, m nyi ke ti ga kan linimaln. Ŋitun ni buŋɔb na ga bii. Binib pam mu ga kpo ti ponn ni.” ¹¹ Le butɔb aajab aaninkpel aa kii Pɔɔl aah len pu na. U kii uŋɔdaan ni biŋɔŋaab aaninkpel aah len pu na la. ¹² Libuln ni utaal aayoonn yaa ti fuu ni n-yoonn mu na kan, naa ŋan ti li bi kiloloŋ ngbaan ponn ni. Nima le ti ponn ni binib pam bui ke ni ŋan ti nyan kiloloŋ ngbaan ponn ni, ki pɔɔk tibaa ke ti fuu Fiiniks, kitinŋ ki bi Krete aadikl paab na. Kiloloŋ bi nima mu. Libuln ni utaal yaa fuu ni n-yoonn mu na kan, ni ŋan ke timi aaŋɔb li bi ki ponn ni. Kiloloŋ ngbaan aah bi liwilir wɔb pu na, nima le libuln aan ŋmaa pii timi nima.

Libupɔpɔɔl aah muk timi buŋɔb ni pu na

¹³ Le libuln li kaa pɔɔ na nyan ni ŋŋangii wɔb. Le bi bui ke ni ŋeer ke ti nyan kiloloŋ ngbaan ponn ni. Le bi chuu gbiln buŋɔb na, le ki di siir. Bi nan joo bu kpak Krete aadikl ngbaan chee la. ¹⁴ Naah kpee siib na, le libupɔpɔɔl nyan ni ŋŋangan wɔb ki daar choo, ¹⁵ ki daar yeŋni buŋɔb na, ki

cha bu sil. Libuln daar tooh bu la. Nima pu na, bu aa nan ηmaa chuun. Le ti cha bu jonn libuln. ¹⁶ Le ti ti fuu lidikl libaa chee, bi yin li ke Kɔda, li bi ηngangan wɔb. Ti nan peɲ lidikl ngbaan, le libuln aa ki pii timi ki pɔɔ. Le timi aajɔsakpem dar buɲɔb waatiib bubaa. Taah peɲ lidikl ngbaan na, le ti chuu yoor buɲɔb waatiib na ηa busakpem ni. ¹⁷ Bi nan di ηmin gbin punn punn busakpem na. Litambol nan dɔ nnyun ni, Libia aatiɲ chee, le bi dak ke nibaakan buɲɔb na ga dii litambol ngbaan paab. Nima pu na, bi nan chuu gbiln buɲɔb aakekeln li nan bi paacham na, ki cha bu jonn libuln. ¹⁸ Libuln nan beenin daar ki pɔɔ, le buɲɔb na yeɲni. Naah woln kitaak na, le bi chuu nyan ni ηitun na ki di mee lii nnyun ni; ¹⁹ ki ki woln kitaak, le ti chuu nyan buɲɔb aawan mu ki di lii nnyun ni. ²⁰ Taah nan bi bu ponn ni na, ni nan yunn le taa ηmaa kan nwiin, kaa waa ηiηmabil mu, ntaalangbam pu. Libuln mu nan beenin daar, ki pɔɔ. Taa nan ki dak ke ti ga ηmar.

²¹ Tɔ, baa nan ki ji tijikaar, ni ti yunn. Baah kaa ki ji tijikaar ni yunn na, le Pɔɔl fii sil binimbiin ni, ki bui bi, “Njɔtiib, ni yaa ba pel maah nan len pu na, ki yaa kaa ba nyan ni Krete aadikl ni kan, ni ba ga li ηan. Timi aawan aa ba ga bii. ²² Tɔ, m garɲ nimi la, chuu nibaa man. Ti ponn ni unii ubaa aan kpo. Buɲɔb ngbaan baanja le ga bii. ²³ M ye Uwumbɔr aanii, le ki dooni u. Kinyeek na, le waatuun ubaa dan nan sil m chee, ²⁴ ki bui mi, ‘Pɔɔl, taa san ijawaan. Aa ga sil Ubɔrkpaan Siisa aanimbiin ni. Uwumbɔr ga cha binib bimɔk bi buɲɔb bue ponn ni na ηmar, saanimbaak pu.’ ²⁵ Njɔtiib, nima pu na, chuu nibaa man. M pak ke Uwumbɔr ga ηa waah tuk mi pu na. ²⁶ Libuln mu ga daa buɲɔb na ti tam lidikl libaa, ki bii bu.”

²⁷ Tɔ, libupɔpɔɔl ngbaan nan daar iwiin kipiik ni inaa. Kinyeek, le libuln nan buenin joo timi nnyusakpem na ponn ni. Bi yin nnyusakpem ngbaan ke Adria.

geei tikur na aarjmin, le ti bee nnyun ni. Le bi chuu gbiln tinjəpann aarjmin, ki nan di likekeln gbin linjəyil ndə pu paacham. Libuln aah daar na, le bi ban ke likekeln ngbaan li joo bujəb chuun cha nnyun aagbaan. Le bu chuun buen.
⁴¹ Litambol libaa nan də nnyun ponn ni, le baa waa li, ki di dii lipaab. Le linjəyil chəb lipaab, kaan ki ηmaa chuun. Tinyunkpenn nan gbaa bujəb na le linjəjuul ti wii.

⁴² Tə, butəb aajab nan dak ke nibaakan binaagbiib na ga yuk lir nnyun ni, ki wo nyan, aan ki san ηmar. Kina pu na, bi nan ban bi ku bi məmək. ⁴³ Butəb aajab aaninkpel aa nan ban ke bi ku Pəəl, nima pu le waa kii. U nan tuk bi ke binib bi ηmaa wo nnyun na puen yuk lir nnyun ponn ni, ki wo buen nnyun aagbaan, ki ti nyan; ⁴⁴ ke binib bi kaa ηmaa wo nnyun na nyoon ηikpan, ni ηijəbək, ki li cha nnyun aagbaan, ki ti nyan. Le ti ηa kina. Le ti məmək ti nyan.

28

Taah fuu Malta aatij ni pu na

¹ Taah nyan nnyun ngbaan ni na, le bi tuk timi ke bi yin lidikl ngbaan ke Malta. ² Le kitij ngbaan aanib gaa timi ki ηa timi tinjann pam. Le utaal piin ki bi nu, le tiwoor bi. Le bi tuur mmii tii timi. ³ Le Pəəl ti peei ni idə nan di ηa mmii ni. Waah di i ηa mmii ni na, le i toj. Le uwaa nyan i ni, ki juu dab uηaal, ki jən. ⁴ Waah juu dab uηaal ki jən na, le kitij ngbaan ponn ni aanib kan, ki bui təb ke uja ngbaan ye unukur, le ki nyan ni nnyusakpem ni; Uwumbər mu aan cha u ηmar. ⁵ Tə, Pəəl nan gbək uηaal, le uwaa na lir mmii ni. Naa ηa u nibaa. ⁶ Bi dak ke ni ga duun la, ni yaa kaa ye kina kan, u ga kpo. Bi nan lik le ni ti yunn, ki mu aa kan nibaa ηa u. Le bi ki dak ke u ye liwaal la, le ki kpaln unii.

⁷ Tə, kitij ngbaan aanib aaninkpel mu nan bi. Bi yin u ke Publius. Waasaak aa nan daa taah bi nin chee na. Le u

gaa timi, ki chann timi tichann ki ŋa timi tibulchinn iwiin itaa. ⁸ Ute nan bun, ki dɔ kidiik ni. Uwon nan ton, le u peel nsin. Pɔɔl nan koo u chee kidiik ni, ki ti mee Uwumbɔr tii u, ki ti di uŋaal paan u pu, le u pɔɔk. ⁹ Pɔɔl aah ŋa kina na, le bibum biken bi bi lidikl ngbaan aatiŋ ni na mu dan Pɔɔl chee, le u cha bi mu pɔɔk. ¹⁰ Le bi tii timi ipiin pam. Taah nan ban ti buen na, bi nan ki tii timi, timi aasachuln aapiin.

Taah nyan Malta aadikl pu ki buen Rom aatiŋ ni pu na

¹¹ Ti nan bi nima iŋmal itaa, le buŋɔb bubaa nan bi nima tiwoor ni libuln yoonn. Bu nyan ni kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Aleksandria. Bi nan yin buŋɔb ngbaan ke “Bijaam.” Le ti koo bu ni, ki buen. ¹² Ti nan ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Sirakus, ki nan bi nima iwiin itaa, ¹³ le ki nyan nima, ki buen ki ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Regium. Naah woln kitaak na, le libuln nyan ni tipuwɔb, ki daar choo. Le ti nyan nima, ki buen. Iwiin ilee le ti nan ti fuu kitiŋ kibaa ni, bi yin ki ke Puteoli. ¹⁴ Ti nan kan Yesu aanib bibaa nima. Le bi gaŋ timi ke ti li bi bi chee ki ti saa iwiin ilole. Iwiin ilole ngbaan aah jer na, le ti chuun kitiŋ ki buen Rom aatiŋ ni. ¹⁵ Yesu aanib bi nan bi Rom aatiŋ ni na nan ŋun ke ti choo. Le bi tooh ni timi nsan pu. Bibaa nan tooh ni timi Apius Aanyaŋ ponn ni, le bibaa mu tooh ni timi Tidir Daakaan Titaa na chee. Pɔɔl aah kan bi na, le u doon Uwumbɔr, ki kan lipobil.

Pɔɔl aah moon Yesu aabɔr Rom aatiŋ ni pu na

¹⁶ Tɔ, ti nan ti fuu Rom aatiŋ ni. Taah fuu nima na, le bi cha Pɔɔl koo kidiik kibaa ni, le butɔb aaja ubaa si kii u.

¹⁷ Iwiin itaa aah jer na, le Pɔɔl yin Juu yaab aaninkpiib ke bi kuun ni u chee. Baah kuun ni u chee na, le u bui bi, “Nnaabitiib, maa ŋa timi aanib bakaa, kaa bii tiyaajatiib aakaal. Bi po chuu mi Jerusalem ni ki di mi ŋa Rom yaab aajaal ni. ¹⁸ Bi nan jin mi tibɔr, le ki bee ke maa ŋa bakaa,

naa ñeer bi ku mi. Le bi ban ke bi di cha mi. ¹⁹ Le Juu yaab aa kii ke bi di cha mi. Nima pu na, m len ke m ban ke Ubørkpaan Siisa le ji mi tibør ngbaan. Naa ye ke m ban ke m galn maanib u chee. ²⁰ Nima pu le m yin nimi ke ni dan m chee, aan ti nan len tøb chee tibør. Timi Israel yaab kpa limakl ke unii u ga gaa timi lii na ga dan. Limakl ngbaan pu, le bi buu mi tikululn tee.”

²¹ Le bi bui u, “Judea aatiñ aanib aa ñmee saabør kigbañ ni tii ni timi. Tina aabo ubaa aa nyan ni nima, ki nan tuk timi saabør, kaa len tibøbir aa pu. ²² Ti nyi ke bi len ntim mòmøk ponn ni ke saah dii nsan mu na aa ñan. Nima pu na, ti ban ti ñun tibør ti bi aamøb ni na.”

²³ Le bi siin bundaln bi ga ki kuun Pøol chee na. Liyaadaal aah fuu ni na, bi nan ki kuun ni waadiik ni, ki wiir pam. U nan len bi chee tibør kichakpiik ni ki nan saa kijook, ki tuk bi Uwumbør aanaan aabør, ke Moses ni Uwumbør aabønabtiib nan ñmee Yesu aabør, Uwumbør Aagbañ ponn ni. Pøol nan pøoni ubaa ke bi gaa Yesu ki kii. ²⁴ Juu yaab bibaa kii tii waah len pu na, bibaa mu aa kii tii. ²⁵ Le bi kpak tøb kinikpakpak. Baah ban bi nyan Pøol aadiik ni na, le u bui bi, “Uwumbør Aafuur Nyaan nan cha waabønabr Aisaya tuk niyaajatiib mbamøn. ²⁶ U nan tuk Aisaya ke,

‘Li cha ti tuk binib ngbaan ke Uwumbør len ke:

Ni ga pel ki pel, kaan bee maaliin aatataa.

Ni ga lik ki lik, kaan li waa.

²⁷ Binib ngbaan aasui aa bi nibaa ni.

Bitafal kpa la.

Bi ñub binimbil, kaa ban ke binimbil woln,

kaa ban ke bitafal ñun,

kaa ban ke bisui bee maaliin aatataa,

kaa ban ke bi kpeln baabimbin ki dii maasan,

aan m tii bi laafee.’ ”*

²⁸ Pɔɔl nan ki bui bi, “M ban ke ni bee ke Uwumbɔr tun mi ke m buen binib bi kaa ye Juu yaab na chee, ki ti tuk bi waabɔr, aan bi mu ɲmar. Bima le ga ɲun.”

[²⁹ Pɔɔl aah len kina na, le Juu yaab ngbaan nyan waadiik ni, ki beenin kpak tɔb kinikpapak sakpen.]

³⁰ Pɔɔl nan bi kidiik ngbaan ponn ni ɲibin ɲilee. U nan pan ki pu, le ki bi ki ni. Le binib choo nan manni u nima. Le u gaa bi mɔmɔk ni mpopiin. ³¹ U nan beenin tuk binib Uwumbɔr aanaan aabɔr, ni Tidindaan Yesu Kristo aabɔr, ki nan kpa lipobil ki len. Ubaa mu aa bui ke u di cha.

* 28:27 : Lik Aisaya 6.9-10.

Uwumbør aagbar

Bible without Deuterocanon in Konkomba

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Konkomba

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The Bible without Deuterocanon

in Konkomba

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

